

การปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษา
วิชาทหารเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนา
และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

โดย

พลตรี นราวิชญ์ ปรมาศิกุล
ผู้ทรงคุณวุฒิ
กองบัญชาการกองทัพไทย

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 62
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2562 - 2563

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “การปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหารเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์” ลักษณะวิชาการทหาร ของ พลตรี นราวิชญ์ ปรมาริกุล เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 62 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2562 – 2563

พลโท

(พิสันท์ ปฐมอม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง การปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหารเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

ลักษณะวิชา การทหาร

ผู้วิจัย พลตรี นราวิชญ์ ปฐมาธิกุล **หลักสูตร** วปอ. รุ่นที่ 62

ความตระหนักถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาคนมีความเป็นคนที่สมบูรณ์ การยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาการให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาการทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม ในการปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหารเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญจึงเป็นที่มาในการศึกษาเรื่องนี้

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของประเทศไทย และต่างประเทศ ทัศนคติของนักศึกษาวิชาทหาร แนวทางการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ สิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศก็คือคน นักศึกษาวิชาทหารทั่วประเทศประมาณ 3000,000 กว่าคน เป็นเยาวชนกลุ่มหนึ่ง จะเป็นพลังที่ดีทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงและถ่ายทอดอุดมการณ์ความรักชาติ ในการเผยแพร่และขยายแนวความคิดในอุดมการณ์ความรักชาติ ปลูกฝังความรู้สึกรักของนักศึกษาวิชาทหารทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของชาติ และบังเกิดความหวงแหน สร้างความสามัคคีของประชาชนในชาติ โดยการจัดให้มีการแสดงนิทรรศการและปาฐกถา ตลอดจนจัดทำเป็นเอกสาร โฆษณา มีการศึกษาในโรงเรียน การสัมมนา การอภิปราย และให้มีการอบรมในหน่วยทหาร เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีในอุดมการณ์ความรักชาติให้กับนักศึกษาวิชาทหาร

ABSTRACT

Title **Cultivating and creating a patriotic ideology for military students for Support the national strategy of development and capacity building Human resources**

Field **Military**

Name **Major General** **Course** **NDC Class 62**

The nostalgia of harmful development, human development, integrity taking people at the center of development Aim to create quality of life and good health for Thai people. Develop people to become a person who is perfect, disciplined, eager to know, knowledgeable, skilled be creative Have a positive attitude Social responsibility Have ethics and morality. Develop people of all ages and prepare them to enter the aging society with quality Including creating people to benefit and live with the environment supportive, conservation, restoration make proper use of natural resources and the environment. In cultivating and creating an ideology of patriotism for military students for Support the national strategy of development and capacity building Human resources it is important that it is the source of this study.

Objectives to study the concept Theories for the development of cultivating the ideology of patriotism in Thailand. And abroad, attitude of military students Guidelines for the development of the ideology of patriotism among military students to support the national strategy of human resource development and capacity building. The conclusion and recommendations are important. The most important thing in developing a country is people. Approximately 3000,000 students of military subjects across the country are youth groups. It is a great force, serves to connect and convey the ideology of patriotism in the dissemination and expansion of ideas in the patriotic ideology cultivate the feelings of military students of history and culture to realize the importance of the nation. And caused jealousy Building unity of the people of the nation by organizing exhibitions and lectures As well as preparing an advertisement document they are educated in schools, seminars, discussions and training in military units. To create a positive attitude in the ideology of patriotism among military students.

คำนำ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัย ให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัชยศักดิ์ อคคอม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกร ยุคใหม่ และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

การแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมของนักศึกษาวิชาทหาร พร้อมทั้งจะเสียสละและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความปรารถนาที่จะช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม ด้วยความเต็มใจ โดยพิจารณาจากความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นด้านการรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ และทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการทำกิจกรรมเพื่อสังคม เข้าร่วมในเรื่องส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ด้านการรับรู้และตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหาร เป็นหนึ่งปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

ในการปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหาร แม้ขณะกำลังทำการศึกษาประเทศไทย และทั่วโลก จะประสบกับภาวะวิกฤตเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID – 19) ก็ตาม ผลการศึกษาที่ได้ถือว่าเป็นประโยชน์ สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาของนักศึกษาวิชาทหารต่อไปได้เป็นอย่างดี

พล.ต.

(นราวิชญ์ ปรมาศิกุล)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 62

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
วิธีดำเนินการวิจัย	6
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	7
คำจำกัดความ	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ	8
กระบวนการการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ แนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ	16
ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์	30
ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ	32
หลักกรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	44
กรอบแนวคิดในการวิจัย	45
สรุป	45
บทที่ 3 การปลูกฝังทัศนคติของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์	46
นักศึกษาวิชาทหาร (Thai Reserve Officer Training Corps Student)	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
กำลังพลสำรอง	50
จิตสำนึกสาธารณะ	51
การสร้างทัศนคติที่ดี ต่อสังคม และประเทศชาติ	59
แนวคิดในการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของต่างประเทศ	63
การสร้างความเข้มแข็ง และการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม	83
แนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิ	88
สรุป	93
บทที่ 4 การวิเคราะห์ปัญหาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์	96
เจตนารมณ์และนโยบายในการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร	96
การปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร	99
กระบวนการพัฒนาอุดมการณ์ทหาร	102
สรุป	108
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	110
สรุป	110
ข้อเสนอแนะ	113
บรรณานุกรม	116
ภาคผนวก	120
ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์	121
ประวัติย่อผู้วิจัย	123

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1-1 แสดงวิสัยทัศน์ของประเทศไทยในปี พ.ศ.2580	3
2-1 แสดงภาพสัตว์ประจำชาติไทย	18
2-2 แสดงภาพดอกไม้ประจำชาติไทย	19
2-3 แสดงภาพสถาปัตยกรรมประจำชาติ	20
2-4 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	45

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
วิธีดำเนินการวิจัย	6
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	7
คำจำกัดความ	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ	8
กระบวนการการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ แนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ	16
ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์	30
ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ	32
หลักกรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	44
กรอบแนวคิดในการวิจัย	45
สรุป	45
บทที่ 3 การปลูกฝังทัศนคติของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์	46
นักศึกษาวิชาทหาร (Thai Reserve Officer Training Corps Student)	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
กำลังพลสำรอง	50
จิตสำนึกสาธารณะ	51
การสร้างทัศนคติที่ดี ต่อสังคม และประเทศชาติ	59
แนวคิดในการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของต่างประเทศ	63
การสร้างความเข้มแข็ง และการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม	83
แนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิ	88
สรุป	93
บทที่ 4 การวิเคราะห์ปัญหาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์	96
เจตนารมณ์และนโยบายในการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร	96
การปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร	99
กระบวนการพัฒนาอุดมการณ์ทหาร	102
สรุป	108
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	110
สรุป	110
ข้อเสนอแนะ	113
บรรณานุกรม	116
ภาคผนวก	120
ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์	121
ประวัติย่อผู้วิจัย	123

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1-1 แสดงวิสัยทัศน์ของประเทศไทยในปี พ.ศ.2580	3
2-1 แสดงภาพสัตว์ประจำชาติไทย	18
2-2 แสดงภาพดอกไม้ประจำชาติไทย	19
2-3 แสดงภาพสถาปัตยกรรมประจำชาติ	20
2-4 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	45

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ยุทธศาสตร์สำคัญ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี¹ (พ.ศ. 2561 – 2580) ได้มีผลประกาศใช้ บังคับ หลังจากเว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษาได้เผยแพร่พระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ใช้ ยุทธศาสตร์ชาติ เมื่อวันที่ 13 ต.ค.61 ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีดังกล่าวถือเป็นฉบับแรกของ ประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง” ภายในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน

ยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าว ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติ มั่นคงประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เกราะ อธิปไตย มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ

2. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่ มุ่งเน้นยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่

2.1 “ต่อ ยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่ยุทธศาสตร์ที่วางไว้ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่

2.2 “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของ ประเทศในมิติต่าง ๆ

2.3 “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนา คนรุ่นใหม่รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับ ยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต

3. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มี เป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ

¹ “เปิดสาระสำคัญ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”. โพสต์ทูเดย์. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก

มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สาม และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น

4. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม ให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเอง โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

5. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงานและการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

6. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัย ให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัชยศักดิ์ อคคอม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

วิสัยทัศน์ประเทศไทย 2580

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

มั่นคง	มั่งคั่ง	ยั่งยืน
<ul style="list-style-type: none"> • มีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง • ประเทศมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย • สังคมมีความปรองดองและความสามัคคี ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคง มีที่อยู่อาศัยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน • มีความมั่นคงของอาหาร พลังงาน และน้ำ 	<ul style="list-style-type: none"> • ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ยกกระดับเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน • เศรษฐกิจมีความสามารถในการแข่งขันสูง สร้างเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคต และเป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาคทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน • มีความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อเนื่อง อาทิ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงินและทุนอื่นๆ 	<ul style="list-style-type: none"> • การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญด้านรายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม • มีการผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลก • คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน ทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561 – 2580. หน้า 3.

การก่อตัวของอุดมการณ์เกิดจากการได้รับการสั่งสอนอบรมถ่ายทอดครั้งละน้อยจากชนรุ่นหนึ่งไปสู่ชนอีกรุ่นหนึ่งเป็นไปโดยธรรมชาติ ไม่มีการชี้หน้าที่แน่นอน ปล่อยให้พลังทางสังคมและทางการเมืองส่งอิทธิพลต่อสมาชิกในสังคมอย่างค่อยเป็นค่อยไป เกิดจากการฉีกป้อนความเชื่ออย่างมีระบบด้วยการวางแผนและควบคุมการถ่ายทอดความเชื่อนั้น โดยมีกำหนดมาตรการควบคุมความเชื่อที่สถาบันสังคมและการเมืองจะถ่ายทอดไปยังสมาชิกของสังคมอย่างเป็นเอกภาพและมีทิศทางที่แน่นอน สำหรับการก่อตัวจากการป้อนอย่างเป็นระบบนั้นอาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่าเป็นกระบวนการหรือวิธีการในการปลูกฝังอุดมการณ์เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มหรือในสังคมเดียวกันยอมรับเป็นเป้าหมายและแนวทางในการดำเนินชีวิต อุดมการณ์เป็นประโยชน์ต่อการดำรงคงอยู่ของกลุ่มซึ่งหากได้พิจารณาต่อไปถึงสังคมหรือประเทศชาติแล้วอุดมการณ์มีประโยชน์ต่อสังคมดังต่อไปนี้²

1. ช่วยผูกพันคนในชาติเข้าด้วยกันและก่อให้เกิดความเห็นพ้องต้องกันในเป้าหมายของชาติได้ง่าย

²พ.อ. สิทธิชัย คัตตะพันธ์. แนวทางการพัฒนางานการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 3 มณฑลทหารบกที่ 13. เอกสารวิจัย, วิทยาลัยเสนาธิการทหาร, 2558. หน้า 11 – 14.

2. ช่วยให้ผู้สมาชิกในสังคมนึกถึงความสัมพันธ์ของเขากับสมาชิกอื่นในสังคมและก่อให้เกิดความปรารถนาาร่วมกันในอนาคตที่จะปรับปรุงสังคมที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นและเป็นธรรมมากขึ้น

3. ช่วยชี้ให้ผู้สมาชิกในสังคมเห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคมในปัจจุบันและเห็นแนวทางสัมพันธ์ชีวิตที่ดีกว่าในอนาคต

4. ช่วยชี้ให้สังคมที่เฉื่อยชาพัฒนาเป็นสังคมที่มีพลังผลักดันภายในสามารถปรับตัวให้เข้ากับเวลาและสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงได้

5. ช่วยให้ผู้สมาชิกในสังคมใช้เป็นเหตุผลอ้างอิงสำหรับความประพฤติและการปฏิบัติประจำวันของมนุษย์ซึ่งจะนำไปสู่ความยุติธรรมในสังคมพร้อมทั้งกำหนดหน้าที่และสิทธิของบุคคลในสังคมด้วย

6. ช่วยทำให้สมาชิกในสังคมหรือประเทศชาติยอมรับในกฎเกณฑ์ของระบบการเมืองเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้นและในส่วนที่ขัดแย้งกันโดยสันติวิธี

7. ช่วยจูงใจให้ผู้เสื่อมใสศรัทธากระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อก้าวไปสู่ภาวะทางสังคมที่ดีกว่าหรือลดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการไปสู่ภาวะสังคมที่ดีกว่า

อุดมการณ์ที่สามารถจะเผยแพร่ให้มวลชนยอมรับและปฏิบัติตามได้จะต้องเป็นอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของคนส่วนใหญ่มีลักษณะดังนี้

1. เทิดทูนและดำรงไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย

2. พัฒนาและสร้างสรรค์สถาบันทางการเมืองของประเทศให้เป็นประชาธิปไตยที่มั่นคง มีความรับผิดชอบต่อประชาชนโดยแท้จริง

3. ปรับปรุงระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เป็นระบบเศรษฐกิจผสมที่มีความมั่นคงยุติธรรมมีประสิทธิภาพเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขและได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

4. ปรับปรุงระบบบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นประชาธิปไตย ที่มีความสะอาด บริสุทธิ์ ยุติธรรม และรับใช้ประชาชนโดยแท้จริง

5. ยกระดับสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ ให้ประชาชนมีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ขยันหมั่นเพียร มีคุณธรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคมสูง

การเป็นทหารต้องรักษาและปกป้องประเทศชาติ และการเป็นประชาชนพลเมืองที่ดีของประเทศมีความเสียสละและความยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยใช้ศักยภาพของหน่วยทหารสร้างกระแสความรัก ความสามัคคี และอุดมการณ์ความรักชาติ การปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหาร

เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เป็นการตอบสนองการทำหน้าที่ต่อการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่กำหนดไว้ และสร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมืองที่ดี มีความมั่นคงทางด้านจิตใจ ให้กับนักศึกษาวิชาทหาร จึงเป็นที่มาของความสนใจในการศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของประเทศไทย และต่างประเทศ
2. เพื่อให้ทราบถึงทัศนคติของนักศึกษาวิชาทหาร ในการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
ผู้ศึกษาต้องการที่จะศึกษาแนวทางการการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยกำหนดขอบเขตและเกณฑ์ในการพิจารณาประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ การระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ผู้ฝึก ครูฝึก และการสัมภาษณ์ (Interview) นักศึกษาวิชาทหารที่เข้ารับการอบรม ณ ศูนย์การกำลังสำรอง รวมถึงผู้ปกครอง
2. ขอบเขตด้านประชากร
ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ผู้ฝึก ครูฝึก และนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การนักศึกษาวิชาทหารหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน (ศศท.) รวมถึงผู้ปกครอง โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เจาะจง และรวบรวมผลการสัมภาษณ์มาประมวลในรูปแบบการพรรณนา และนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ศึกษามาทำการวิเคราะห์ โดยนำเสนอในเชิงพรรณนาความ
3. ขอบเขตด้านเวลา
ในการศึกษา เรื่องแนวทางการการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ในครั้งนี้ จะใช้เวลาในการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์

(Interview) นักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การนักศึกษาวิชาทหาร หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน (ศศท.) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เจาะจง ในห้วงระยะเวลาประมาณ 7 เดือน ตั้งแต่เดือน พ.ย.62 - พ.ค.63

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยกำหนดขอบเขตและเกณฑ์ในการพิจารณาประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จากการระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ผู้ฝึก ครูฝึก และการสัมภาษณ์ (Interview) นักศึกษาวิชาทหารที่เข้ารับการอบรม ณ ศูนย์การนักศึกษาวิชาทหาร หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน (ศศท.) และผู้ปกครอง โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาสร้างกรอบความคิดของการวิจัย ทำการรวบรวมเอกสารแล้ววิเคราะห์เอกสารโดยการจัดทำแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร บันทึกเกี่ยวกับลักษณะเอกสาร แหล่งที่มาและสาระสำคัญของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารจะเป็นกรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้วยวิธีการอื่น ๆ ต่อไป

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการระดมความคิดเห็นจากระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ผู้ฝึก ครูฝึก และการสัมภาษณ์ (Interview) นักศึกษาวิชาทหารที่เข้ารับการอบรม ณ ศูนย์การนักศึกษาวิชาทหาร หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน (ศศท.) รวมทั้งผู้ปกครอง เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อกำหนดหัวข้อ/กลุ่มหัวข้อแนวคิดสำคัญ (Topic/Category) และแบบแผนแนวคิดสำคัญอันเป็นแก่นสารของการวิจัย (Pattern/Themes)

3. การนำเสนอผลการวิจัย ดำเนินการโดยเอาวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นตัวตั้ง แล้วนำเสนอผลการศึกษาวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยให้ครบทุกข้อตามลำดับ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบแนวคิด ทฤษฎี ในการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของประเทศไทย และต่างประเทศ
2. ได้ทราบถึงทัศนคติของนักศึกษาวิชาทหารในการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร
3. ได้แนวทางการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

คำจำกัดความ

อุดมการณ์	หมายถึง	หลักการที่วางระเบียบไว้เป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้
ความรักชาติ	หมายถึง	มีความรัก ความสำนึก และภาคภูมิใจในความเป็นไทย นิยมไทย มีความผูกพันห่วงแหนในมาตุภูมิ บ้านเกิดเมืองนอนคือผืนแผ่นดินไทย ปฏิบัติตนตามหน้าที่และสิทธิในฐานะพลเมืองดีบำเพ็ญประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาติ ส่งเสริมสนับสนุนหรือช่วยเหลือ สร้างความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคง และรักเกียรติภูมิของชาติ
นักศึกษาวิชาทหาร	หมายถึง	บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงและอยู่ในระหว่างการฝึกวิชาทหาร ตามหลักสูตรที่กระทรวงกลาโหมกำหนด ใช้คำย่อว่า “ นศท. ”

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทที่ 2 เป็นการศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง การปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหารเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะประกอบไปด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ
2. กระบวนการการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ
3. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์
4. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ
5. หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย
8. สรุป

แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ

การส่งเสริมอุดมการณ์

การปลูกฝังจิตสำนึกถึงความเป็นชาติเริ่มมีขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แต่เป็นการปลูกฝังที่กระทำผ่านกระบวนการการศึกษาเป็นหลัก โดยสร้างความหมายของชาติในลักษณะที่เป็นถิ่นที่เกิดที่อยู่อาศัยร่วมกันของคนในประเทศสยาม ภายใต้การนำของพระมหากษัตริย์ และโดยการสั่งสอนให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีของรัฐ คือ เป็นผู้ที่รักชาติ ขอมเสียสละเพื่อชาติ และมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นการตอบสนองการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

แต่ต่อมาในสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้เผชิญกับปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการตั้งคำถามของกลุ่มคนที่ผ่านการปลูกฝังความคิดเรื่องหน้าที่พลเมืองและเป็นผู้ที่ได้รับศึกษาแบบใหม่ที่เริ่มเห็นบทบาทของตนในฐานะส่วนหนึ่งของชาติที่สามารถมีส่วนในการกำหนดอนาคตของชาติได้ การตั้งคำถามของ

คนเหล่านี้ส่งผลให้ความเชื่อมั่นของราษฎรที่มีต่อระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ถูกสั่นคลอนลงอย่างมาก ในต้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ก็ถูกสั่นคลอนอีกโดยทหารกลุ่มหนึ่งซึ่งรู้จักกันในนาม “กบฏ ร.ศ. 130” พวกเขาต้องการให้ประเทศสยามปกครองอย่างลิมิตเต้คอมอนากิ เปลี่ยนพระเจ้าแผ่นดินหรือเปลี่ยนการปกครองเป็นแบบสาธารณรัฐที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุข โดยจะมีการทำหนังสือกราบบังคมทูลโดยละม่อมหรือไม่ก็ยกกำลังเข้าล้อมพระราชวัง¹

อุดมการณ์ชาตินิยมเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 อันเป็นยุคที่สยามได้ก้าวเข้าสู่ความเป็นรัฐชาติแล้ว² หลักการแห่งอุดมการณ์ของรัชกาลที่ 6 แสดงให้เห็นถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ทรงเผชิญอยู่ได้อย่างชัดเจนที่สุด สิ่งแรกที่ทรงตอบได้คือ ความนิยมในลัทธิการปกครองอื่นที่ไม่ใช่ราชาธิปไตย เป็นเรื่องของคนที่ไม่ใช่ “ไทย” เพราะเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับ “ชาติไทย” ประเด็นต่อมาที่ทรงเน้นคือ “ความหมายของชาติไทย”, “รูปแบบของความเป็นไทย” และ “หน้าที่ของคนไทย” ทั้งหมดนี้เป็นเนื้อหาสำคัญที่ทรงปลูกฝังให้คนไทยต้องยึดมั่น เพราะไม่เช่นนั้นก็จะต้องประสบกับภัยพิบัติ คือ ถูกคุกคามโดยชาวจีน ซึ่งพระองค์เห็นว่าชาวจีนเป็นอันตรายเพราะจะมาทำลาย “ความเป็นไทย” และจะใช้อิทธิพลครอบครองแผ่นดิน ผลประโยชน์และการดำเนินชีวิตของคนไทย³[3]

ความคิดที่อยู่เบื้องหลังอุดมการณ์ชาตินิยมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 คือ ความคิดเรื่อง “ความเป็นไทย” ที่ประกอบด้วย ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งมีผู้เสนอว่า ทรงได้รับอิทธิพลมาจากความคิดเรื่อง “God, Queen, and Country” ของอังกฤษ แต่ก็ได้โต้แย้งว่า สถาบันทั้ง 3 มีอยู่ในสังคมไทยมานานแล้ว รัชกาลที่ 6 ทรงเป็นเพียงบุคคลแรกที่น่า ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มาใช้ในลักษณะของ “อุดมการณ์” และเน้นความสำคัญไว้ที่สถาบันพระมหากษัตริย์ หรือ การสร้างฐานพระราชอำนาจของพระองค์เท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาจากราชนิพนธ์ต่าง ๆ ก็จะทำให้เห็นว่า “ชาติไทย” ในอุดมคติของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประกอบไปด้วย 3 สถาบันหลัก นั่นคือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์⁴

¹ ชนิดา พรหมพยัคฆ์ เผือกสม. การเมืองในประวัติศาสตร์ประเทศไทย. (กรุงเทพฯ: มติชน, 2546). หน้า 79-81.

² อัจฉราพร กมุทพิสมัย. อุดมการณ์ชาตินิยมของผู้นำไทย. (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525). หน้า 7.

³ เรื่องเดียวกัน. หน้า 30 – 31.

⁴ โรจน์ จินตมาศ. “แนวความคิดของผู้นำไทยเรื่อง “ชาติ” กับการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ของไทย.” (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2531). หน้า 29.

ตลอดรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพยายามที่จะสร้าง “ความไว้ใจ” หรือ “ความจงรักภักดี” ต่อพระมหากษัตริย์ให้เกิดขึ้นในหมู่ราษฎรสยาม เพื่อความมั่นคงทางการเมือง และสร้างความรู้รักภักดีและสร้างความสามัคคีกันระหว่างคนในชาติ พระองค์ถือว่า “ชาติไทย” เป็นสิ่งที่สำคัญสูงสุด ที่คนในชาติจะต้องเสียสละชีวิตเพื่อปกป้องเอาไว้ ในแง่ของเนื้อหาและอัตลักษณ์ของ “ชาติไทย” พระองค์ทรงอธิบายว่า

“...เราเกิดมาในชาติคนกล้าหาญ⁵ รักเจ้า รักชาติ ศาสนา จนไม่กลัวความตาย ไม่เสียสละชีวิตคนเหล่านี้เป็นปฏิกายของเราทั้งหลายท่านผู้สละความสุขสำราญตลอดจนชีวิต ให้แก่ชาติบ้านเมืองและศาสนา เพื่อจะได้ให้เราเป็นไทยอยู่สมนาม...เราเกิดมาในชาติไทย เราเกิดมาเป็นไทย เราต้องตายเป็นไทย ถ้าจะต้องเป็นข้าเขาแล้ว เราก็เท่ากับตาย เพราะเรา ก็จะเรียกตัวเรา ว่าไทยไม่ได้อีกต่อไป เพราะฉะนั้น ถ้าเมื่อถึงเวลาที่มีภัยอันตรายมาสู่ประเทศบ้านเมืองของเราแล้ว แม้ใครไม่ยอมสละชีวิตของตนเพื่อป้องกันชาติบ้านเมืองก็จงเลิกเป็นไทยเสียเถิด อย่าเอาชื่อไทยไป ใช้เรียกชื่อตนให้เพื่อนบ้านพลอยอายด้วยเลย ผู้ที่ไม่ยินยอมพึงพร้อมอยู่ในใจว่าจะสละชีวิตเพื่อ รักษาพระเจ้าแผ่นดิน รักษาชาติบ้านเมือง และรักษาศาสนาอันเป็นที่นับถือของตนแล้ว ก็ควรหลบหน้าไปเสียให้พ้นถิ่นฐานบ้านคน ไปอยู่โดยลำพังตนอันเป็นที่รักยิ่งกว่าชาติศาสนา นั้นเสียดีกว่า...”

จะเห็นได้ว่า รัชกาลที่ 6 ทรงถือว่า “ความเป็นไทย” ที่ประกอบด้วย ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นเครื่องชี้วัดหรือเป็นคำจำกัดความของผู้ที่เป็น “คนไทย” ตามคำนิยามของ พระองค์ ผู้ที่เรียกตนเองว่า “คนไทย” คือ ผู้ที่ “ต้องตกลงใจว่าเป็นไทยและประพฤติให้เหมือน คนไทยทุกอย่างทุกสถาน” นั่นก็คือ การจงรักภักดีต่อชาติและพระเจ้าแผ่นดิน⁶ พระองค์ทรงอธิบาย ว่า “ชาติ” คือ คำที่ใช้เรียกคณะชนที่อยู่ร่วมกัน คน “ชาติไทย” ก็คือคนที่เกิดเป็นไทย เกิดในหมู่ชนที่ เรียกนามตัวเองว่า “ไทย”⁷ ขณะเดียวกัน พระองค์ก็ถือว่า ศาสนา คือ องค์ประกอบสำคัญของการ ดำรงอยู่ของชาติ นั่นคือ ชาติกับศาสนาเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันเพราะถ้าสิ้นชาติ ศาสนา ก็ตั้งอยู่ไม่ได้ ในทางกลับกัน ถ้าศาสนาเสื่อมสลายประชาชนย่อมขาดคุณธรรม และชาติก็ย่อมตั้งอยู่ ไม่ได้

สำหรับพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของ “ความเป็นไทย” หรือ “ชาติไทย” อันที่สามนั้น ตามพระราชธิบายของรัชกาลที่ 6 พระมหากษัตริย์มิได้เป็นเพียงผู้นำในการ เปลี่ยนแปลง ศูนย์รวมของความศรัทธาเท่านั้น แต่ยังก้าวไกลไปถึงการเป็นสัญลักษณ์ที่ปรากฏแก่ สายตาของนานาประเทศ เปรียบประดุจ “ธงชัยของชาติ” ด้วย พระองค์ทรงชี้ว่า พระราชมารดาของ

⁵ ชนิกา พรหมพัคฆ์ เอกสม. เรื่องเดียวกัน. หน้า 84.

⁶ อัจฉราพร กมฺพพิสมัย. เรื่องเดียวกัน. หน้า 36 - 37.

⁷ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. **ปลุกใจเสือป่า**. (พระนคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2506).

พระมหากษัตริย์ไทยในยุคสมัยของพระองค์มิได้มีเพียงการทำความเจริญให้เกิดขึ้นภายในประเทศเท่านั้น หากแต่ยังทรงเป็นผู้นำเกียรติคุณและศักดิ์ศรีของชาติให้เป็นที่ปรากฏแก่ชาวโลกด้วย นั่นก็คือ การนำประเทศเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่หนึ่งและอยู่ในฝ่ายที่ได้รับชัยชนะ ดังนั้นพระมหากษัตริย์ตามความหมายที่ใช้ในการปลุกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมในสมัยรัชกาลที่ 6 จึงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับ “ชาติไทย” เป็นสิ่งที่ไม่อาจแบ่งแยกหรือทำลายได้ เพราะ “กษัตริย์ก็คือชาติ” และ “ชาติก็คือกษัตริย์”

ในสมัยของพระองค์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ปลุกเร้าให้ประชาชนแสดงความรักชาติโดยการแสดงความ “จงรักภักดี” เชื่อฟังพระองค์ ไม่ควรคัดค้านติเตียนพระบรมราโชวาทในการบริหารประเทศใด ๆ ทั้งสิ้น โดยทรงกล่าวว่า การปฏิบัติตามแนวทางนี้เป็นหลักแห่งความสามัคคีเพื่อมิให้ “ชาติแตกเป็นเสี่ยง” ดังนั้น หน้าที่พลเมืองในสมัยรัชกาลที่ 6 ก็คือ เชื่อฟังผู้นำและรักผู้นำ ในการปลุกฝังอุดมการณ์ชาตินิยม รัชกาลที่ 6 ได้ทรงใช้บทพระราชนิพนธ์ บทละคร และพระบรมราโชวาท เป็นสื่อในการปลุกฝัง โดยมีข้าราชการและปัญญาชนเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก สารสำคัญของบทพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ปลุกใจเสือป่า เทชนาเสือป่า พระร่วง หรือ ขอมคำดิน ล้วนแล้วแต่เป็นการชี้ให้เห็นความสำคัญของสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และกระตุ้นความรู้สึกชาตินิยมในหมู่คนไทยด้วยการทำให้ “ชาวจีน” กลายเป็นศัตรูของชาติ ส่วนการเผยแพร่พระราชนิพนธ์นั้นก็มีการพิมพ์เป็นหนังสือเล่มนำออกแจกจ่ายแก่ข้าราชการ ข้าราชการ และจำหน่ายบุคคลทั่วไป ส่งไปให้โรงเรียนต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และหัวเมือง รวมทั้งการทำให้เป็นบทละครให้คนทั่วไปได้เข้าชม

นอกจากสื่อชนิดต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังได้ทรงใช้ธงชาติสยาม เป็นเครื่องมือในการปลุกฝังอุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ต่อประชาชนด้วย พระองค์ได้ทรงเปลี่ยนแปลงรูปแบบธงชาติสยามจากธงช้างมาเป็น “ธงไตรรงค์” ซึ่งมีแถบสีสามสี ได้แก่ สีแดง ขาว และน้ำเงิน โดยได้ทรงนิยามความหมายของแถบสีทั้งสามนี้ว่า สีขาว คือ สิบวิสุทธีเป็นเครื่องหมายของพระรัตนตรัยและธรรมะ สีแดง คือ สีเลือดที่จะยอมสละได้เพื่อรักษาชาติและศาสนา ส่วนสีน้ำเงิน เป็น สีส่วนพระองค์ซึ่งเป็นสีที่พระองค์ทรงโปรดปราน ดังนั้น ความรักชาติ ความเลื่อมใสในศาสนา และความจงรักภักดีต่อมหากษัตริย์ จึงเป็นเนื้อหาของอุดมการณ์ของรัฐในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทำการปลุกฝังให้ราษฎรพลเมืองสยามเกิดขึ้นในสำนึกของตน โดยสืบทอดมาจากลักษณะนิสัยแห่งบรรพบุรุษของชาติที่สืบต่อกันมายาวนานเป็นพัน ๆ ปี ดังที่พระองค์ทรงอธิบายว่า

“เราอุทิศตัวเราทั้งหลาย และอุทิศกำลังกายกำลังสติปัญญาไว้เพื่อป้องกันรักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สิ่งซึ่งเป็นที่เคารพรักใคร่ทั้ง 3 คือ ความเป็นไทยของเราอย่าง 1 ความมั่นคงของชาติเราอย่าง 1 พระศาสนาของเราอย่าง 1 สามอย่างนี้ปู่ย่าตายายของเราได้ยอมสละ

เลือดเนื้อและชีวิตเพื่อป้องกันแล้ว; เราทั้งหลายผู้เป็นบุตรหลานย่อมมีหน้าที่จะต้องทำให้สมควรที่เป็นบุตรหลานของท่านต้องไม่ให้มีผู้ใดว่าได้”

นโยบายชาตินิยมในสมัยรัชกาลที่ 6 มีเป้าหมายเพียงเพื่อการธำรงรักษาไว้ซึ่ง “รูปแบบความเป็นไทย” แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า การรักษารูปแบบเดิมนั้นมิได้มีการปรับเปลี่ยนบทบาทแต่ประการใด การดำเนินพระราชโองบายและพระราชจริยวัตรบางประการมีอาจจะให้คำอธิบายในเชิงบวกแก่กลุ่มที่มีความคิดนอกระบบได้ อีกทั้งสื่อในการปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมเองกลับย้อนคำอธิบายเรื่อง “ความรักชาติ” อย่างกว้างขวาง คำถามถึงรูปแบบความเป็นไทยที่เพิ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 คือระบอบการปกครองแบบราชาธิปไตย แพร่หลายมากยิ่งขึ้นในต้นรัชกาลที่ 7 นับเป็นปัญหาที่สั่งสมและไม่อาจแสวงหาทางออกที่เหมาะสมได้

ในที่สุด เวลาของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ก็สิ้นสุดลงด้วยการปฏิวัติของ “คณะราษฎร” ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 บทบาทของพระมหากษัตริย์ถูกจำกัดลงด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพราะคณะราษฎรไม่สามารถจะหาคำอธิบายอื่นมาทดแทนเพื่อให้ประชาชนยอมรับในอำนาจและความชอบธรรมของกลุ่มตนได้ อีกทั้ง อุดมการณ์ใหม่ที่ให้ยึดมั่นในรัฐธรรมนูญก็เป็นสิ่งแปลกใหม่อย่างมากสำหรับคนไทย โดยเฉพาะในระดับชาวบ้านด้วยแล้ว ความเข้าใจเกี่ยวกับสถาบันใหม่ ๆ เช่น รัฐสภา นายกรัฐมนตรี รัฐธรรมนูญ หรือแม้กระทั่ง “ผู้นำ” ก็จะเป็นความยากลำบากที่ประชาชนจะยอมรับและศรัทธาได้

การส่งเสริมอุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หลังการปฏิวัติ พ.ศ. 2475

แม้ว่าภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 พระมหากษัตริย์จะถูกจำกัดพระราชอำนาจลง แต่คณะราษฎรก็ยังคงไว้ซึ่ง “รูปแบบของความเป็นไทย” ที่รัชกาลที่ 6 ทรงสร้างไว้แต่ในฐานะใหม่ นั่นคือ สัญลักษณ์แห่งความสืบเนื่อง โดยสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนจากการกำหนดนโยบายของผู้ปกครองคนต่อ ๆ มาเกี่ยวกับ “ธงไตรรงค์” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของอุดมการณ์ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตัวอย่างเช่น ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 คณะราษฎรได้เชิญธงไตรรงค์ขึ้นเหนือพระที่นั่งอนันตสมาคมแทนธงมหาราชประจำองค์พระมหากษัตริย์ และต่อมาก็ใช้ธงไตรรงค์เป็นสัญลักษณ์ในโอกาสสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญ⁸ ในช่วงรัฐบาลพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาได้ใช้ธงไตรรงค์เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังความรักชาติและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนสยาม โดยได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับธงชาติขึ้นหลายฉบับ เช่น มีการออกกฎหมายกระทรวงมหาดไทย เรื่อง “ระเบียบการชักธงชาติสยาม” ใน พ.ศ. 2478

⁸ ชนิดา พรหมพยัคฆ์ เผือกสม. เรื่องเดียวกัน. หน้า 127.

กล่าวได้ว่า การใช้ธงไตรรงค์เพื่อปลุกฝังความรักชาติในหมู่ประชาชนในช่วงหลัง พ.ศ. 2475 ได้กลายเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้อุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ยังคงอยู่ต่อไปได้ในระบอบการปกครองแบบใหม่ ในปลายปี พ.ศ. 2479 สำนักงานโฆษณาการของรัฐบาล ได้เรียบเรียงปาฐกถา เรื่อง “ธงชาติ” เผยแพร่ผ่านทางวิทยุกระจายเสียง มีความตอนหนึ่งกล่าวว่า “ธงชาติของเราเป็นธงสามสี มีสีแดง สีขาว และสีขาบ หรือที่เรียกกันติดปากว่า สีน้ำเงิน สีแดง หมายถึงชาติ สีขาวหมายถึงศาสนา และสีน้ำเงินหมายถึงพระมหากษัตริย์” ขณะเดียวกันรัฐบาลก็ได้บรรจุอุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ซึ่งปรากฏอยู่ในสีของธงชาติไว้ใน “แบบเรียน” สำหรับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาด้วย เช่น ใน “หนังสืออ่านหน้าที่ราษฎร เล่ม 2” อธิบายว่า “ธงไตรรงค์ที่มีสามสีนี้ไม่ใช่ประกอบขึ้นให้สวยงามเท่านั้น ย่อมมีความหมายอยู่ในสีนั้น ๆ ด้วย กล่าวคือ สีขาวหมายถึงศาสนา สีแดงหมายถึงชาติ สีน้ำเงินหมายถึงพระมหากษัตริย์ ให้รู้ว่าประเทศสยามเรามีชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์”⁹

ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2481-2487)¹⁰ อุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ถูกบดบังและแทนที่ด้วยอุดมการณ์ “เชื้อผู้นำชาติพันธุ์” หรือ “ลัทธิผู้นำ” ซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงครามได้สร้างขึ้น การเมืองไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในช่วงเวลา 5 ปีนี้ ชื่อประเทศถูกเปลี่ยนจาก “สยาม” เป็น “ไทย” (พ.ศ. 2482) ประเทศไทยเข้าสู่ยุคสมัยของ “การสร้างชาติ” มีความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงในด้านวัฒนธรรม ประเทศไทยเข้าสู่วงโคจรแห่งอำนาจของญี่ปุ่น ความอ่อนแอของ “ลัทธิรัฐธรรมนูญ” ทำให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม หันไปสร้างฐานสนับสนุนของตนด้วย “ลัทธิชาตินิยม” และเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองระเบิดขึ้นในเอเชีย รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้สร้างฐานสนับสนุนเพิ่มเติมด้วย “ลัทธิทหาร” และ “ลัทธิผู้นำ” ไทยเข้าสู่สงครามครั้งนั้นในฝ่ายของญี่ปุ่น เป็นประเทศเล็กเพียงประเทศเดียวที่ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาอย่างเป็นทางการ

จากความพยายามที่จะ “สร้างชาติ” โดยการสถาปนาอุดมการณ์ “เชื้อผู้นำชาติพันธุ์” ขึ้นแทนที่อุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ได้ทำให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม กลายเป็นคนแรกที่ทำให้คำว่า “ผู้นำ” มีความสำคัญในทางการเมืองขึ้นมา ในปี พ.ศ. 2485 เขากล่าวว่า “ญี่ปุ่นมีเครื่องยึดมั่นอยู่ คือ พระเจ้าแผ่นดินของเขา ของเราไม่มีอะไรเป็นเครื่องยึดแน่นอน ที่มีอยู่ คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ชาติก็ยังไม่มีความมั่นคง ศาสนาก็ไม่ทำให้คนเลื่อมใสถึงยึดมั่น พระมหากษัตริย์ยังเป็นเด็กเห็นแต่รูป รัฐธรรมนูญก็เป็นสมุดหนังสือ เวลาคับขันจะเอาอะไร

⁹ โสกา ปดบุตร. หนังสืออ่านหน้าที่ราษฎร เล่ม 2 สำหรับชั้นประถมปีที่ 4. (พระนคร : โรงเรียนช่างพิมพ์ วัดสังเวช, 2476). หน้า 16.

¹⁰ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. ประวัติการเมืองไทย. (กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2544). หน้า 175-177.

เป็นเครื่องยึดไม่ได้ ผมจึงให้ตามนายกรัฐมนตรี” และนโยบาย “การสร้างชาติ” ที่โดดเด่นที่สุดก็คือ การทยอยออกประกาศ “รัฐนิยม” ทั้ง 12 ฉบับ¹¹

อย่างไรก็ตาม มีข้อที่น่าสังเกตอยู่ว่า แม้จอมพล ป. พิบูลสงคราม จะพยายามชูอุดมการณ์ “เชื้อผู้นำชาติพ้นภัย” ขึ้นมาแทนที่อุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ แต่ก็ยังคงใช้ธงไตรรงค์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของอุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นเครื่องมือที่สำคัญในนโยบาย “การสร้างชาติ” ของเขาด้วย ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนใน “ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรัฐนิยมฉบับที่ 4 เรื่องการเคารพธงชาติ เพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี” ที่มีใจความขึ้นต้นว่า “ด้วยรัฐบาลได้พิจารณาเห็นว่า ธงชาติ เพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมีเป็นสิ่งสำคัญประจำชาติ พึงได้รับความเชิดชูเคารพของชาวไทยทั้งมวล”¹² แต่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ให้ความหมายใหม่แก่ธงไตรรงค์โดยทำให้กลายเป็น “เครื่องหมายแทนชาติ” ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงแค่ธงชาติของประชาชนพลเมืองในชาติไทยและในประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นได้ถึงธงชาติของปวงผู้คนที่มิใช่เชื้อสายอยู่ใน “สกุลไทย” ทั้งหมดด้วย

อุดมการณ์ชาตินิยม

ชาตินิยม (Nationalism) หมายถึงการสร้างและปลูกฝังอุดมการณ์ในการรักและภาคภูมิใจในความเป็นชาติให้เกิดขึ้นกับประชาชนในชาติอย่างแน่นแฟ้น¹³

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีประวัติศาสตร์ความเป็นชาติมาอย่างยาวนาน โดยมีการปลูกฝังจิตสำนึกของความเป็นชาตินิยมเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ซึ่งเป็นการปลูกฝังความเป็นพลเมืองดีของชาติ ความรัก และความเสียสละเพื่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ สำหรับยุคปัจจุบันนี้ รูปแบบของการปลูกฝังความเป็นชาตินิยมของคนไทยก็ไม่ได้แตกต่างจากในอดีตเท่าไรนัก เพราะเรายังคงยึดถือการปลูกฝังความรักที่มีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์อยู่เช่นเดิม เพราะทั้ง 3 ส่วนนี้ เป็นเหมือนรากเหง้าของสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการปลูกฝังชาตินิยมให้เกิดขึ้นในจิตสำนึกของคนไทยสามารถทำได้ดังนี้

1. ปลูกฝังผ่านสถาบันครอบครัว ครอบครัวถือเป็นสถาบันแรกสุดในการอบรมปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีให้แก่บุคคล โดยผ่านทางอบรมสั่งสอนของพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ ซึ่งคนในครอบครัว โดยเฉพาะพ่อแม่สามารถปลูกฝังความเป็นชาตินิยมให้เกิดขึ้นกับตัวลูกได้ไม่ยากเลย

¹¹ กัตัญญกตเวทีแต่ ๑พณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม. (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กัณฑ์ประดิษฐ์, 2507). หน้า 18.

¹² ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 56 ภาค 1 วันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2482, หน้า 1611-1613.

¹³ แพง ชินพงศ์. “ชาตินิยม” อุดมการณ์ที่ควรปลูกฝังให้กับคนไทย. (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก :

1.1 ปลูกฝังให้ลูกรักวัฒนธรรมไทย โดยเล่าเรื่องหรือให้เด็ก ๆ ดูภาพเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง และเมื่อถึงเทศกาลนั้นๆ ก็ควรพาลูกๆ ไปสัมผัสและมีส่วนร่วมในประเพณีนั้น เช่น เมื่อถึงเทศกาลลอยกระทง ก็ชวนลูกมาทำกระทงและพาลูกไปลอยกระทงด้วยกัน

1.2 ปลูกฝังให้ลูกเรียนรู้และภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย เช่น สอนลูกให้พูดและใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง สอนให้ลูกรู้จักการไหว้ที่อ่อนช้อยสวยงามแบบไทย ให้แต่งกายเอกลักษณ์แบบไทย หรือรู้จัก รับประทานอาหารไทยแท้ได้ เช่น ข้าวแช่ น้ำพริกต่าง ๆ ขนมครก

1.3 ปลูกฝังให้ลูกใกล้ชิดกับศาสนา โดยพ่อแม่ควรสอนให้ลูกเข้าใจหลักคำสอนของศาสนาที่ครอบครัวนับถือ โดยปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา อีกทั้งไม่เป็นคนดูถูกเหยียดหยามคนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ เพื่อที่สังคมจะได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

1.4 ปลูกฝังให้ลูกรักพระมหากษัตริย์ โดยพ่อแม่เล่าพระประวัติของพระมหากษัตริย์ ของไทยให้ลูกฟัง และกล่าวถึงพระมหากษัตริย์คุณที่พระองค์ทรงยอมสละพระองค์เพื่อรักษาแผ่นดินไทยเอาไว้ เช่น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงกู้อิสรภาพของไทยจากการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งแรก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงเลิกทาส, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ทรงมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมากมาย เช่น ทรงทำโครงการฝนหลวง เพื่อสร้างฝนเทียมในการช่วยบรรเทาปัญหาความแห้งแล้งขาดแคลนน้ำในการเกษตร

2. ปลูกฝังผ่านสถาบันการศึกษา โรงเรียนถือเป็นสถาบันสำคัญในการช่วยปลูกฝังชาตินิยมความรักชาติให้เกิดขึ้นกับคนไทย โดยการอบรมสั่งสอนของครูบาอาจารย์ผ่านทางหลักสูตรการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ เช่น วิชาสังคมศึกษาเรื่องหน้าที่พลเมือง ซึ่งเน้นให้บุคคลเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย อยู่ในกรอบจริยธรรมอันดีงามตามสิทธิเสรีภาพความเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ

2.1 ปลูกฝังให้เข้าใจและจดจำถึงสัญลักษณ์ของความเป็นชาติ เช่น ร้องเพลงชาติ ได้ถูกต้องและฝึกให้ยืนตรงเคารพธงชาติ เข้าใจสัญลักษณ์ของธงไตรรงค์ ที่มีสามสี มีสีแดง สีขาว และสีน้ำเงิน ซึ่งสีแดงหมายถึงชาติ สีขาวหมายถึงศาสนา และสีน้ำเงินหมายถึงพระมหากษัตริย์ ซึ่งทั้งสามส่วนนี้บ่งบอกถึงความเป็นชาติไทยที่จะขาดอันหนึ่งอันใดไปไม่ได้

2.2 ปลูกฝังให้บุคคลปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี โดยยึดมั่นในการเป็นผู้มีจริยธรรมตามแนวทางของประชาธิปไตย อันได้แก่ มีความรักและภาคภูมิใจในความเป็นชาติ มีจิตสำนึกที่ไม่ฝักใฝ่ในระบอบใดที่มุ่งทำลายสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อีกทั้งไม่ให้การสนับสนุนข้าราชการและนักการเมืองที่ทุจริต โกงกินบ้านเมือง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวและของพวกพ้องมากกว่าของประเทศชาติ

กระบวนการการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กับการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ

กระบวนการการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ

ความรักชาติ¹⁴

ความรักชาติ หมายถึง มีความรัก ความสำนึก และภาคภูมิใจในความเป็นไทย นิยมไทย มีความผูกพันห่วงแหนในมาตุภูมิ บ้านเกิดเมืองนอนคือ แผ่นดินไทย ปฏิบัติตนตามหน้าที่และสิทธิในฐานะพลเมืองดีบำเพ็ญประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาติ ส่งเสริม สนับสนุนหรือช่วยเหลือ สร้างความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคงและรักเกียรติภูมิของชาติ

ความรักในโลกนี้มีมากมายหลากหลายรูปแบบ ทั้งการรักตนเอง การรักคนที่อยู่รอบตัว เช่น รักครอบครัว รักแฟน รักเพื่อน รักครู การรักพระมหากษัตริย์ การรักสถาบันการศึกษา การรักงาน การรักสัตว์เลี้ยง การรักธรรมชาติ นอกจากความรักที่กล่าวมา ยังมีความรักอีกรูปแบบหนึ่งที่ดีกว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่ต้องมีอยู่ในตัวเราทุกคน นั่นคือ “ความรักชาติ” ซึ่งวิธีการที่แสดงออกว่าเป็นการรักชาติอย่างถูกต้องนั้น ได้แก่

1. เสียสละเพื่อชาติ ในสมัยก่อนคนไทยได้เสียสละชีวิตของตนเพื่อปกป้องประเทศชาติและแผ่นดินที่ตนรัก เช่น ชาวบ้านบางระจัน ที่เสียสละชีวิตเพื่อปกป้องรักษาแผ่นดินไทยให้คงอยู่ด้วยการอุทิศชีวิตในการสู้รบกับพม่าอย่างกล้าหาญจนตัวตาย คุณหญิงโม ซึ่งท่านได้รวบรวมคนไทยชาวนครราชสีมาทั้งหญิงชายที่ถูกกวาดต้อนไปเป็นเชลยเข้าต่อสู้กับทหารลาว ซึ่งช่วยกอบกู้เมืองนครราชสีมากลับคืนมาเป็นของไทยได้ในที่สุด เหล่านี้คือตัวอย่างของบุคคลที่รักและเสียสละชีวิตของตนเพื่อชาติและแผ่นดินไทย

ในปัจจุบัน การแสดงออกถึงความเสียสละเพื่อชาติของคนไทยเปลี่ยนเป็นการแสดงออกด้วยน้ำใจไมตรีที่มีให้แก่กัน เช่น การบริจาคทรัพย์สินเงินทองและสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ และช่วยทหารตามชายแดน หรือการออกแรงกายในการช่วยเย็บยาและฟื้นฟูผู้เจ็บป่วย ผู้พิการ ผู้ยากจนและผู้ถูกทำร้ายต่าง ๆ อย่างการช่วยอ่านหนังสือให้คนตาบอดฟัง ช่วยพาผู้เจ็บป่วยแต่ยากจนไปรักษาพยาบาล ช่วยซ่อมแซมบ้านให้ผู้ประสบภัย เป็นต้น

2. รักษาสิ่งแวดล้อมและประหยัดพลังงานของชาติ การแสดงออกว่ารักชาติที่เราสามารถทำได้อย่างง่าย ๆ ก็คือช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศ เช่น ไม่ทำลาย

¹⁴ ศลิษา แป้นบรรจง. “ความรักชาติ”. (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก : <https://sites.google.com/site/salisa3989/khwam-rak-chati> . 2563.

สาธารณสมบัติของชาติ ช่วยกันดูแลโบราณสถานของชาติ ช่วยกันทิ้งขยะลงในถังขยะให้เป็นที่เป็นทาง ไม่ทิ้งขยะหรือปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำลำคลอง ช่วยกันปลูกป่า ไม่บุกรุกพื้นที่ป่า หุุดล่าหรือค้าสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองนอกจากนี้ยังรวมถึงการช่วยกันประหยัดพลังงานของชาติ ได้แก่ การช่วยกันประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ ประหยัดน้ำมัน โดยไม่ใช่เกินความจำเป็นหรือไร้ประโยชน์และฟุ่มเฟือย

3. ภูมิใจในความเป็นชาติ ความภูมิใจในความเป็นชาติไทย ควรเป็นสิ่งที่ถูกปลูกฝังอยู่ในจิตสำนึกของคนไทยทุกคนและให้ทุกคนร่วมแสดงออกถึงความภาคภูมิใจนั้น ไม่ว่าจะเป็นการรักและภูมิใจในภาษาไทย โดยพูด อ่านและเขียนภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง รักษาวัฒนธรรมที่ดีงามของความเป็นไทย ทั้งการแสดงออกด้านกิจกรรมารยาทที่สุภาพเรียบร้อย อ่อนน้อมถ่อมตน การเคารพผู้สูงอายุ การพูดที่ไพเราะ การไหว้แบบไทยที่สุภาพ

นอกจากกรณีดังกล่าวมาแล้ว การรักชาติต้องหวงแหนไม่ให้ใครมาเอารัดเอาเปรียบประเทศชาติด้วย เช่น การไม่ให้การสนับสนุนนักการเมืองและข้าราชการที่ทุจริตโกงกินบ้านเมือง อีกทั้งไม่ฝักใฝ่หรือเห็นดีเห็นงามกับบุคคลที่จาบจ้วงดูหมิ่นมุ่งทำลายสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ด้วย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ทรงมีพระบรมราชโองการถึง การแสดงความรักชาติว่า

“ให้เอื้อเฟื้อคนในชาติเดียวกัน ไม่ประทุษร้ายกัน ประพฤติตนเป็นพลเมืองดี เต็มใจยอมเสียสละให้แก่ชาติ ไม่ยอมให้ใครมาทำลาย ไม่ยอมให้ใครแย่งถิ่นที่ตั้งชาติ ใครมารุกรานดินแดนของเรา เราต้องต้านทานจนสุดกำลัง ถึงแม้จะต้องเสียเลือดเนื้อหรือชีวิตก็ต้องยอมเสีย เพื่อสงวนชาติไว้เป็นมรดกแก่ลูกหลานของเราสืบไปจงได้”

สัญลักษณ์ประจำชาติไทย (Nation Identity)

แผนภาพที่ 2 – 1 แสดงภาพสัตว์ประจำชาติไทย

ช้างไทย Chang Thai (Elephant หรือ *Elephas maximus*)

ที่มา : ศลิษา แป้นบรรจง. ออนไลน์. 2563.

1. สัตว์ประจำชาติไทย คือ "ช้างไทย" Chang Thai (Elephant หรือ *Elephas Maximus*)

ลักษณะ : เป็นช้างเผือก ภายในวงกลมพื้นสีแดง

เหตุผล : "ช้างไทย" เป็นสัตว์ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และประเพณีของไทยมาช้านาน เป็นที่รู้จักแพร่หลายและมีอายุยืนนาน ตลอดจนเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยช้างที่มีลักษณะเป็นมงคลตามตำราคชลักษณ์จะเป็นสัตว์คู่บารมี และใช้ช้างในการศึกสงครามมาโดยตลอด

แผนภาพที่ 2 – 2 แสดงภาพดอกไม้ประจำชาติไทย

ดอกราชพฤกษ์ Ratchaphruk (Cassia fistula Linn.)

ที่มา : ศลิษา เป็นบรรจง.ออนไลน์. 2563.

2. ดอกไม้ประจำชาติ คือ "ดอกราชพฤกษ์" (กุน) Ratchapruek (Cassiafistula Linn.)

ลักษณะ : ดอกราชพฤกษ์ มีสีเหลืองออกดอกเป็นช่อห้อยเป็นพวงระย้า ดอกที่ออกจะมีทั้งดอกตูม ดอกบาน ส่วนเกสรจะร่วงบ้างในบางดอกตามกาลเวลาซึ่งธรรมชาติดอกราชพฤกษ์จะบานไม่พร้อมกัน

เหตุผล : ต้นราชพฤกษ์ หรือกุนเป็นต้นไม้พื้นเมือง รู้จักกันแพร่หลายสามารถปลูกขึ้นได้ทุกภาคในประเทศไทย มีประโยชน์มาก ฝักเป็นสมุนไพรมีค่ายั้งในตำรับแพทย์แผนโบราณ และแก่นแข็งใช้ทำเสาเรือนได้ดี

ลำต้น มีประวัติเกี่ยวข้องกับประเพณีของชาวไทย เพราะเป็นไม้ที่มีชื่อเป็นมงคลนาม และอาถรรพ์ มีอายุยืนนาน มีทรวงตรงและพุ่มงาม

แก่นไม้ราชพฤกษ์เคยใช้ในพิธีสำคัญ ๆ มาก่อน เช่น พิธีลงหลักเมืองใช้เป็นเสาเอกในการก่อสร้างพระตำหนัก ทำยอดคทาจอมพลและยอดธงชัยเฉลิมพลของกองทหาร

แผนภาพที่ 2 – 3 แสดงภาพสถาปัตยกรรมประจำชาติ

ศาลาไทย Sala Thai (Pavilion)

ที่มา : ศลิษา เป็นนบรรงง. ออนไลน์. 2563.

3. สถาปัตยกรรมประจำชาติ คือ "ศาลาไทย" Sala Thai (Pavilion)

ลักษณะ : เป็นศาลาไทยประเภทเรือนเครื่องสับ อยู่ภายในวงกลมตั้งอยู่บนพื้นสีเขียว แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์และความเป็นประเทศเกษตรกรรมของชาติไทย ฉากด้านหลังเป็นสีฟ้าแสดงถึงความสดใสของประเทศไทย อันเป็นประเทศในเขตร้อน สีของท้องฟ้าที่สดใสจึงแสดงถึงความสดใสเบิกบาน

เหตุผล : ศาลาไทย เป็นสถาปัตยกรรมที่สะท้อนภูมิปัญญาช่างไทยมีความสง่างามที่โดดเด่นจากสถาปัตยกรรมชาติอื่น

แนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์¹⁵

อุดมการณ์เป็นคุณลักษณะประการหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในชุมชนการเมืองทุกแห่งไม่ว่าจะเป็นชุมชนการเมืองในอดีตหรือปัจจุบัน ในอดีตอุดมการณ์ที่สำคัญคืออุดมการณ์ทางศาสนาและอุดมการณ์ทางศีลธรรม ต่อมาวิทยาการก้าวหน้าสังคมก็เปลี่ยนไปวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีช่วยให้สังคมเจริญขึ้นแต่พร้อมกันนั้นก็เกิดปัญหาตามมามากมาย แม้อุดมการณ์ทางศาสนาและอุดมการณ์ทางศีลธรรมจะยังมีความสำคัญอยู่ แต่ก็ได้มีอุดมการณ์ใหม่เกิดขึ้นซึ่งเป็นผลโดยตรงจากอิทธิพลของสังคมอุตสาหกรรม ความจำเป็นในการอยู่รอดและเพื่อที่จะดำรงชีวิตอย่างมีหลักประกันในสังคมแบบใหม่ ทำให้มนุษย์พัฒนาอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับสภาพของสังคมปัจจุบันขึ้น เช่น อุดมการณ์ที่ได้มาจากลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ปฏิบัติเสรีนิยม สังคมประชาธิปไตย เป็นต้น

อุดมการณ์เหล่านี้ได้ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคมในยุคปัจจุบันแต่ในขณะเดียวกันก็มีผลบังคับกลไกทางการเมือง ความมุ่งหมายและระบบการเมืองการปกครองของชุมชนทางการเมืองใด ๆ ให้ผันแปรไปตามเจตนารมณ์ของอุดมการณ์นั้นๆ ด้วยอุดมการณ์ จึงเป็นสิ่งที่มีความหมายและมีความสำคัญมากสำหรับผู้ยึดถือเหนียวแน่น ผู้ยึดถืออุดมการณ์ใดก็คิดว่าของตนดีเลิศ ประณามอุดมการณ์อื่นว่าไม่ดี เลวร้าย มอมเมา หลงผิด และต้องการโน้มน้าวให้ผู้อื่นมายึดถือคล้ายตามอุดมการณ์ของตน ตั้งแต่ระดับอภิปรายโต้เถียง จนถึงขั้นเข้าต่อสู้ประหัตประหารกันคนในชาติที่ยึดมั่นอุดมการณ์เดียวกันจะช่วยให้เกิดความสามัคคีของคนในชาติ เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน ลดความขัดแย้ง สร้างสังคมตามหลักการหรือแนวทางตามอุดมการณ์ พลังอำนาจของชาติก็จะเกิดขึ้นอย่างมหาศาล แต่ถ้าสังคมใดหรือคนในชาติใดยึดมั่นในอุดมการณ์ที่แตกต่างกันมาก ความขัดแย้ง หรือความเป็นปรปักษ์ซึ่งกันและกันในสังคมหรือในชาตินั้นจะมีมาก เพราะต่างฝ่ายต่างพยายามหาวิธีหรือกลวิธีต่าง ๆ ที่จะเอาชนะซึ่งกันและกัน ทำให้คนในชาติขาดความสามัคคีเป็นการทอนพลังอำนาจของสังคมหรือของชาติลง ดังนั้นประเทศชาติที่คนในชาติไม่มีเอกภาพในอุดมการณ์ย่อมหาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมืองได้ยาก และฝ่ายที่ยึดอุดมการณ์ของตนเหนียวแน่นมั่นคงย่อมมีโอกาสที่จะได้รับชัยชนะมากกว่าฝ่ายที่ลังเลในอุดมการณ์ของตน

1. ความหมายของอุดมการณ์ อุดมการณ์เป็นศัพท์ทางด้านวิชารัฐศาสตร์มาจากคำศัพท์ในภาษาอังกฤษ Ideology ซึ่งนักปรัชญาและนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกัน ดังนี้ คาร์ล มาร์กและเฟรดริค เองเกิลส์ ให้ความหมายว่า “อุดมการณ์เป็นวิถีคิดของชนชั้นหนึ่งซึ่งต้องการรักษาผลประโยชน์ตามชนชั้นของตนไว้ และพยายามเผยแพร่ความคิดของตนให้ชนชั้นอื่น

¹⁵ พ.อ. สิทธิชัย คัดตะพันธ์. “แนวทางการพัฒนางานการปลูกฝังอุดมการณ์ ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 3 มณฑลทหารบกที่ 13”. เอกสารวิจัย, วิทยาลัยเสนาธิการทหาร, 2558. หน้า 7- 13.

ในสังคมยอมรับและนับถือ” ทาลคอต พาร์สัน อธิบายว่าอุดมการณ์ “เป็นระบบความคิดโดยทั่วไปที่สมาชิกของชุมชนหนึ่งยึดถือร่วมกัน” กมล สมวิเชียร ให้ความหมายของอุดมการณ์โดยการคัดแปลงจากความหมายของ Ideology Webster Dictionary ว่า “เป็นความคิดเกี่ยวกับชีวิตและสังคมอันมีลักษณะเป็นแบบแผน และเป็นที่ยึดถือของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง” ชัยอนันต์ สมุทวนิช อธิบายความหมายของอุดมการณ์โดยอาศัยความหมายของ Ideology ซึ่งจอห์น ปลายแมนทส์ ให้ไว้ว่า หมายถึง “ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องที่มีความสำคัญต่อกลุ่มซึ่งคนในกลุ่มยอมรับและนำไปใช้เป็นหลักเกณฑ์และแนวทางในการปฏิบัติตัวและการดำเนินชีวิตอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งช่วยยึดเหนี่ยวคนในกลุ่มไว้ด้วยกัน”

อุดมการณ์ หมายถึง “อุดมคติอันสูงส่งที่จูงใจมนุษย์ให้พยายามบรรลุถึง” และให้คำนิยาม คำว่าอุดมคติ คือ “จินตนาการที่ถือว่าเป็นมาตรฐานความดี ความงาม และความจริงทางใดทางหนึ่งที่มนุษย์ถือว่าเป็นเป้าหมายแห่งชีวิตของตน” จะเห็นได้ว่าสองคำนี้เหมือนกันแต่ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน และมีผู้แยกแยะความหมายของอุดมการณ์ไว้หลายประการ

ประการแรก ถือว่าอุดมการณ์เป็นความคิดความเชื่อที่มีแบบแผนมิได้เป็นความคิดที่เลื่อนลอยปราศจากหลักเกณฑ์ตรงกันข้ามเป็นความคิด ความเชื่อ ที่มีแนวทางแน่นอน มีเหตุผลมีจุดหมายปลายทางและมีวัตถุประสงค์ที่มนุษย์พยายามจะดำเนินการให้สัมฤทธิ์ผล

ประการที่สอง ความคิดความเชื่อนั้นมีความมุ่งหมายที่จะกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นรวมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่เห็นว่ายังไม่ถูกต้องสมบูรณ์

ประการที่สาม ความคิดความเชื่อนั้นมีผลทำให้เกิดการเชื่อฟัง ปฏิบัติตาม ซึ่งหมายถึงการยอมรับว่าสิ่งต่าง ๆ ที่อุดมการณ์กำหนดขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องใช้ได้หรือมีผลดีสมควรที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้บังเกิดผล

ประการที่สี่ ความคิดความเชื่อนั้น กลายเป็นแหล่งที่ทำให้เห็นพ้องต้องกันภายในรัฐคือเมื่อมนุษย์ในชุมชนใดยึดถือสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในอุดมการณ์ใดว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว อุดมการณ์นั้นก็จะเป็สิ่งที่มอิทธิพลผลักดันในมนุษย์ให้เห็นพ้องต้องกันในหลักการความมุ่งหมาย กระบวนการ รวมทั้งผลของอุดมการณ์นั้นเมื่อนำมาปฏิบัติอย่างจริงจังในสังคม

ประการสุดท้าย ความคิดความเชื่อนั้นจะทำให้เกิดกลไกในการควบคุมขึ้นในที่นี้หมายความว่าเมื่อมนุษย์ในชุมชนมีความเชื่อมั่นปฏิบัติตาม และมีความคิดพ้องต้องกันในหลักการและจุดหมายปลายทางของอุดมการณ์นั้นแล้ว เมื่อนำอุดมการณ์มาประยุกต์ใช้กับสภาพอันแท้จริงของชุมชนก็ ต้องพยายามดำเนินการให้ดีที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์แห่งอุดมการณ์นั้น โดยนัยนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดกลไกในการควบคุมพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อให้อุดมการณ์นั้นดำรงอยู่

ได้ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง เพื่อว่ามนุษย์จะได้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากการใช้อุดมการณ์นั้นตัวอย่างที่

เห็นได้ชัดเช่นอุดมการณ์ มาร์กซิสต์ เชื่อว่าจุดหมายปลายทางคือสังคมซึ่งปราศจากกฎเกณฑ์ข้อบังคับ หรือระเบียบกฎหมายใด ๆ ที่จะเป็นเครื่องบีบบังคับมนุษย์หรือเป็นการขูดรีดระหว่างชนชั้นรวมทั้งการขูดรีดของชนชั้นต่าง ๆ ของรัฐ และในขั้นสุดท้ายก็คือการสูญสลายของรัฐเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของลัทธินั้น ก็มีกลไกควบคุมคือพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งก็ถือว่าเป็นผู้ปกครองชนชั้นกรรมาชีพและอุดมการณ์ ภายในพรรคมีหน่วยงานย่อยอีกมากมายหลายลำดับเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งและนโยบายพรรคอีกชั้นหนึ่ง นอกจากนี้ก็มีกรรมวิธีมากมายหลายประการเช่น การฝึกอบรมเพื่อเปลี่ยนคุณค่าและทัศนคติ การระดมการควบคุม เป็นต้น ที่ต้องปฏิบัติ เช่นนี้ก็อ้างว่าเพื่อประโยชน์แห่งการดำรงอยู่ของอุดมการณ์นั้น

พอจะสรุปได้ว่าถ้าจะกล่าวโดยทั่วไปแล้วอุดมการณ์มีความหมาย 2 ประการคือ

ประการแรก หมายถึง ความเชื่อ ความศรัทธา ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมา ความเชื่อ ความศรัทธา นั้นมีความสำคัญต่อกลุ่มชนในสังคมในการที่จะกำหนดหลักการปฏิบัติการดำเนินชีวิต ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวคนในชาติในสังคมเข้าด้วยกันและใช้เป็นข้ออ้างในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อุดมการณ์ตามความหมายนี้พอจะปรับเข้าได้กับระเบียบแบบแผนจารีตประเพณีวัฒนธรรมของบุคคลในสังคม เช่น การแสดงออกถึงความเป็นไทย ในเรื่องภาษาวัฒนธรรม การแสดงออกถึงความนึกคิดความเชื่อถือในสุภายิต คติพจน์ ปณิธาน การแสดงออกถึงความเชื่อเรื่อง โชคลางของขลัง นรกสวรรค์ ฯลฯ การที่มีความเชื่อแล้วแสดงออกด้วยการกระทำในรูปลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใช้เป็นเครื่องดำเนินชีวิต ใช้เป็นข้ออ้างในการปฏิบัติ จัดว่าเป็นอุดมการณ์การเป็นไทย ต้องมีอุดมการณ์ของความเป็นไทย คนชาติอื่นก็เช่นเดียวกัน จะต้องมีความเชื่อถือแล้วแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งอันเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความเป็นชาติ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวของกลุ่มชนนั้น

ประการที่สอง หมายถึง ความเชื่อความศรัทธาต่อหลักการหลักเกณฑ์หรือทฤษฎี ที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีเลิศ สมควรจะได้นำมาประพฤติปฏิบัติ เพราะจะทำให้เกิดความสุข ความเจริญก้าวหน้าของสังคม ซึ่งอุดมการณ์ประการที่สองนี้มีหลายรูปแบบด้วยกัน เช่น อุดมการณ์ทางการเมือง อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ อุดมการณ์ทางศาสนา และอุดมการณ์อื่น ๆ อุดมการณ์เป็นความเชื่อความศรัทธา ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการหลักเกณฑ์หรือทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง โดยเชื่อว่าหากได้มีการปฏิบัติตามความเชื่อนั้นแล้วย่อมทำให้สังคมเกิดความสงบสุข มีความเจริญรุ่งเรืองไปบุลูย์

ในเอกสารประกอบวิชาอุดมการณ์ความรักชาติ โรงเรียนกิจการพลเรือน กรมกิจการพลเรือนทหารบก ได้สรุปว่า “อุดมการณ์” หมายถึง ระบบความคิดของคนเกี่ยวกับการจัดระเบียบการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ของคนในสังคม

จากความหมายและแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาสรุปได้ว่าอุดมการณ์ หมายถึง ระบบความคิดความเชื่อของคนกลุ่มหนึ่งเกี่ยวกับเป้าหมายอย่างหนึ่งอย่างใด ของชีวิตที่กลุ่มคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เป็นความจริงที่ถูกต้องที่กลุ่มยอมรับและยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต รวมทั้งพยายามเผยแพร่ความคิดนี้ให้คนอื่น ๆ เชื่อถือตามและสิ่งที่สำคัญ อุดมการณ์ของกลุ่มช่วยยึดเหนี่ยวคนในกลุ่มเข้าไว้ด้วยกัน

2. การเกิดอุดมการณ์ เป็นที่เข้าใจแล้วว่าอุดมการณ์เป็นเรื่องของความเชื่อ ความศรัทธายึดมั่นและได้มีการปฏิบัติตามความเชื่อความศรัทธา แหล่งที่มาหรือแหล่งกำเนิดของอุดมการณ์นั้นคือความคิดและความสำนึกในจิตใจของมนุษย์เอง ความคิดของมนุษย์มีมากมายแตกต่างกันออกไปแล้วแต่สภาพแวดล้อม ความคิดเป็นจุดเริ่มต้นก่อให้เกิดการกระทำตามมา มนุษย์ได้ใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหาเพื่อให้ชีวิตมีความสุข มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตลอดเวลา ตลอดจนการกำหนดหลักเกณฑ์การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ สิ่งที่มนุษย์คิดขึ้นหลังจากได้ทดลองปฏิบัติแล้วเกิดผลอย่างที่ดีบ่อย ๆ ครั้งก็กลายเป็นหลักเกณฑ์ หลักการขึ้น สิ่งนี้จึงกลายเป็นอุดมการณ์ของสังคมนั้น อุดมการณ์ของมนุษย์ในสังคมหนึ่งอาจแตกต่างกับอุดมการณ์ของอีกสังคมหนึ่ง เพราะสิ่งแวดล้อมในแต่ละสังคมไม่เหมือนกันเป็นผลทำให้คิดไม่เหมือนกัน ผลสุดท้ายก็มีอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน ความยึดมั่นศรัทธาในอุดมการณ์ต่างกันทำให้คนในสังคมนั้น ๆ คิดว่าอุดมการณ์ของตนถูกต้องของคนอื่น ไม่ถูกต้อง ด้วยเหตุนี้จึงมีการขัดแย้งขึ้นระหว่างอุดมการณ์การก่อตัวของอุดมการณ์เกิดขึ้นได้ 2 ทางดังนี้

1. เกิดจากการได้รับการสั่งสอนอบรมถ่ายทอดครั้งละน้อย จากชนรุ่นหนึ่งไปสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นไปโดยธรรมชาติไม่มีการชี้แนะที่แน่นอน ปล่อยให้พลังทางสังคมและทางการเมืองส่งอิทธิพลต่อสมาชิกในสังคมอย่างค่อยเป็นค่อยไป

2. เกิดจากการบิดเบือนความเชื่ออย่างมีระบบด้วยการวางแผนและควบคุมการถ่ายทอดความเชื่อนั้น โดยมีการกำหนดมาตรการควบคุมความเชื่อที่สถาบันสังคมและการเมืองจะถ่ายทอดไปยังสมาชิกของสังคมอย่างเป็นเอกภาพ และมีทิศทางที่แน่นอน

สำหรับการก่อตัวจากการบิดเบือนอย่างเป็นระบบนั้น อาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่าเป็นกระบวนการหรือวิธีการในการปลูกฝังอุดมการณ์ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มหรือในสังคมเดียวกันยอมรับเป็นเป้าหมายและแนวทางในการดำเนินชีวิต มีวิธีการสำคัญ ดังนี้

1. การบีบบังคับ ได้แก่ การใช้กำลังอำนาจที่มีอยู่บีบบังคับให้เกิดภาวะจำยอมและไม่มีทางเลือกอื่นได้

2. การขู่เชิญคุกคาม ได้แก่ การสร้างให้เกิดความหวาดกลัว ประหวั่นพรั่นพรึง และหมดกำลังใจที่จะต่อต้าน

3. การปลุกฝัง ได้แก่ การสร้างอุดมการณ์ให้เป็นที่เชื่อถือและเกิดความศรัทธา เช่น การชี้ให้เห็นผลดีข้อที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ความมั่นคงปลอดภัยส่วนตัวและส่วนรวม ชี้ให้เห็นถึงผลที่พึงได้รับซึ่งจะนำไปสู่ความเจริญของชาติ

ในสภาพสังคมไทยเรามุ่งเน้นแนวทางประชาธิปไตย การดำเนินการด้านอุดมการณ์ตามที่กำหนดในอุดมการณ์ของชาตินั้น ยังให้เกิดผลในการปฏิบัติ ดังนั้น วิธีการปลุกฝังจึงน่าจะเป็นวิธีที่เหมาะสม โดยมีปัจจัยสำคัญ 2 ประการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ

1. การดำเนินการใด ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติตามอุดมการณ์ได้ก่อให้เกิดผลที่เด่นชัด เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่จะเป็นเครื่องแสดงเหตุผลความถูกต้องของอุดมการณ์อันจะทำให้อุดมการณ์นั้นมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ จนเป็นที่ยอมรับและศรัทธาว่าเป็นเป้าหมายและเป็นแนวทางที่ดีที่สุด

2. การดำเนินการปลุกฝังด้านกระบวนการอบรมสั่งสอน เช่น การเผยแพร่ผ่านทางสื่อมวลชน การอบรมประชาชน รวมทั้งระบบการศึกษาทั้งการศึกษาในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนอย่างมากในการทำให้อุดมการณ์แพร่ขยายออกกว้างขวาง

ปัจจัยทั้ง 2 ประการดังกล่าว เป็นปัจจัยสำคัญที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การดำเนินการใด ๆ จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยทั้ง 2 ประการนี้ควบคู่ไปพร้อมกัน คือต้องมุ่งผลให้อุดมการณ์นั้นขยายผลออกไปอย่างกว้างขวางและเป็นที่ยอมรับศรัทธา อุดมการณ์อาจเกิดขึ้นจากระบบความคิดหรือความเชื่อของคนเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ เช่น อุดมการณ์ทางศาสนามักเกิดจากระบบความคิดหรือความเชื่อของศาสดา เพียงองค์เดียว ส่วนอุดมการณ์ทางการเมืองมักเกิดจากความคิดหรือความเชื่อของนักทฤษฎีหรือเจ้าลัทธิหลายคน เมื่อศาสดาหรือเจ้าลัทธิต่าง ๆ คิดหรือเชื่อว่าได้พบสัจธรรมหรือความจริงเกี่ยวกับชีวิตและสังคมมนุษย์แล้วก็มักทำการเผยแพร่ให้บุคคลอื่นเชื่อถือและรับเอาไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อจะได้บรรลุถึงสภาพอันดีเลิศในชีวิต

ส่วนกลุ่มชนในสังคมจะยอมรับและถือเอาระบบความคิดหรือความเชื่อของศาสดาองค์ใดหรือของนักทฤษฎีหรือนักปรัชญาผู้ใดเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนนั้น น่าจะเกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. ความน่าเลื่อมใสหรือความมหัศจรรย์ที่ศาสดา สาวกของศาสดาเจ้าลัทธิ หรือสาวกของเจ้าลัทธิ แสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้อื่น

2. ความสามารถของศาสดา สาวกของศาสดาเจ้าลัทธิ หรือสาวกของเจ้าลัทธิในการสนองความต้องการทางจิตใจหรือทางวัตถุให้แก่กลุ่มชน

3. ความเป็นวิทยาศาสตร์ของระบบความคิดหรือความเชื่อนั้นๆ คือสามารถพิสูจน์หรืออธิบายได้ด้วยเหตุผล

จากแนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าอุดมการณ์เป็นประโยชน์ต่อการดำรงคงอยู่ของกลุ่มซึ่งหากได้พิจารณาต่อไปถึงสังคมหรือประเทศชาติแล้ว อุดมการณ์มีประโยชน์ต่อสังคม ดังต่อไปนี้

1. ช่วยผูกพันคนในชาติเข้าด้วยกัน และก่อให้เกิดความเห็นพ้องต้องกันในเป้าหมายของชาติได้ง่าย

2. ช่วยให้สมาชิกในสังคมนึกถึงความสัมพันธ์ของเขากับสมาชิกอื่นในสังคมและก่อให้เกิดความปรารถนาาร่วมกันในด้านที่จะปรับปรุงสังคมที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น และเป็นธรรมมากขึ้น

3. ช่วยชี้ให้สมาชิกในสังคมเห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคมในปัจจุบันและเห็นแนวทางสัมพันธ์ชีวิตที่ดีกว่าในอนาคต

4. ช่วยชี้ให้สังคมที่เฉื่อยชา พัฒนาเป็นสังคมที่มีพลังผลักดันภายใน สามารถปรับตัวให้เข้ากับเวลาและสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงได้

5. ช่วยให้สมาชิกในสังคมใช้เป็นเหตุผลอ้างอิงสำหรับความประพฤติและการปฏิบัติประจำวันของมนุษย์ ซึ่งจะนำไปสู่ความยุติธรรมในสังคม พร้อมทั้งกำหนดหน้าที่และสิทธิของบุคคล ในสังคมด้วย

6. ช่วยทำให้สมาชิกในสังคมหรือประเทศชาติ ยอมรับในกฎเกณฑ์ของระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่เป็นอยู่ในขณะนั้นและในส่วนที่ขัดแย้งกันโดยสันติวิธี

7. ช่วยจูงใจให้ผู้เลื่อมใสศรัทธากระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อก้าวไปสู่ภาวะทางสังคมที่ดีกว่าหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการไปสู่ภาวะสังคมที่ดีกว่า

3. ลักษณะของอุดมการณ์

3.1 เป็นความเชื่อความศรัทธาของกลุ่มชนในสังคม เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

3.2 เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนช่วยให้เกิดการยึดเหนี่ยวของกลุ่มชน ใช้เป็นเครื่องสนับสนุน/ส่งเสริม เป็นข้ออ้างในการปฏิบัติของคนในกลุ่มชน

3.3 สร้างได้เปลี่ยนแปลงได้ปลูกฝังได้

3.4 เป็นสิ่งที่เร้าใจเป็นแรงผลักดันให้ฝืนยึดถือและมุ่งคิดจะทำให้บรรลุถึง

3.5 เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดพลังในจิตใจ ทำให้มีความหนักแน่นอดทนในการต่อสู้กับอุปสรรค และศัตรู

4. ข้อสังเกตเกี่ยวกับอุดมการณ์

4.1 ถ้าฟังความเชื่อความศรัทธาอย่างเดียว ไม่มีการปฏิบัติตามความเชื่อความศรัทธานั้น ยังไม่เรียกว่าเป็นอุดมการณ์ ต้องมีการปฏิบัติด้วยจึงจะเป็นอุดมการณ์ เช่น ข้อคิด คติธรรม เมื่อไม่มีการปฏิบัติ คงมีลักษณะเป็นเพียงข้อคิดหรือคติธรรมเท่านั้น ต่อเมื่อนำข้อคิดหรือคติธรรมไปปฏิบัติ เพราะมีความเชื่อความศรัทธาจึงถือว่าข้อคิดหรือคติธรรมนั้นเป็นอุดมการณ์

4.2 อุดมการณ์ไม่จำเป็นต้องเป็นความเชื่อที่ถูกต้องด้วยเหตุผล หรือความเป็นจริงเสมอไป ข้อสำคัญสิ่งที่ยอมรับกันโดยไม่ตั้งข้อสงสัยไม่สนใจหรือไม่คิดว่าความเชื่อนั้นจะเป็นความจริง หรือไม่ก็ถือว่าเป็นอุดมการณ์

ข้อสังเกตที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือเมื่ออุดมการณ์ หมายถึง ความเชื่อมั่นศรัทธา ความเชื่อมั่นเหล่านั้น อาจได้มาจากกลุ่มสังคมใดสังคมหนึ่งซึ่งหมายความว่าอุดมการณ์ของบุคคลในสังคมหนึ่ง อาจจะได้รับมาจากอุดมการณ์ของอีกสังคมหนึ่ง นอกจากนั้นก็อาจจะได้รับอิทธิพลจากที่มาที่สำคัญอื่น ๆ เช่น แนวคิดของบุคคลสำคัญ หรือเอกสารที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ เป็นต้น

5. การต่อสู้ด้านอุดมการณ์

“การต่อสู้ด้านอุดมการณ์จะต้องใช้มาตรการควบคู่กันไปพร้อมๆ กัน 2 มาตรการ คือ การปลุกฝังอบรมบ่มเพาะอุดมการณ์ของชาติให้แก่ประชาชนในชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องเน้นที่เยาวชนเป็นหลัก อีกมาตรการหนึ่งคือการทำลายอุดมการณ์เพื่อฝืนของฝ่ายตรงข้าม”

5.1 การปลุกฝังอบรมบ่มเพาะอุดมการณ์ของชาติให้แก่ประชาชนในชาติ ปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างอุดมการณ์ควรประกอบด้วย การดำเนินการในเรื่องการเสริมสร้างคุณธรรมแห่งจิตใจ การเสริมสร้างควมมีวินัย การเสริมสร้างควมเข้าใจในระบอบการปกครองต่าง ๆ เสริมสร้างศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การเสริมสร้างควมจงรักภักดี ต่อชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ และการเสริมสร้างกำลังใจในการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ สำหรับเครื่องมือที่จะใช้เสริมสร้างกำลังใจในการต่อสู้ได้แก่

5.1.1 สื่อสารมวลชนทุกประเภท

5.1.2 การแสดงต่าง ๆ เช่น หมอลำ ลำตัด เพลงน้อย ฯลฯ

5.1.3 คำขวัญ บทเพลง บทกวี เพลงปลุกใจ บทควม

5.1.4 ภาพยนตร์ ภาพยนตร์ข่าวสารคดี

5.1.5 การฝึกอบรม

5.2 การทำลายอุดมการณ์เพื่อฝืนของฝ่ายตรงข้ามที่กล่าวมาข้างต้นทั้ง 5 ประการล้วนเป็นมาตรการที่มุ่งกระทำต่อฝ่ายเรา ซึ่งเป็นเพียงภูมิคุ้มกัน โรคภัยเท่านั้น มีลักษณะเป็นการปฏิบัติในเชิงรับเชิงป้องกัน ซึ่งยังไม่เพียงพอเราจะต้องปฏิบัติการในเชิงรุกด้วย หมายถึง การทำลาย

อุดมการณ์ หรือลัทธิการปกครองของฝ่ายตรงข้าม โดยกระทำในทางกลับกันกับปัจจัยในการเสริมสร้างอุดมการณ์

สำหรับการทำลายอุดมการณ์เพื่อสิ้นของฝ่ายตรงข้ามนั้น ประกอบด้วยการดำเนินการ ดังนี้

5.2.1 การทำลายเอกภาพของฝ่ายตรงข้าม คือการดำเนินการต่อผู้ที่พิสูจน์ทราบได้แน่ชัดแล้วว่าเป็นบุคคลชั้นนำของฝ่ายตรงข้ามทุกระดับชั้น ให้สูญเสียความซื่อสัตย์สุจริต และขาดความยุติธรรม ทำให้คนเหล่านั้นเกิดความ โลกเห็นแก่ตัว รวมทั้งยุแหย่ให้เกิดการแตกแยก ความสามัคคีในหน่วยทหาร หรือองค์กรฝ่ายตรงข้าม

5.2.2 การทำลายวินัยของฝ่ายตรงข้าม คือการชักชวนยุ่ง ให้เกิดการเสียวินัยขึ้นอย่างกว้างขวางในหน่วยงานหรือองค์กรของฝ่ายตรงข้าม

5.2.3 การสร้างความสับสนให้เกิดขึ้นกับฝ่ายตรงข้ามในระบบหรือกรอบระบบ ตลอดจนวิธีการปกครองและการดำเนินงานของฝ่ายตรงข้าม

5.2.4 การทำลายศรัทธาของฝ่ายตรงข้าม ที่มีต่อลัทธิหรือระบอบการปกครองที่ไม่ใช่การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยให้เห็นว่าการปกครองโดยลัทธิหรือระบอบอื่นไม่เหมาะสมกับลักษณะประจำชาติของคนไทย ข้อสำคัญคือการเสริมสร้างอุดมการณ์จะต้องดำเนินการควบคู่กับการทำลายอุดมการณ์ของฝ่ายตรงข้ามตลอดเวลา

6. การอบรมเผยแพร่อุดมการณ์ “อุดมการณ์ที่สามารถจะเผยแพร่ให้มวลชนยอมรับและปฏิบัติตามได้จะต้องเป็นอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกลึกซึ้งและความต้องการของคนส่วนใหญ่ มีลักษณะดังนี้

6.1 เติบโตและดำรงไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย

6.2 พัฒนาและสร้างสรรค์สถาบันทางการเมืองของประเทศ ให้เป็นประชาธิปไตย ที่มั่นคงมีความรับผิดชอบต่อประชาชนโดยแท้จริง

6.3 ปรับปรุงระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เป็นระบบเศรษฐกิจผสมที่มีความมั่นคงยุติธรรม มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขและได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

6.4 ปรับปรุงระบบบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นประชาธิปไตย ที่มีความสะอาดบริสุทธิ์ ยุติธรรม และรับใช้ประชาชนโดยแท้จริง

6.5 ยกย่องระดับสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ ให้ประชาชนมีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ขยันหมั่นเพียร มีคุณธรรมและมีความรับผิดชอบต่อสังคมสูง

ดังนั้นการอบรมเผยแพร่อุดมการณ์จะต้องดำเนินการเพื่อ

1. ปลุกฝังให้ประชาชนเคารพและยึดมั่นในชาติและสถาบันของชาติ เช่นศาสนา พระมหากษัตริย์ ครูอาจารย์ เป็นต้น

2. ปลุกฝังความรู้สึกของประชาชนทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของชาติ และบังเกิดความหวงแหน

3. ปลุกฝังความสามัคคีของประชาชนในชาติ

4. ปลุกฝังความรู้สึกของประชาชนให้ตระหนักถึงความมีอิสระและเสรีภาพ

5. ปรับปรุงส่วนราชการระเบียบบริหารราชการและตัวบุคคลในวงราชการ ตลอดจนทำให้บุคคลในวงราชการ และเอกชนได้ประพฤติปฏิบัติให้สอดคล้องกับอุดมการณ์

วิธีการเสริมสร้างอุดมการณ์อาจจะทำได้หลายวิธี เช่น

1. ผู้บังคับบัญชาอบรมสั่งสอนผู้ใต้บังคับบัญชา บิคา มารดาอบรมบุตรหลาน

2. ให้พระภิกษุ นักบวช นักพรต สั่งสอนธรรมของศาสนาแก่ประชาชน

3. จัดให้มีการแสดงนิทรรศการและปาฐกถา ตลอดจนจัดทำเป็นเอกสารโฆษณา เช่น ใบปลิว

4. จัดให้มีการศึกษาในโรงเรียน การสัมมนาการอภิปราย

5. จัดให้มีการอบรมในหน่วยทหาร

7. ข้อพึงระวังในการเสริมสร้างอุดมการณ์ ในการเสริมสร้างอุดมการณ์พึงระวังในเรื่องต่อไปนี้

7.1 ในการอบรมให้เกิดความรักชาติ พึงหลีกเลี่ยงการอบรมอย่าให้เกิด “เชื้อชาตินิยม” ขึ้นเพราะอาจทำให้เกิดการแตกความสามัคคีในประเทศได้

7.2 จะต้องรู้จักอุดมการณ์ของฝ่ายตรงข้ามเป็นอย่างดี เพื่อให้สามารถชี้ได้ว่า เพราะเหตุใดเราจึงไม่สามารถยอมรับอุดมการณ์ของฝ่ายตรงข้ามได้

7.3 ใช้ในโอกาสที่เหมาะสมทั้งเวลาสถานที่และสถานการณ์

7.4 พิจารณาการเผยแพร่อุดมการณ์ของเราเพื่อให้สามารถเผยแพร่ปลุกฝังและเสริมสร้างอุดมการณ์ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

7.5 ขยายการเผยแพร่ปลุกฝังและเสริมสร้างอุดมการณ์ไปให้มากที่สุด

7.6 ปรับปรุงให้เหมาะสมกับกาลเวลา สอดคล้องกับค่านิยมและวัฒนธรรมของไทย

สำหรับสถาบันที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่อุดมการณ์ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการปกครอง สถาบันทหาร สถาบันการศาสนา และสถาบันการศึกษา¹⁶

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์¹⁷ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ เพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ครอบคลุม และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัชยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิต สุขภาวะ และความเป็นอยู่ที่ดีของคนไทย
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ
3. การพัฒนาสังคมและครอบครัวไทย

โดยประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย 7 ประเด็น ได้แก่

1. การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม มุ่งเน้นให้สถาบันทางสังคมร่วมปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมที่พึงประสงค์โดย

1.1 การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมผ่านการเลี้ยงดูในครอบครัว

1.2 การบูรณาการเรื่องความซื่อสัตย์ วินัย คุณธรรม จริยธรรม ในการจัดการเรียน

การสอนในสถานศึกษา

1.3 การสร้างความเข้มแข็งในสถาบันทางศาสนา

1.4 การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

1.5 การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมที่พึงประสงค์จากภาคธุรกิจ

¹⁶ โรงเรียนกิจการพลเรือน กรมกิจการพลเรือนทหารบก, การเสริมสร้างอุดมการณ์, 2545, หน้า 46 – 47.

¹⁷ “ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับย่อ)”. (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561). หน้า 8 – 9.

- 1.6 การใช้สื่อและสื่อสารมวลชนในการปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมของคนในสังคม และ
- 1.7 การส่งเสริมให้คนไทยมีจิตสาธารณะและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม
2. การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต มุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย ประกอบด้วย
 - 2.1 ช่วงการตั้งครรภ์/ปฐมวัย เน้นการเตรียมความพร้อมให้แก่พ่อแม่ก่อนการตั้งครรภ์
 - 2.2 ช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ปลูกฝังความเป็นคนดี มีวินัย พัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21
 - 2.3 ช่วงวัยแรงงาน ยกกระดับศักยภาพ ทักษะและสมรรถนะแรงงานสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และ
 - 2.4 ช่วงวัยผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ
3. ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา โดย
 - 3.1 การปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21
 - 3.2 การเปลี่ยนโฉมบทบาท “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่
 - 3.3 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกกระดับ ทุกประเภท
 - 3.4 การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 - 3.5 การสร้างความตื่นตัวให้คนไทยตระหนักถึงบทบาท ความรับผิดชอบ และการวางตำแหน่งของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และประชาคมโลก
 - 3.6 การวางพื้นฐานระบบรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม และ
 - 3.7 การสร้างระบบการศึกษาเพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ
4. การตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย โดย
 - 4.1 การพัฒนาและส่งเสริมพหุปัญญาผ่านครอบครัว ระบบสถานศึกษา สภาพแวดล้อม รวมทั้งสื่อตั้งแต่ระดับปฐมวัย
 - 4.2 การสร้างเส้นทางอาชีพ สภาพแวดล้อมการทำงาน และระบบสนับสนุน ที่เหมาะสมสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษผ่านกลไกต่าง ๆ และ
 - 4.3 การดึงดูดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่างชาติและคนไทยที่มีความสามารถในต่างประเทศให้มาสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้กับประเทศ
5. การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาพที่ดี ครอบคลุมทั้งด้านกาย ใจสติปัญญา และสังคม โดย

- 5.1 การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาวะ
 - 5.2 การป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาวะ
 - 5.3 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี
 - 5.4 การพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ทันสมัยสนับสนุนการสร้างสุขภาวะที่ดี
 - 5.5 การส่งเสริมให้ชุมชนเป็นฐานในการสร้างสุขภาวะที่ดีในทุกพื้นที่
6. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์โดย
- 6.1 การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย
 - 6.2 การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
 - 6.3 การปลูกฝังและพัฒนาทักษะนอกห้องเรียน
 - 6.4 การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
7. การเสริมสร้างศักยภาพการกีฬาในการสร้างคุณค่าทางสังคมและพัฒนาประเทศโดย
- 7.1 การส่งเสริมการออกกำลังกาย และกีฬาขั้นพื้นฐานให้กลายเป็นวิถีชีวิต
 - 7.2 การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ
 - 7.3 การส่งเสริมการกีฬาเพื่อพัฒนาสู่ระดับอาชีพ
 - 7.4 การพัฒนาบุคลากรด้านการกีฬาและนันทนาการเพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมกีฬา

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ

แนวคิดเกี่ยวกับความรักชาติ

ความรักชาติเป็นปรากฏการณ์ในลักษณะอุดมการณ์ของคนที่อยู่ร่วมกันในชุมชน สังคมและประเทศ เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความสามัคคีเห็นพ้องต้องกัน ในหลักการวิธีการและมีจุดมุ่งหมายปลายทางร่วมกัน ทั้งที่อาจมีความแตกต่างในการยึดมั่นคุณค่าหรือค่านิยมส่วนตัว เช่น การนับถือศาสนาต่างกัน

สำหรับความหมายของคำว่า “ความรักชาติ” นั้นมีผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ให้ความสนใจแตกต่างกัน ดังนี้ ชาติ (Nation) หมายถึง “ประเทศ ประชาชนที่เป็นพลเมืองของประเทศ กลุ่มชนที่มีความรู้สึกในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ประวัติศาสตร์ความเป็นมา ขนบธรรมเนียมประเพณี

และ วัฒนธรรมอย่างเดียวกัน”¹⁸ ชาติ (Nation) หมายถึง “กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นปึกแผ่นมีความจงรักภักดีร่วมกัน มีลักษณะบางอย่างเหมือนกัน อาทิ เกิดในภูมิภาคเดียวกัน เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ประวัติศาสตร์ความเป็นมา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม เป็นแบบอย่างเดียวกัน หรือมีความคล้ายคลึงกันรวมตัวกันภายใต้ความถูกต้องชอบธรรม และในบางชาติอาจสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษหลายเชื้อชาติ หรือประกอบด้วยคนที่นับถือศาสนาต่างกัน พูดภาษาต่างกัน แต่คนเหล่านั้นอยู่รวมบนผืนแผ่นดินเดียวกัน โดยมีความต้องการร่วมกัน คือต้องมีเอกราชโดยสมบูรณ์ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับสูง ต้องการความเสมอภาค ความยุติธรรม ต้องการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง มีความสามัคคีมีส่วนร่วมในสังคมและมีผลประโยชน์ผูกพันแก่กันและกัน บุคคลทุกคนจะต้องมีพันธะต่อชาติของตน มีความจงรักภักดีต่อชาติเหนือกว่าความจงรักภักดีหรือความสัมพันธ์อื่น ๆ ทั้งสิ้น”¹⁹ “ความรักชาติ คือความรัก ความปรารถนาให้ทุกคนในชาติของเราอยู่เย็นเป็นสุข ความหมายของความรักชาติอีกอย่างคือเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของชาติ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ทำงานอะไร ก็ทำเพื่อส่วนรวมไม่ทำเพื่อส่วนตัวไม่คิดถึงตัวเป็นใหญ่ ไม่คิดว่าทำอะไรแล้วตัวจะมีอะไร ตัวจะได้อะไรจากการกระทำนั้น ๆ”²⁰ ความรักชาติ คือความมีชาตินิยม มีความรู้สึกรักชาติ รักดีต่อชาติ และมุ่งชนชาติพันธุ์เดียวกับตน เป็นการแสดงออกหรือปฏิบัติตนของคนในชาติโดยส่วนตนหรือส่วนรวมอยู่ในแนวทางเดียวกันที่จะพัฒนาชาติเสียสละเพื่อชาติเพื่อความมั่นคงปลอดภัยและเกียรติภูมิของชาติ เป็นความรักในบ้านเกิดเมืองนอนของตน ตลอดจนเชื้อชาติ ภาษา และมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่เหมือนกัน รวมทั้งความปรารถนาความเป็นอิสระทางการเมือง ความมั่นคงปลอดภัยและเกียรติภูมิของชาติ

จากข้อความข้างต้นผู้ศึกษาสามารถสรุปความหมายของคำว่า “ความรักชาติ” ได้ว่าเป็นความรู้สึกรักภักดีต่อรัฐและนิยมชมชอบในหมู่ชนชาติเดียวกับตน ซึ่งก่อให้เกิดอารมณ์ร่วมในอันที่จะเสียสละเพื่อชาติ ตลอดจนมีความปรารถนาจะรักษาความเป็นอิสระทางการเมือง ความมั่นคงปลอดภัยและเกียรติภูมิของชาติ มีความหวงแหนและต้องการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยดั้งเดิมเอาไว้ จากความหมายของคำว่า “ความรักชาติ” ดังกล่าวจะเห็นว่าเป็นความรู้สึกร่วมกันของบุคคลและความรู้สึกร่วมกันที่คล้ายคลึงกัน มีแนวโน้มเป็นรูปแบบเดียวกันจากหลายคนหลายกลุ่ม ก่อให้เกิดกระแสความรู้สึกร่วมกันทั้งประเทศ เกิดรูปแบบของความรักชาติขึ้น ความรู้สึกรักชาติจึงมิใช่เกิดขึ้นภายในวันเดียว แต่จะมีการสั่งสม มีการสั่งสอนอบรมปลูกฝังกันมาจากพ่อสู่ลูก จากลูกสู่หลาน บอกกล่าวกันสืบต่อมาหลายร้อยปี

¹⁸ ราชบัณฑิตยสถาน. “ความรักชาติ”. (พจนานุกรม, 2525). หน้า 226.

¹⁹ สารานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, “ความรักชาติ”, สารานุกรม. (อ้างถึงในหน่วยบัญชาการตำรวจ, 2551), หน้า 427.

²⁰ พระราชบัญญัติฯ นันทมนตรี, “ความรักชาติ”, (อ้างถึงในหน่วยบัญชาการกำลังตำรวจ, 2551), หน้า 434.

ปัจจัยเสริมสร้างอุดมการณ์ความรักชาติอันเป็นแนวทางการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ เพื่อรวมพลังความรักความสามัคคีของคนในชาติให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดเสถียรภาพและเกิดความมั่นคงในที่สุด ประกอบด้วย 7 ปัจจัย คือ²¹

1. ปัจจัยการสอนอบรม ปลูกฝังความรักชาติ
2. ปัจจัยอุดมการณ์ความเชื่อความศรัทธาในความเป็นไทย
3. ปัจจัยความต้องการรักษาผลประโยชน์
4. ปัจจัยความหยิ่งในศักดิ์ศรีและภราดรภาพของคนไทย
5. ปัจจัยความต้องการมีส่วนร่วมในการปกครองของรัฐ
6. ปัจจัยชาตินิยมและ
7. ปัจจัยความต้องการให้ชาติไทยคงอยู่

ความรู้สึกรักชาติของคนไทย ถึงแม้จะเป็นความรู้สึกรายในจิตใจของแต่ละบุคคล แต่มีอยู่จริงและได้สะท้อนออกมาในลักษณะที่เป็นพฤติกรรมความรักชาติอย่างต่อเนื่อง ตามสถานการณ์ภัยคุกคาม ตามกระแสการปลุกเร้า และตามสถานการณ์การแข่งขันระหว่างชาติ เช่น กรณีการเดินทางประท้วง เมื่อต่างชาติบุกกรุกดินแดนไทย การเดินทางเรียกร้องสิทธิการเชิยร์นักกีฬาไทยการเชิยร์มวยไทย เป็นต้น ความรู้สึกรักชาตินี้มีทั้งในคนไทยเชื้อสายไทยและคนไทยเชื้อสายอื่น ๆ โดยทั้ดเทียบกัน โดยเฉพาะแนวคิดคนรุ่นใหม่ ที่พัฒนาแนวคิดชาตินิยมที่เอื้ออำนวยต่อความสามัคคีร่วมกันมากขึ้น โดยถือว่าผู้ที่เกิดในแผ่นดินไทย ไม่ว่าจะเป็นคนเชื้อชาติใด ศาสนาใด ถือเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์ มีเกียรติมีศักดิ์ศรีในความเป็นไทยและมีภราดรภาพของความเป็นไทยเต็มรูปแบบมีภาระที่จะต้องพัฒนาชาติร่วมกัน

การที่คนในชาติขาดอุดมการณ์ความรักชาติหรือขาดความเข้าใจในความรักชาติ ที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ ย่อมสะท้อนออกมาในรูปแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดปัญหาที่สะสมและมีแนวโน้มรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในทุกๆ ด้านทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ ความมั่นคง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การพลังงานและสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว “เหตุผลที่ทุกคนต้องรักชาติ” เพราะว่าชาติเป็นของเรา เราเป็นหน่วยหนึ่งของชาติ มีความเป็นอยู่เนื่องกับชาติ เพราะเรามีส่วนได้ส่วนเสียร่วมสุขร่วมทุกข์กับชาติ ชาติไทยเป็นอย่างใดเราเป็นด้วย ชาติไทยมีความสุขความเจริญเราสุขเราเจริญด้วย ดังพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าตอนหนึ่งความว่า “...แม้้นชาติย่อยยับ อับจนบุคคลจะสุขอยู่อย่างไร...”

²¹นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 48. “ยุทธศาสตร์ชาติ ปี 2550-2559”, (เอกสารแถลงยุทธศาสตร์ชาติ, 2549). หน้า 4 – 8.

และเพราะชาติไทยช่วยให้เรามีชีวิตอยู่ในโลกได้อย่างบุคคลผู้มีเกียรติ ทั้งระบุ “ประโยชน์จากการรักชาติ” ว่าเป็นเหตุให้คนในชาติมีความสามัคคีกลมเกลียวและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เว้นจากการเบียดเบียนประทุษร้ายทำลายประโยชน์สุขซึ่งกันและกัน อันเป็นที่ตั้งแห่งความเจริญและความมั่นคงของชาติ เป็นเหตุให้ทุกคนช่วยกันบำรุงชาติให้เจริญรุ่งเรืองเข้มแข็งและสามารถยิ่งๆ ขึ้นไป ด้วยกำลังทรัพย์ กำลังกายและกำลังความคิด จนเป็นชาติอารยะ เป็นเหตุให้ทุกคนช่วยกันป้องกันรักษาชาติให้ดำรงอิสรภาพมั่นคงถาวร ไม่เพิกเฉยปล่อยให้เสื่อมทรามล่มจม เป็นเหตุให้ทุกคนพยายามทำตัวให้เป็นให้เป็นที่ประโยชน์แก่ชาติ ยิ่งๆ ขึ้นไป ซึ่งเป็นผลดีแก่คนในชาติและประเทศชาติ เป็นเหตุให้ทุกคนระวังตัวไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นภัยอันตรายต่อชาติ และใส่ใจกระทำแต่การอันเป็นคุณประโยชน์ต่อชาติ” การดำรงความเป็นชาติอยู่ได้นั้น จะต้องประกอบด้วยความรักชาติ ความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ของชาติและการปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อชาติ ดังนี้

ประการแรก ความรักชาตินั้น ทุกคนก็มีความรักชาติรักเผ่าพันธุ์กันทุกคน แต่ความรักชาติ ด้วยการกล่าวขานด้วยปากนั้น จะไม่เป็นผลให้เกิดต่อชาติและคนในสังคมในชาติ ซึ่งคนในชาตินั้นมีภาระหน้าที่ต่าง ๆ กันและผลจากการปฏิบัติงานของแต่ละคนให้บรรลุผลตามแนวทางที่ตั้งไว้อย่าง สมบูรณ์แล้วนั้นแหละ คือ ความรักชาติ เพราะผลการกระทำของแต่ละคนที่เกิดประโยชน์นั้น จะส่งผลให้ชาติได้รับทางอ้อม เช่น พ่อค้า นักธุรกิจ ที่มีหน้าที่ค้าขายสิ่งของต่าง ๆ ผลประโยชน์ในเบื้องต้นก็คือรายได้ที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการนั้น ย่อมตกอยู่กับตัวผู้ประกอบการเองแต่รายได้ส่วนหนึ่ง หรือผลประโยชน์จากกิจการนั้นย่อมส่งผลให้แก่ชาติได้อย่างแน่นอนหรือข้าราชการซึ่งเป็นกลไกสำคัญของรัฐนั้น ถ้าหากจะอุทิศตนเพื่อชาติบ้านเมืองอย่างแท้จริงแล้ว กิจการงานต่าง ๆ ที่ได้รับผิดชอบอยู่ก็จะทำให้รัฐได้รับผลจากการปฏิบัตินั้น ๆ อย่างสมบูรณ์หรือแม้แต่ประชาชนทั่ว ๆ ไป ซึ่งไม่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจการงานของรัฐโดยตรง แต่ถ้าประชาชนทุกคนตั้งอยู่ในขอบข่ายของกฎ กติกาของสังคมอย่างเคร่งครัด หรือปฏิบัติตนตามกฎหมายของรัฐอย่างดีก็เท่ากับได้เอื้ออำนวยผลประโยชน์นั้นให้แก่ชาติบ้านเมืองเช่นกัน “...ความจริงรักภักดีต่อชาตินั้นคือความสำนึกตระหนักในคุณของแผ่นดิน อันเป็นที่เกิดที่อาศัยซึ่งทำให้บุคคลเกิดความภาคภูมิใจในชาติกำเนิด และมุ่งมั่นที่จะธำรงรักษาประเทศชาติไว้ให้ เป็นอิสระ มั่นคง...” “...สำคัญที่สุดจะต้องอบรมรักษาความคิดจิตใจของตนให้มั่นคงอยู่ในเหตุผล ในความสุจริต ยุติธรรม และความสามัคคีหนักแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน...”²²

²² พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระบรมราโชวาทเนื่องในวันพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตน ทหารมหาดเล็กราชวัลลภและทหารรักษาพระองค์, 3 ธันวาคม พ.ศ.2529.

ประการที่สอง ความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ของชาติในสังคมของมนุษย์เราจำเป็นที่จะต้องมียึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนที่อยู่ในแต่ละกลุ่มแต่ละเหล่า ประเพณี ภาษา ศาสนา วัฒนธรรมก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นพื้นฐานให้มนุษย์เรามีความรู้สึกยึดเหนี่ยวสัมพันธ์กัน มีความสมัครสมานสามัคคีกัน แต่มนุษย์เราจะมีความสมัครสมานสามัคคีกันได้ก็จะต้องมีระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น รัฐธรรมนูญและด้วยบทกฎหมายต่าง ๆ ของแต่ละประเทศ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดการเอาใจเปรียบหรือกดขี่ข่มเหงกัน นอกจากจะมีธรรมเนียมประเพณีเหมือนกัน มีกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ แล้ว ถ้าหากทุกคนในชาติมีอุดมการณ์เพื่อส่วนรวมและประเทศชาติเหมือนกันแล้ว ประเทศชาติและสังคมก็จะต้องมีความเจริญก้าวหน้ามั่นคงมีความเข้มแข็ง

ประการสุดท้าย คือการทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อชาติ หมายความว่า เราทุกคนได้ตั้งวัตถุประสงค์ร่วมกันว่าจะทำอะไรให้ชาติของเราได้รับผลประโยชน์ ได้รับความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยการที่ทุก ๆ คนในชาติได้ร่วมแรงร่วมใจอย่างเต็มความสามารถ ผลักดันให้ชาติบ้านเมืองมีความเจริญก้าวหน้าตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ซึ่งงานของชาตินั้นเป็นเรื่องที่ทุกคนในชาติจะต้องเสียสละ และเห็นว่าผลประโยชน์ของชาตินั้นเป็นผลประโยชน์ที่สูงสุดยอดเหนือประโยชน์ใด ๆ ทั้งหมด “อุดมการณ์ความรักชาติออกเป็น 5 ประการดังนี้

1. ความรักผืนแผ่นดิน หมายถึง ความรักในดินแดนที่เป็นอาณาเขตของประเทศไทย จนไม่อาจยินยอมให้ผู้ใดหรือประเทศใดเข้ามาครอบครองแบ่งแยก หรือมีอิทธิพลเหนือดินแดนส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดของประเทศไทยได้ อาจถึงต้องยอมสละแม้กระทั่งชีวิต เพื่อรักษาผืนดินหรือผืนแผ่นดินไทยเอาไว้

2. ความรักศาสนา หมายถึง ความรักความศรัทธา การเคารพความเชื่อถือในหลักธรรมคำสอนของศาสนาและน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนเหล่านั้น มายึดถือและปฏิบัติอย่างถูกต้องตามครรลองของศาสนา โดยไม่มีสิ่งใดเคลือบแฝง อันจะทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประเทศชาติโดยส่วนรวม

3. ความรักพระมหากษัตริย์ หมายถึง ความรัก ความเคารพ ความยกย่องเทิดทูนบูชา และจงรักภักดีในสถาบันพระมหากษัตริย์ ผู้ทรงเป็นเสมือนศูนย์รวมของคนไทยทั้งชาติ ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเสมอมาว่า ทุกครั้งที่ชาติประเทศถึงคราวอัปจน พระมหากษัตริย์จะทรงแผ่พระบารมีอันไพศาลปกเกล้าเหล่าอาณาประชาราษฎร์ให้ผ่อนทุกข์และคลี่คลายสถานการณ์บ้านเมืองให้กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยพลัน

4. ความรักการปกครองระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ความรักความเข้าใจ ความศรัทธา และความยึดมั่นในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยเชื่อว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ให้สิทธิถึงประชาชนมากที่สุด เป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน

5. ความรักศิลปะประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนมรดกของชาติ หมายถึง ความรักความหวงแหน อนุรักษ์ธำรงรักษาศิลปะประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนมรดกของชาติ ให้คงอยู่กับประเทศไทย ไปตราบนานเท่านาน ทั้งยังช่วยปกป้องรักษาศิลปะประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนมรดกของชาติมิให้ผู้หนึ่งผู้ใด บุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือประเทศใดนำสมบัติของชาติไปครอบครองเป็นอันขาด²³

แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม

ค่านิยมของบุคคลมีรากฐานมาจากประสบการณ์ โดยเริ่มพัฒนามาตั้งแต่เด็กจนกระทั่งถึงวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ โดยผ่านการอบรมเลี้ยงดู และจากประสบการณ์การเรียนรู้ทางสังคมเป็นแกนสำคัญ ทั้งนี้จะสังเกตได้ว่าบุคคลได้รับการอบรมหรือการปลูกฝังค่านิยมต่าง ๆ มาตั้งแต่เด็ก โดยเด็กจะรับเอาค่านิยมต่าง ๆ จากพ่อแม่มาเป็นค่านิยมของตน เมื่อเด็กเติบโตและมีประสบการณ์ทางสังคมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสถาบันทางการศึกษา กิจกรรมทางศาสนา เพื่อน อาชีพหรือการทำงาน และสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เขาก็จะพบว่าค่านิยมหลายอย่างที่แตกต่างไปจากค่านิยมที่ตนมี ระหว่างนั้นเขาอาจจะทิ้งค่านิยมบางอย่างที่เคยมีมาแล้วรับเอาค่านิยมที่ตรงกับความต้องการความสนใจความนิยมชมชอบ หรือบุคลิกภาพที่แท้จริงของเขา ซึ่งค่านิยมนั้นอยู่ใต้บรรทัดฐานของสังคม จนเขาสามารถยึดเป็นเป้าหมายหรือมาตรฐานในการดำรงชีวิตของตนได้ต่อไป²⁴ ตามที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ค่านิยมนั้นเกิดขึ้นจากประสบการณ์ของบุคคลแต่ละคนที่ได้มาจากการวินิจฉัยด้วยตนเอง ค่านิยมเป็นกำลังหนุนให้บุคคลประพฤติปฏิบัติ การสร้างค่านิยมนี้แต่ละบุคคลจะต้องทำการเลือกกำหนดค่าแล้วผสมผสานคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ได้ผ่านการวินิจฉัยและเลือกสรรเข้าเป็นแบบฉบับในการดำเนินชีวิตของตนเอง เพราะค่านิยมเป็นผลจากการสร้างขึ้นมาจากประสบการณ์แห่งชีวิตโดยตรง ซึ่งการสร้างค่านิยมให้เกิดขึ้นนั้นเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล และเป็นขบวนการที่จะต้องกระทำไปชั่วชีวิตของแต่ละบุคคล เป็นที่เข้าใจว่าสภาพการณ์ของสิ่งแวดล้อมในโลกล้วนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ค่านิยมของแต่ละบุคคลอาจจะต้องเปลี่ยนไปตามกาลเวลาอันสมควร แต่ขบวนการในการสร้างค่านิยมนั้นเป็นเรื่องที่จะต้องทำกันอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ด้วยการหมั่น ตรวจสอบจุดมุ่งหมาย เจตคติ ท่าทีและความรู้สึก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสัมพันธอันแน่นแฟ้นระหว่างตัวของเขาเองกับโลกที่แวดล้อมตัวเขาอยู่อย่างมีความหมาย²⁵ สำหรับการพัฒนาค่านิยม มีนักการศึกษาคนหนึ่ง ได้แก่ Krathwohl, Bloom and Masia จำแนกลำดับขั้นต่าง ๆ อย่างชัดเจนและเป็นระบบว่า บุคคลนั้นจะต้องได้รับประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมจึงจะเกิดการรับรู้และ

²³ วีระชาติ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, *อุดมการณ์ความรักชาติ*, (มปป. 2550). หน้า 72 – 73.

²⁴ สมควร สนองอภัย. “ความรู้และค่านิยมทางประชากรศึกษาของนักเรียนระดับปริญญาตรี”. (วิทยาลัยเทคโนโลยีชีวศึกษา). วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล. 2531). หน้า 28.

²⁵ พันส หันนาคินทร์. *การสอนค่านิยมและจริยธรรม*. (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์ณศ, 2526), หน้า 30 – 31.

เข้าใจถึงลักษณะสำคัญของสิ่งนั้นได้ การรับรู้และการเลือกว่าสิ่งใดควรรับ สิ่งใดไม่ควรรับจะเป็นตัวกำหนดปฏิกิริยาโต้ตอบกับประสบการณ์ หรือสถานการณ์ที่มี กระตุ้นในลักษณะของการชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นได้รับความพึงพอใจจากการมีส่วนร่วมหรือจากการทำกิจกรรมนั้น จากนั้นจึงสร้างความนิยมชมชอบหรือการประเมินคุณค่าในสิ่งที่ตนเห็นว่าพอใจ ชอบใจหรือดี ซึ่งแสดงว่าบุคคลนั้นยอมรับหรือรับรู้ว่าเป็นสิ่งที่ดีหรือแสดงว่าบุคคลนั้นเริ่มมีค่านิยมอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อบุคคลเกิดค่านิยมต่าง ๆ ขึ้นแล้ว หมายถึงว่า ค่านิยมที่มีนั้นจะมีหลายชนิด จึงจำเป็นต้องจัดระบบค่านิยมต่าง ๆ ให้เข้ากลุ่มโดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ซึ่งค่านิยมเหล่านี้จะเป็นตัวที่ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลหรือที่เรียกว่าเป็นเอกลักษณ์ของบุคคล เพื่อใช้เป็นมาตรฐานหรือเกณฑ์ในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ต่อไป

พฤติกรรมตามแนวของแคร์ล โรเจอร์สและคณะ สรุปความหมายที่สำคัญได้ดังนี้

1. การรับรู้ (Receiving) เป็นขั้นการจดจำสิ่งที่ได้รับการสัมผัสจากประสาทสัมผัส แบ่งย่อย ๆ ได้เป็น 3 ขั้น

1.1 การรู้จัก (Awareness) เป็นพฤติกรรมขั้นแรกที่คนรู้จักสิ่งเร้าว่าคืออะไร ยังมองไม่เห็นความสำคัญ เป็นเพียงการสังเกตเห็นปรากฏการณ์นั้นโดยปราศจากความสนใจ เช่น รู้จักสี การจัดอันดับ ฯลฯ

1.2 ความเต็มใจในการรับ (Willingness to Receive) ขั้นนี้เป็นขั้นเต็มใจหรือพอใจที่จะรับรู้ มีความอ่อนอ่อนต่อสิ่งที่พบเห็น เช่น ฟังผู้อื่นพูดด้วยความเต็มใจ ยอมรับความแตกต่าง ของเชื้อชาติและวัฒนธรรม ฯลฯ

1.3 ควบคุมหรือคัดเลือกความเอาใจใส่ (Controlled or Selected Attention) ความรู้สึกระดับนี้ต่อเนื่องจากขั้นที่ผ่านมา ที่แตกต่างก็คือความรู้สึกที่จะบอกได้ว่า อะไรควรเอาใจใส่ อะไรไม่ควรเอาใจใส่ เช่น ความรู้สึกที่ว่าชอบสิ่งนี้ อยากได้สิ่งนั้น จึงมองในลักษณะเลือกมากขึ้น

2. การตอบสนอง (Responding) เมื่อขั้นแรกรับรู้สิ่งใด เกิดความพอใจแล้ว และเลือกพอใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็จะถึงความรู้สึกขั้นนี้ ความรู้สึกด้านนี้แบ่งได้ 3 ขั้นคือ

2.1 การยินยอมในการตอบสนอง (Acquiescence in Responding) เป็นความรู้สึกขั้นเชื่อฟังหรือยินยอมที่จะทำ แต่อาจจะยังไม่พอใจเท่าไรนัก เช่น ความตั้งใจที่จะบังคับตนเอง ให้ร่วมกิจกรรมกับคนอื่น เชื่อฟังกฎเกณฑ์ที่กำหนด ความตั้งใจที่จะทำตามระเบียบ ฯลฯ

2.2 ความเต็มใจที่จะตอบสนอง (Willingness to Response) เป็นระดับความรู้สึกขั้นร่วมกิจกรรมด้วยความตั้งใจ ทำตามความต้องการด้วยความสมัครใจ เช่น มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ร่วมมือในกิจกรรมของกลุ่ม แสดงความสนใจในการเข้าร่วมโครงการ ฯลฯ

2.3 ความพึงพอใจในการตอบสนอง (Satisfaction in Response) เป็นความรู้สึกพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมจนเกิดความสุขสนทนาและเพลิดเพลิน เช่น ร้องรำทำเพลงร่วมกับคนอื่น ด้วยความสุขสนทนาพอใจ สนุกกับการสนทนาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สนุกกับการเล่นเกมตัวเลข ฯลฯ

3. การรู้คุณค่าหรือค่านิยม (Valuing) ในขั้นนี้เป็นความรู้สึกถึงคุณค่าของสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะยอมรับหรือไม่ยอมรับคุณค่าก็ได้ ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาคุณค่า พฤติกรรมระดับนี้ค่อนข้างจะคงเส้นคงวาในการแสดงความรู้สึกและรับรู้เจตคติที่เป็นความรู้สึกระดับนี้

3.1 การรับรู้คุณค่า (Acceptance of a Value) เป็นการยอมรับทางอารมณ์ต่อคำสอนที่เขามีพื้นฐานอย่างเพียงพอ เช่น การยอมรับว่าในชีวิตมนุษย์ควรมีการนับถืออะไรบางอย่าง รู้สึกว่า การมีเพื่อนเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิต ฯลฯ

3.2 การชื่นชอบคุณค่า (Preference for Value) ในระดับนี้ไม่เพียงยอมรับคุณค่า แต่เพิ่มความรู้สึกเอาใจใส่ในคุณค่าหรือค่านิยมนั้นขึ้นอีก เรียกว่าเป็นขั้นต้องการคุณค่า เช่น แสดงความกล้าหาญในการตรวจสอบประเด็นต่าง ๆ ที่ยังเป็นปัญหา พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหานั้น ๆ ฯลฯ

3.3 การยินยอมรับ (Commitment) หมายถึง ความเชื่อศรัทธาด้วยอารมณ์ แน่นนอน ผู้ที่มีความรู้สึกระดับนี้จะแสดงพฤติกรรมยึดมั่นอย่างเห็นได้ชัด เช่น ความซื่อสัตย์ต่อกลุ่มที่เป็นสมาชิกยอมอุทิศตัวให้กับความคิดและอุดมการณ์ต่าง ๆ ฯลฯ

4. การจัดระบบคุณค่า (Organization) เป็นการนำคุณค่ามาทำให้เป็นระบบโดยการจัดพวกของคุณค่า หากความความสัมพันธ์ของคุณค่า และกำหนดคุณค่าที่เด่นและสำคัญ ความรู้สึกระดับนี้ แบ่งเป็น 2 ระดับคือ

4.1 การสร้างมโนภาพของคุณค่า (Conceptualization of a Value) เป็นการนำค่านิยมที่มีลักษณะเดียวกันหรือเกี่ยวข้องกันมารวมเป็นกลุ่มเป็นพวก ทำให้บุคคลมองเห็นความสัมพันธ์ของคุณค่ากับสิ่งที่ตนยึดถือ เช่น การพยายามบ่งชี้ลักษณะของศิลปินที่เขายินยอมรับการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ

4.2 การจัดระบบคุณค่าของค่านิยม (Organization of Value System) เป็นการจัดค่านิยมที่ซับซ้อนให้อยู่ในระบบเดียวกัน เพื่อให้เกิดความสมดุลบางประการทางความรู้สึก เช่น พัฒนาวิธีการควบคุมความก้าวร้าวในรูปแบบที่ยอมรับกันทางวัฒนธรรม ฯลฯ

5. การสร้างลักษณะนิสัยโดยคุณค่าอย่างหนึ่งหรือคุณค่าซับซ้อน (Characterization by a Value or Value Complex) เป็นขั้นตั้งสมความรู้สึกจนกระทั่งยึดถือเป็นลักษณะนิสัย เป็นวิถีดำเนินชีวิต เรียกได้ว่าเป็นความรู้สึกที่ตกตะกอนแล้วกลายเป็นบุคลิกภาพ ระดับนี้แบ่งเป็น 2 ขั้น

5.1 การสรุปอรรถนัยทั่วไปของคุณค่าหรือค่านิยม (Generalized Set) เป็นความรู้สึกตอบสนองต่อปรากฏการณ์ที่เกิดจากการเลือกสรรระดับสูงจากกลุ่มของเจตคติและค่านิยม เช่น มีนิสัยแก้ปัญหอย่างเป็นระบบ การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อหาคำตอบ ฯลฯ

5.2 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) เป็นระดับความรู้สึกขั้นสุดท้ายที่ผสมผสานสรุปรวมความรู้สึกที่ยึดเป็นอุดมการณ์ ปรัชญาชีวิต เช่น การมีหิริโอตตัปปะ การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม การยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตย ฯลฯ

จะเห็นได้ว่าความรู้สึกนั้นเป็นความต่อเนื่อง มีทิศทาง และความเข้มข้นแตกต่างกัน ระดับความรู้สึกจะเริ่มด้วยความเข้มข้นน้อยไปสู่ความเข้มข้นมากจนยึดคิดเป็นลักษณะนิสัยของคนในที่สุด

ค่านิยมหลัก 12 ประการ

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้เคยกำหนดค่านิยมหลักของคนไทยเพื่อสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง ดังนี้

1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันหลักของชาติในปัจจุบัน
2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียน ทั้งตรงและทางอ้อม
5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม
6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เพื่อแม่และแบ่งปัน
7. เข้าใจ เรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง
8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่
9. มีสติ รู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และขยายกิจการ เมื่อมีความพร้อม โดยมีภูมิคุ้มกันที่ดี
11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาป ตามหลักของศาสนา
12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และต่อชาติ มากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ

กตัญญูกตเวทิต²⁶

คนดี ย่อมเป็นที่ยกย่องนับถือของคนทั่วไป เพราะอำนาจของความกตัญญูกตเวทิต ดังพระบาลีที่ว่า "นิมิตต์ สาธุรูปานํ กตัญญูกตเวทิตา ความกตัญญูกตเวทิต เป็นเครื่องหมายของคนดี"

กตัญญู หมายถึง บุคคลผู้รู้คุณของคนอื่น กตเวทิต หมายถึง บุคคลที่ตอบแทนผู้มีคุณแก่ตน ดังนั้น คำว่า กตัญญูกตเวทิต จึงหมายถึง บุคคลผู้รู้คุณที่คนอื่นกระทำแล้วและทำตอบแทน

บุคคลที่มีคุณและสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เรานั้นมีมากมาย ยกตัวอย่างเช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ พระมหากษัตริย์ เป็นต้น

พ่อแม่ เป็นผู้ให้กำเนิดแก่ลูก เลี้ยงดูป้องกันและรักษาพ่อแม่ที่เป็นพ่อแม่จริง ๆ เมื่อให้กำเนิดลูกแล้วจะไม่ทอดทิ้ง ถึงแม้จะประสบความลำบากยากจน ลำเค็ญสักเพียงใดก็ตาม ก็จะไม่ทอดทิ้งลูก กลับคอยป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ไม่ให้เกิดแก่ลูก เมื่อมีเหตุสุดวิสัยที่จะป้องกันได้ เช่น ต้องประสบภัยคือความเจ็บไข้ได้ป่วย พ่อแม่ก็ไม่ทอดทิ้งพยายามรักษา พยายามด้วยตัวเองบ้าง หากหาหมอรักษาบ้าง บางครั้งพ่อแม่ต้องทำงานหนัก อาบเหงื่อต่างน้ำ ขอมอด ขอมทนเพื่อลูก ต้องการให้ลูกได้ศึกษาเล่าเรียน มีความรู้ ความฉลาดเท่าทันคนอื่น พ่อแม่ นอกจากจะให้กำเนิดเลี้ยงดู ป้องกันรักษาลูกแล้ว ท่านทั้งสองยังมีจิตใจที่ประกอบด้วยคุณธรรม คือ พรหมวิหารธรรม 4 ประการ อันได้แก่ เมตตา ความรักใคร่สนิทสนม กรุณา ความปรานีสงสาร เมื่อมีความทุกข์ยากเดือดร้อน มุทิตา พลอยยินดีในความสำเร็จของลูกด้วยความจริงใจ และ อุเบกขา ความวางเฉยในเมื่อลูกมีการงานทำ สามารถเลี้ยงตนและครอบครัวได้

พ่อแม่ได้เลี้ยงดู จึงต้องเลี้ยงท่านตอบแทน ช่วยทำกิจการของท่าน รักษาวงศ์สกุลไว้ ประพฤติตนให้เป็นผู้ควรรับมรดก เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ควรทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ ดังนั้น พ่อแม่จึงเป็นผู้มีคุณแก่ลูกทั้งหลาย

ครูอาจารย์ เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้ ไม่ว่าจะป็นระดับไหน ชั้นไหนก็ตาม เรียกว่าท่านสอนให้เรามีความรู้ ความสามารถ ประกอบด้วยคุณธรรม จริยธรรม นำคุณธรรมและจริยธรรมไปใช้เป็นเครื่องมือป้องกันตัวเอง นำความรู้ความสามารถไปใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพการงาน ครูอาจารย์นับได้ว่า เป็นครูคนที่สองรองจากพ่อแม่

²⁶ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ “ธรรมมะวันหยุด”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.onab.go.th,

ครูอาจารย์ ได้อบรมสั่งสอน จึงต้องต้อนรับด้วยความเต็มใจ เมื่ออยู่ร่วมกับท่าน ต้องเข้าไปคอยปฏิบัติกราบรับใช้ เมื่อไม่ได้รับใช้ใกล้ชิดท่าน เวลาท่านมีกิจเรียกใช้ ก็ยินดีรับใช้ เชื้อฟังคำสอนของท่าน และตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ดังนั้น ครูอาจารย์จึงเป็นผู้มีคุณแก่ศิษย์ทั้งหลาย

พระมหากษัตริย์ หมายถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ผู้ทรงเป็นพระประมุขของประเทศ สืบเชื้อสายมาจากกษัตริย์องค์ก่อน ๆ ซึ่งได้รักษาเอกราชของประเทศมา ไม่ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของชาติอื่น มอบมรดกคือเอกราชและอธิปไตยไว้ให้แก่พวกเรา แม้ทุกวันนี้ พระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของชนชาติไทย ทรงสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อความสุขของพสกนิกร โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ แม้จะอยู่ในถิ่นทุรกันดารไกลแสนไกลเพียงใด พระองค์ก็เสด็จไปบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ช่วยเหลือและให้กำลังใจเสมอ

ดังนั้น พระมหากษัตริย์ จึงเป็นผู้มีคุณแก่พสกนิกรทั้งหลาย สมควรที่บุคคลผู้อาศัยอยู่ใต้ร่มพระบารมีต้องประพฤติตนเป็นพลเมืองดี เคารพเชื่อฟังในพระบรมราโชวาทที่ตรัสสอน

ด้วยเหตุที่พ่อแม่ ครูอาจารย์ และพระมหากษัตริย์ ได้สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่ลูก จึงนับว่าเป็นผู้มีคุณ และสมควรอย่างยิ่งที่ทุก ๆ คนควรที่จะตอบแทนคุณ คือ สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่ท่านเหล่านั้นบ้าง ตามสมควรแก่ความสามารถและโอกาสอันววย

ไตรสิกขา

การปฏิบัติธรรมตามไตรสิกขา หมายถึง การศึกษาที่สอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่ดี ประกอบด้วยคำสอน 3 ประการคือ

1. อริสติกขา (ศีล) คือ การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม ทั้งกาย วาจา ใจ ให้เว้นจากการทำชั่ว เว้นจากการทำบาป การประพฤติผิดและทุจริต แยกออกเป็น

1.1 การละเว้นกระทำชั่วทางกาย ประกอบด้วย การละเว้น 3 ประการ คือ การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ และการไม่ประพฤติผิดในกาม

1.2 การละเว้นกระทำชั่วทางวาจา ประกอบด้วย การละเว้น 4 ประการ คือ การไม่พูดเท็จ การไม่พูดส่อเสียด ไม่ยุยงให้แตกความสามัคคี การไม่พูดคำหยาบ การไม่พูดเพื่อเจือเหลวไหล

1.3 การละเว้นกระทำชั่วทางใจ ประกอบด้วย การละเว้น 3 ประการคือ การไม่คิดอยากได้ของผู้อื่น (โลภ) การไม่คิดพยาบาทปองร้าย (โกรธ) การไม่คิดกระทำผิดทำนองคลองธรรม (หลง)

2. อริจิตสิกขา (สมาธิ) คือ การฝึกอบรมทางจิต หรือกระบวนการสมาธิ

3. อธิปัญญาศึกษา (ปัญญา) คือการฝึกอบรมปัญญาขั้นสูง หมายถึง การพัฒนาตัวปัญญาให้เกิดขึ้น เพราะปัญญาเป็นเครื่องช่วยให้การดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

บุญกิริยาวัตถุ

เป็นหลักธรรมที่ควรนำมาใช้ คือ หลักการทำบุญ 3 อย่าง เป็นหลักเบื้องต้นในการฝึกฝนพัฒนาคนให้เจริญงอกงามในความคิด ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความสงบสุขแก่สังคมประกอบด้วย

1. ทาน คือการให้ เพื่อแบ่งปัน การให้ทานที่ควรเน้น คือ การถวายทานแด่พระภิกษุสามเณร ด้วยการถวายปัจจัย 4 การสงเคราะห์ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่จำเป็น บริจาคส่งเสริมกิจการกุศล มูลนิธิเพื่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การบำเพ็ญอุกภัยทาน ไม่เบียดเบียนชีวิตไม่ว่าสัตว์เล็กหรือใหญ่

2. ศีล คือ การประพฤติดีงาม มีพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียน ศีลที่เกี่ยวข้องกับคุณห้าที่ควรทราบ ได้แก่ ศีล 5 สำหรับบุคคลธรรมดาทั่วไป ศีล 8 สำหรับผู้ที่รักษาศูโตศีล

3. ภาวนา หมายถึง การเจริญเมตตาจิต ซึ่งเป็นฐานของทานและศีล การภาวนาที่ควรปฏิบัติได้ คือการฟังธรรม นั่งสมาธิ

สังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ 4 หมายถึง ธรรมอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน มี 4 ประการ คือ

1. ทาน คือ การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือ ให้วัตถุสิ่งของปัจจัยสี่ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้อื่น

2. ปิยวาจา คือ การพูดจาอ่อนหวาน กล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟัง รู้จักพูดให้เกิดไมตรี มีเหตุผล พูดให้เกิดความสามัคคี รักใคร่นับถือกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. อัตถจริยา คือ การทำประโยชน์ให้แก่คนอื่น ช่วยเหลือด้วยแรงกายและแรงใจ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ

4. สมานัตตตา คือ การวางตัวให้เสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ ร่วมทุกข์ร่วมสุข

หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ มีจำนวนมากที่เป็นประโยชน์ และมีความสัมพันธ์ในการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ ในการทบทวนวรรณกรรมนี้ ขอยกขึ้นเป็นตัวอย่างเพียงสังเขปเท่านั้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คมสัน เวนานนท์²⁷ ได้ศึกษารูปแบบที่เหมาะสมการฝึกนักศึกษาวิชาทหารโดยใช้คอมพิวเตอร์มัลติมีเดียสำหรับนักศึกษาวิชาทหาร พบว่า รูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหารวิชาการฝึกเบื้องต้นผ่านบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียที่สร้างขึ้นเหมาะสมมาก คุณภาพเหมาะสมมาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่ากลุ่มเรียนปกติ และการฝึกผ่านบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียสามารถปฏิบัติจริง สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติการกิจ กองทัพบกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ฉลอง โฉมงาม²⁸ ได้ศึกษาบทบาทของนักศึกษาวิชาทหารระดับผู้นำต่อการพัฒนา กำลังสำรอง มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิดและบทบาทหน้าที่แรงจูงใจ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการเข้ารับการฝึกของนักศึกษาวิชาทหารระดับผู้นำต่อการพัฒนา กำลังสำรอง พบว่า นักศึกษาวิชาทหารที่เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรนักศึกษาวิชาทหารระดับผู้นำ มีความรู้ ความเข้าใจบทบาทหน้าที่กำลังสำรองเป็นอย่างดี จุดประสงค์ที่เข้ารับการฝึก เพื่อต้องการเรียนรู้หลักการฝึกเรียนวิชาทหาร ต้องการเป็นกำลังสำรองในอนาคต ในการป้องกัน ประเทศ เพราะการฝึกนั้นเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถได้รับประสบการณ์ในการพัฒนาตนเอง และ ประเทศชาติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการทหาร มีส่วนน้อยที่ต้องการหลีกเลี่ยง การ ตรวจสอบ นักศึกษาวิชาทหารที่เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรนักศึกษาวิชาทหารระดับผู้นำ พร้อมทั้งจะเป็นกำลังสำรองของกองทัพในอนาคต เพราะมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อประเทศชาติซึ่งนำไปสู่การพัฒนาาระบบกำลังสำรองของ กองทัพให้มีประสิทธิภาพทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

วัชรินทร์ มุทะสินธุ์²⁹ ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจสมัครเป็น นักศึกษาวิชาทหารหญิงของศูนย์การกำลังสำรอง ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ เป็นนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศึกษาอยู่ในสถานศึกษา ของรัฐบาล อาชีพบิดาและมารดาประกอบธุรกิจส่วนตัว รายได้ครอบครัวต่อเดือนอยู่ ระหว่าง 10,00 -15,000 บาท ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ ระดับชั้นปี การเรียนวิชาทหาร มีความสัมพันธ์กับ

²⁷ คมสัน เวนานนท์. “รูปแบบที่เหมาะสมการฝึกนักวิชาทหาร โดยใช้คอมพิวเตอร์มัลติมีเดียสำหรับนักศึกษา วิชาทหาร”. (การค้นคว้าแบบอิสระรัฐศาสตรคดีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2548). หน้า บทคัดย่อ.

²⁸ ฉลอง โฉมงาม. “บทบาทของนักศึกษาวิชาทหารระดับผู้นำ ต่อการพัฒนากำลังสำรอง”. (เอกสารการวิจัยส่วนบุคคล นักศึกษาวิทยาลัยการทัพบก ชุดที่ 44. 2542) หน้า บทคัดย่อ.

²⁹ วัชรินทร์ มุทะสินธุ์ “ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจสมัครเป็นนักศึกษาวิชาทหารหญิงของศูนย์การ กำลังสำรอง”. (วารสารการตลาด และการสื่อสาร, 2556). หน้า บทคัดย่อ.

แรงจูงใจในการตัดสินใจสมัครเป็นนักศึกษาวิชาทหารหญิง โดยระดับชั้นปี การเรียนวิชาทหารที่แตกต่างกันส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจสมัครเป็นนักศึกษาวิชาทหารหญิงแตกต่างกัน ปัจจัยลึทธิของนักศึกษาวิชาทหารหญิง ด้านสิทธิได้รับการประดับยศ ด้านสิทธิเพิ่ม โอกาสสอบเข้าวิทยาลัยพยาบาล ทบ. และปัจจัยอื่น ๆ ด้านค่านิยม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านการช่วยเหลือสังคม ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจสมัครเป็นนักศึกษาวิชาทหารหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 2- 4 : แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุป

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจะได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาต่อไปในบทที่ 3 และบทที่ 4 ในการปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติให้กับนักศึกษาวิชาทหารเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อหาคำตอบของวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ต่อไป

บทที่ 3

การปลูกฝังทัศนคติของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อสนับสนุน ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

ในบทนี้จะเป็นการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาที่ได้จากเอกสาร (Documentary Research) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ การระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ผู้ฝึก ครูฝึก และการสัมภาษณ์ (Interview) นักศึกษาวิชาทหารที่เข้ารับการอบรม ณ ศูนย์การนักศึกษาวิชาทหาร หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน (ศศท.) และผู้ปกครอง

นักศึกษาวิชาทหาร (Thai Reserve Officer Training Corps Student)

นักศึกษาวิชาทหาร¹ (Thai Reserve Officer Training Corps Student) หรืออักษรย่อ นศท. (TROTCs) คือ บุคคลซึ่งอยู่ในระหว่างเข้ารับการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรที่กระทรวงกลาโหมกำหนด ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร พ.ศ. 2503 เป็นกำลังพลสำรองของกองทัพไทย ภายใต้การควบคุมของ โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การนักศึกษาวิชาทหาร หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน (อักษรย่อ: รร.รด.ศศท.)

ประวัติความเป็นมา

พ.ศ. 2475 เป็นปีแรกที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทย ประเทศไทยเริ่มมีการฝึกยุวชนทหารเพื่อผลิตทหารกองหนุน สนับสนุนการรบของกองทัพไทย กล่าวได้ว่าการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร (นศท.) มีต้นกำเนิดและแนวคิดมาจากยุวชนทหาร

พ.ศ. 2491 กิจการการศึกษาวิชาทหารได้เริ่มต้นขึ้นโดยมีการสถาปนากรมการรักษาดินแดน ตาม พ.ร.บ.จัดระเบียบป้องกันราชอาณาจักร พ.ศ. 2491 เพื่อดำเนินกิจการดังกล่าวลงคำสั่งทหารที่ 54/2477 วันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2491 โดยแนวคิดของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในขณะนั้น (ต่อมาแก้ไขโดย พ.ร.บ.จัดระเบียบป้องกันราชอาณาจักร พ.ศ. 2500)

¹ “นักศึกษาวิชาทหาร (นศท.)”. (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก : <https://sites.google.com/site/thaireserve/>. 23 ม.ค.63.

การสงครามในอนาคตนั้น พลเมืองทุกคนไม่จำกัดเพศและวัย ย่อมจะต้องมีส่วนร่วมในสงครามด้วยกันทั้งสิ้น จึงมีความจำเป็นต้องขยายโครงสร้างของกองทัพ พร้อมกับพัฒนาระบบกำลังสำรองควบคู่กันไป

พ.ศ. 2492 ได้เริ่มรับสมัครนักเรียนซึ่งอยู่ในระหว่างการศึกษาตั้งแต่ชั้นเตรียมอุดมศึกษาปีที่ 1 หรือชั้นปีที่ 1 ของโรงเรียนอาชีพ หรือเป็นนิสิตและนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาชั้นปีที่ 1 และทำการฝึกนศท.เป็นปีแรก โดยเริ่มในกรุงเทพมหานคร แล้วจึงกระจายไปตามหัวเมืองในต่างจังหวัด โดยดำเนินการฝึกครบทั้ง 5 ชั้นปี ในปี 2496

พ.ศ. 2497 ได้มีการประกาศใช้กฎหมายสำคัญ 2 ฉบับในราชกิจจานุเบกษา คือ พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 และ พระราชบัญญัติส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497 ส่งผลให้นักศึกษาหรือนิสิตที่สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรที่กระทรวงกลาโหมกำหนด ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร พ.ศ. 2494 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497 ต้องเข้ารับราชการทหารในฐานะนายทหารสัญญาบัตรต่อไปอีกไม่เกิน 2 ปี จากนั้นให้ปลดเป็นนายทหารสัญญาบัตรกองหนุน หรือรับราชการในฐานะนายทหารสัญญาบัตรประจำการต่อก็ได้ (ต่อมาได้มีการแก้ไขข้อบังคับฯ เพิ่มเติมส่งผลให้ปลดเป็นนายทหารสัญญาบัตรกองหนุน) และได้มีพิธีประดับยศเป็น ว่าที่ร้อยตรี สำหรับผู้สำเร็จการฝึกวิชาทหารเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 17 พ.ค. 2497

พ.ศ. 2503 ได้มีการประกาศใช้กฎหมายในราชกิจจานุเบกษา คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร พ.ศ. 2503 ส่งผลให้ถอนทะเบียนกองประจำการนักศึกษาหรือนิสิตเฉพาะที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร พ.ศ. 2494 ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497 สำหรับนักศึกษาหรือนิสิตซึ่งรับราชการทหารตามมาตรา 7 และมาตรา 7 ทวิ แห่ง พระราชบัญญัติส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร พ.ศ. 2494 ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497 นั้นให้ปลดเป็นกองหนุนตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร

พ.ศ. 2528 ได้เริ่มมีการฝึก นศท.หญิง เป็นครั้งแรก พร้อมกับการฝึก นศท.ชั้นปีที่ 4 ในส่วนของกองทัพเรือ

พ.ศ. 2544 สถาปนา หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง (นสร.) โดยการรวมกิจการของ กรมการรักษาดินแดน และกรมการกำลังสำรองทหารบกเข้าด้วยกัน ลงคำสั่ง ทบ.(เฉพาะ) ที่ 63/44 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2544

พ.ศ. 2552 เปลี่ยนนามหน่วยเป็น หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน (นรด.) แทนชื่อเดิม หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง (นสร.) โดย นรด. มีหน้าที่วางแผน อำนวยการ ประสานงาน กำกับ

การและดำเนินการเกี่ยวกับกิจการกำลังสำรองทั้งปวง กิจการสถิติ รวมทั้งปกครองบังคับบัญชา หน่วยทหารที่กระทรวงกลาโหมกำหนด มีผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ การฝึก นศท.จึงได้รับการอำนวยความสะดวกจากหน่วยงานดังกล่าว โดยขึ้นตรงกับ โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน รวมทั้ง ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบก ต่าง ๆ

พ.ศ. 2560 มีการแปรสภาพ ศูนย์การกำลังสำรอง หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน (ศสร.) เป็นศูนย์การนักศึกษาวิชาทหาร หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน (ศศท.) ณ ที่ตั้งสุทธิสาร และแปรสภาพ โรงเรียนกำลังสำรอง เป็น ศูนย์การกำลังสำรอง หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน (ศสร.) ณ ที่ตั้งปรานบุรี ทำให้ปัจจุบัน นักศึกษาวิชาทหารได้รับการอำนวยความสะดวกจากโรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การนักศึกษาวิชาทหาร หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน

ปัจจุบัน รัฐบาลได้กำหนดวันที่ 8 ธันวาคม ของทุกปีเป็นวันนักศึกษาวิชาทหาร หน่วยฝึกนักศึกษาวิชาทหารในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจัดพิธีกระทำสัตย์ปฏิญาณตนสวนสนามของนักศึกษาวิชาทหารเพื่อรำลึกถึงวีรกรรมของทหารประจำการ ตำรวจ ยุวชนทหาร และราษฎรอาสาสมัครที่ได้อุปถัมภ์ด้านข้างศึกในสงครามมหาเอเชียบูรพา

ช่วงเดือน พฤษภาคม ของทุกปี จะมีการคัดเลือกนักเรียน นักศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อเข้าเป็นนักศึกษาวิชาทหาร โดยผู้เข้ารับการคัดเลือกจะต้องมีคุณลักษณะดังนี้

การคัดเลือก

1. สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่าขึ้นไป และมีผลการเรียนเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 1.00
2. กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาที่หน่วยบัญชาการรักษาดินแดนเปิดทำการฝึกวิชาทหาร
3. เป็นบุคคลชายหรือหญิงและมีสัญชาติไทย
4. เป็นบุคคลผู้มีอายุไม่เกิน 22 ปี นับตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร และต้องได้รับคำยินยอมจาก บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง (กรณีที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ)
5. เป็นบุคคลที่ไม่พิการ ทูพพลภาพ หรือมีโรค ซึ่งไม่สามารถจะรับราชการทหารได้ตามกฎหมาย ว่าด้วยการรับราชการทหาร พ.ศ. 2497
6. เป็นบุคคลผู้มีน้ำหนัก หนาครบตัว ขนาดส่วนสูง ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยผู้สมัครต้องผ่านการทดสอบร่างกาย ตามเกณฑ์ที่กำหนด

7. มีใบรับรองของสถานศึกษาว่ามีความประพฤติเรียบร้อย สมควรเข้ารับการฝึกวิทยาทาน

8. ไม่เป็นทหารประจำการ ทหารกองประจำการ ผู้ที่ปลดประจำการ ภายหลังจากรับราชการในกองประจำการครบกำหนด แล้วปลดเป็นทหารกองหนุนประเภทที่ 1 แล้ว หรือถูกกำหนดตัวให้เข้ากองประจำการแล้ว

9. เป็นบุคคลผู้มีความดัชนีมวลกาย (BMI: Body Mass Index) อยู่ในเกณฑ์ปกติ และต้องไม่อยู่ในภาวะ โรคอ้วน ซึ่งมีดัชนีมวลกายของร่างกาย ตั้งแต่ 30 กิโลกรัมต่อตารางเมตรขึ้นไป (BMI = น้ำหนักตัว (กก.) / ส่วนสูง² (ม.²))

เป้าหมายของการฝึกนักศึกษาวิชาทหารในแต่ละชั้นปี

ชั้นปีที่ 1 และ 2 ให้นักศึกษาวิชาทหาร ให้ความรู้วิชาทหารเบื้องต้น เพื่อให้บังเกิดระเบียบวินัย ลักษณะทหาร การเชื่อฟังและการปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา โดยเคร่งครัด สามารถใช้อาวุธประจำกาย และทำการยิงปืนอย่างได้ผล

ชั้นปีที่ 3 ให้นักศึกษาวิชาทหาร ให้ความรู้วิชาทหารทั้งทางเทคนิคและยุทธวิธี ให้สามารถทำหน้าที่ในตำแหน่งผู้บังคับหมู่ได้

ชั้นปีที่ 4 ให้นักศึกษาวิชาทหาร ให้ความรู้วิชาทหารทั้งทางเทคนิคและยุทธวิธี ให้สามารถทำหน้าที่ในตำแหน่งรองผู้บังคับหมวดได้

ชั้นปีที่ 5 ให้นักศึกษาวิชาทหาร ให้ความรู้วิชาทหารทั้งทางเทคนิคและยุทธวิธี ให้สามารถทำหน้าที่ในตำแหน่งผู้บังคับหมวดได้

การฝึกวิชาทหารดังกล่าว ถ้ามีการละเว้นการเรียน 1 ปีโดยไม่แจ้งลาพักเข้ารับการฝึก จะถือว่าสิ้นสุดสภาพความเป็นนักศึกษาวิชาทหาร ไม่สามารถเข้ารับการฝึกในชั้นปีต่อไปได้

สรุป

นักศึกษาวิชาทหาร คือกำลังสำรองของกองทัพที่เป็นส่วนสำคัญในการพร้อมรบ อันเป็นหลักประกันต่อความมั่นคงของชาติ การเข้ามาเป็นนักศึกษาวิชาทหาร จึงนับว่าเป็นความเสียสละอันควรยกย่อง ซึ่งเป็นการแสดงถึงความรักชาติ และความรับผิดชอบในภาระหน้าที่ที่คนไทยทุกคนพึงมีต่อชาติบ้านเมือง การเป็นนักศึกษาวิชาทหารที่ดีนั้น นอกจากจะต้องใฝ่รู้ด้านวิชาการแล้ว ต้องเป็นผู้มีวินัย มีความสำนึกในหน้าที่ เคารพศรัทธาของสังคม และหมู่คณะ ตลอดจนการกระทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนรุ่นหลัง ในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจ และจริงจัง เสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ของส่วนร่วม และประเทศชาติ นำความรู้ และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ซึ่งการจัดให้มีกำลังพลสำรองเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับจากกองทัพประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกว่ามีความสำคัญยิ่งต่อพลังอำนาจทางทหารของ

ชาติ ทำให้กองทัพสามารถทำการรบได้ต่อเนื่อง ยาวนาน ในสถานการณ์สงคราม รัฐใดที่มีการจัดระบบกำลังพลสำรองไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมสามารถเรียกระดมพลได้อย่างเหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ความจำเป็นที่อาจเกิดขึ้น อีกทั้ง ระบบกำลังพลสำรองที่มีประสิทธิภาพย่อมทำให้รัฐนั้น ๆ สามารถลดขนาดของกำลังพลประจำการลงได้อีกด้วย ซึ่งในปัจจุบันแนวโน้มการใช้กำลังทหารจำนวนมากเข้าทำสงครามในลักษณะสงครามขนาดใหญ่ นั้นเป็นไปได้ยาก ประกอบกับเหตุผลจำเป็นด้านเศรษฐกิจแล้วแต่เป็นเหตุผลให้กองทัพ ประเทศต่าง ๆ พัฒนาระบบกำลังพลสำรองของตนเอง

รัฐไทยมีประวัติการบริหารจัดการกำลังพลสำรองด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยอาจถือเอาจุดเริ่มต้นของการบริหารจัดการกำลังพลสำรองในยุคสมัยการปฏิรูปกองทัพเป็นกลไก รัฐสมัยใหม่ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการออกกฎหมายฉบับแรก คือ ข้อบังคับลักษณะเกณฑ์ทหาร ร.ศ. 122 (พ.ศ. 2446) จากนั้นก็พัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง เป็นลำดับขึ้นจนกระทั่งความเปลี่ยนแปลงครั้งล่าสุด คือ การประกาศใช้พระราชบัญญัติกำลังพลสำรอง พ.ศ. 2558

กำลังพลสำรอง

ความสำคัญของกำลังพลสำรอง²

กำลังพลสำรองเป็นกำลังทางยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญในการรักษาความมั่นคงและอธิปไตยของชาติ ในยามปกติกำลังพลสำรองเป็นกำลังสำคัญในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติสาธารณะใน รูปแบบต่าง ๆ เมื่อประเทศเข้าสู่ภาวะสงคราม กำลังพลสำรองจะเข้ารับราชการทหาร ในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับกำลังทหารประจำการในการป้องกันประเทศ กำลังพลสำรองจึงเป็นเครื่องชี้วัดอย่างหนึ่งว่าประเทศมีความมั่นคงมากน้อยเพียงใด หากกำลังพลสำรองมีความเข้มแข็งทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ พร้อมที่จะเสียสละ เพื่อความมั่นคงของประเทศ ประชาชนทุกคนในชาติจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความปกติสุข ยังคงรักษาเอกราชของชาติไทย ไว้ได้ตลอดไป

ในปัจจุบัน โอกาสที่จะเกิดภัยสงครามขนาดใหญ่จะเกิดขึ้นได้ไม่บ่อยนัก แต่ไม่ใช่จะไม่มีโอกาสเกิดขึ้น แต่ภัยอีกประเภท คือ ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น มีผลกระทบต่อประชาชนเป็นจำนวนมาก

² “สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติกำลังพลสำรอง พ.ศ.2558”. (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก : http://www.mot.go.th/file_upload/2559/dmd-mod-summary2558.pdf. 24 ม.ค.63.

กระทรวงกลาโหมเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายภารกิจในการพิทักษ์รักษาเอกราชและความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร พัฒนาประเทศ ป้องกันและแก้ไขปัญหามาจากภัยพิบัติ และช่วยเหลือประชาชน จากภารกิจดังกล่าว กระทรวงกลาโหมจึงจำเป็นต้องจัดกำลังพลให้พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ แต่การดำรงสภาพกำลังทหารประจำการไว้เป็นจำนวนมากในภาวะปกติเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณของประเทศ จึงต้องจัดให้มีกำลังพลสำรองที่เข้มแข็ง โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ หากเกิดภัยพิบัติสาธารณะ เช่น อุทกภัยวาตภัย กระทรวงกลาโหมต้องสามารถเรียกกำลังพลสำรองเข้ามาสนับสนุน เพื่อช่วยเหลือและบรรเทาภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้ทันเวลา ซึ่งเป็นรูปแบบการใช้กำลังพลสำรองที่ประเทศต่าง ๆ ได้บัญญัติหน้าที่ไว้ในกฎหมาย หรือหากเกิดภัยคุกคามทางทหารที่ต้องใช้กำลังทหารขนาดใหญ่เพื่อการป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหมต้องสามารถเรียกกำลังพลสำรองเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับกำลังทหารประจำการได้ด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

หน้าที่ของกำลังพลสำรอง

หน้าที่ของกำลังพลสำรองมีหน้าที่เข้ารับราชการทหาร รวม 5 ประเภท ได้แก่ การเรียกกำลังพลสำรองเพื่อตรวจสอบ เพื่อฝึกวิชาทหาร เพื่อปฏิบัติราชการ เพื่อทดลองความพร้อม และในการระดมพล โดยกำหนดให้กำลังพลสำรองมีอำนาจหน้าที่ตามชั้นยศและตำแหน่งเช่นเดียวกับทหารประจำการ หรือทหารกองประจำการ การเรียกกำลังพลสำรองเข้ารับราชการทหารทุกประเภท จะอยู่ภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนด อาทิเช่น กรณีเกิดภัยพิบัติสาธารณะ เมื่อกระทรวงกลาโหมได้รับการร้องขอจากกระทรวงมหาดไทยหรือหน่วยงานอื่น ๆ กระทรวงกลาโหมจะทำการเรียกกำลังพลสำรอง เพื่อปฏิบัติราชการ โดยนำกำลังพลสำรองเข้าปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับทหารประจำการเพื่อแก้ไขปัญหามาจากภัยพิบัติสาธารณะที่เกิดขึ้น และหากเกิดการสู้รบขนาดใหญ่ จะทำการเรียกระดมพล โดยเรียกกำลังพลสำรองมาปฏิบัติ หน้าที่ร่วมกับทหารประจำการเข้าทำการสู้รบเพื่อป้องกันประเทศ ในเวลาปกติจะทำการเรียกกำลังพลสำรอง เพื่อตรวจสอบ เพื่อฝึกวิชาทหาร ตามห้วงระยะเวลาที่กำหนด

จิตสำนึกสาธารณะ

ในโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีต่าง ๆ ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเร่งพัฒนาตนเองเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ ซึ่งกระแสการเร่งพัฒนา และเศรษฐกิจที่บีบรัด ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยให้เกิดการแข่งขัน มีค่านิยมทางวัตถุสูง เกิดการเอาเปรียบเปรียบซึ่งกันและกัน มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองมากกว่าส่วนรวม ขาดการพัฒนา

คุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทำให้เกิดภาวะขาดสมดุลทั้งทางจิตใจและวัตถุ ดังนั้นความสำคัญต่อส่วนรวมจึงลดน้อยลงทุกวัน ความเจริญทางด้านวัตถุปัจจุบัน ทำให้สังคมมีค่านิยมให้ความสำคัญและแสวงหาเงินทองอำนาจ มากกว่าให้ความสำคัญด้านจิตใจ สังคมจึงกลับเสื่อมโทรมลง ปัญหามากมาย การปลูกฝังจิตใจให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม จึงควรเกิดขึ้นในสังคม ด้วยเหตุนี้จึงมีการกล่าวถึงคำว่า "จิตสาธารณะ" มากขึ้นเพื่อประโยชน์ที่จะเป็นแนวคิดต่อตนเอง อันจะสร้างประโยชน์ ก่อให้เกิดการพัฒนาแก่สังคม การปลูกฝังจิตใจให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นการสร้างคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดจากภายใน "จิตสาธารณะ" เป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญในการปลูกจิตสำนึกให้คนรู้จักเสียสละร่วมแรงร่วมใจ มีความร่วมมือในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ช่วยแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม

ความหมายของจิตสาธารณะ

ความหมายของจิตสาธารณะ มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังนี้

อาจารย์จันทิรา ธนสงวนวงศ์³ ได้ให้ความหมายว่า จิตสาธารณะ (Public Mind) หมายถึง จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เพราะคำว่า “สาธารณะ” คือ สิ่งที่มีได้เป็นของผู้หนึ่งผู้ใด จิตสาธารณะจึงเป็นความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของในสิ่งที่เป็นสาธารณะ ในสิทธิและหน้าที่ที่จะดูแลและบำรุงรักษาส่วนรวมกัน เช่น การช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการไม่ทิ้ง ขยะลงในแหล่งน้ำ

การดูแลรักษาสาธารณะสมบัติ เช่น โทรศัพท์สาธารณะ หลอดไฟที่ให้แสงสว่างตามถนนหนทาง แม้แต่การประหยัดน้ำประปา หรือไฟฟ้า ที่เป็นของส่วนรวม โดยให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าตลอดจนช่วยดูแลรักษาให้ความช่วยเหลือผู้ทุกข์ได้ยาก หรือผู้ที่ร้องขอความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ ตลอดจนร่วมมือกระทำเพื่อให้เกิดปัญหาหรือช่วยกันแก้ปัญหา แต่ต้องไม่ขัดต่อกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม

จิตสาธารณะเพื่อส่วนรวม

จิตสำนึกเพื่อส่วนรวมนั้นสามารถกระทำได้ โดยมีแนวทางเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. โดยการกระทำตนเอง ต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบและเกิดความเสียหายต่อส่วนรวม
2. มีบทบาทต่อสังคมในการรักษาประโยชน์ของส่วนรวม เพื่อแก้ปัญหา สร้างสรรค์สังคม ซึ่งถือว่าเป็นความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

³ จันทิรา ธนสงวนวงศ์. “จิตสาธารณะ”. (ออนไลน์), เข้าใจได้จาก : <http://mos.e-tech.ac.th/mdec/learning/s1301/unit08.html#s02.24> ม.ค.63.

จิตสาธารณะ⁴ คือ การแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม พร้อมทั้งจะเสียสละและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความปรารถนาที่จะช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคมด้วยความเต็มใจ โดยพิจารณาจากความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกรู้สีกหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นด้านการรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ และทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการทำกิจกรรมเพื่อสังคม เข้าร่วมในเรื่องส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ด้านการรับรู้และตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าจิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับจิตใจของมนุษย์ ให้หันมามองถึงประโยชน์ส่วนรวมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งร่วมมือกันพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้มีความสงบสุข และความพยายามในการปลูกฝังจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

ในปัจจุบัน ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก โดยคนไทยต้องเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ตัวบ่งชี้ คือ กำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์ ความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิต และการพัฒนาสังคม ทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว ทักษะทางสังคม คุณธรรม จิตสาธารณะและจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก โดยมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน รวมถึงการรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ และเพื่อความมั่นใจว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวได้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในระดับสถานศึกษา จึงกำหนดไว้ในมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษา หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความสำคัญกับการมีจิตสาธารณะที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การรู้จักดูแลของส่วนรวม รวมถึงรู้จักการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ ถ้าบุคคลมีจิตสาธารณะบกพร่อง มีน้อยหรือขาดไป จะส่งผลกระทบต่อหลายระดับ ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว องค์กร ชุมชนประเทศชาติ และมีผลต่อระดับโลกตามมา

คำว่าจิตสาธารณะในภาษาไทย เป็นศัพท์ใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาทศวรรษที่ผ่านมา เป็นคำที่ใช้แปลจากภาษาอังกฤษที่เรียกว่า Public Consciousness/Public Mind/Public Minds/Public Service/Service Mind, ส่วนคำแปลในภาษาไทย นอกจากใช้ว่าจิตสาธารณะแล้ว มีคำที่ใช้ในความหมายเดียวกันคำอื่นๆ คือ สำนักสาธารณะ/จิตสำนึกสาธารณะ/จิตบริการ/จิตอาสา/จิตสำนึกทางสังคม เป็นต้น

⁴ นวรินทร์ ดาก้อนทอง. “จิตสาธารณะ : คุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://learners.in.th/blog/krujo2007/390763>. 24 ม.ค.63.

ความหมายของจิตสาธารณะหรือ Public Consciousness มีความหมายหลากหลายกันไป โดยภาพรวมอาจสรุปความหมายของ จิตสาธารณะได้ดังนี้

1. จิตสาธารณะคือ จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม
2. จิตสาธารณะ คือจิตอาสา ที่แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจเพื่อส่วนรวม โดยการแสดงออกด้วยการอาสาไม่มีใครบังคับ
3. จิตสาธารณะ คือ การสำนึกสาธารณะ ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลตระหนักรู้และคำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวมและสังคม เห็นคุณค่าของการเอาใจใส่ดูแลรักษาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นของส่วนรวม
4. จิตสาธารณะคือ จิตบริการที่เกี่ยวกับการคิดและการปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เป็นการประพฤติปฏิบัติที่มุ่งความสุขของผู้อื่นที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความตั้งใจดีและเจตนาดี
5. จิตสาธารณะคือจิตสำนึกทางสังคม เป็นการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนร่วมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิดเน้นความเรียบร้อย ประหยัด และมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

จากความหมายของจิตสาธารณะที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้เกิดประเด็นความคิดว่า แล้วเราจะประยุกต์ การสร้างจิตสาธารณะให้กับสังคมได้อย่างไร และสร้างแล้วสังคมจะได้อะไรจะเป็นอะไร และสาเหตุใดจึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้น ต่อประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ สิ่งแรกที่เราจะต้องพิจารณาก็คือ ตรวจสอบว่าสภาพสังคมในปัจจุบัน โดยเฉพาะสังคมไทย มีสภาพการเป็นอย่างไรบ้างจึงจะต้องนำเอาจิตสาธารณะมาเกี่ยวข้อง ประเด็นต่าง ๆ ที่ควรหยิบยกมาพิจารณาถึงสภาพของสังคมปัจจุบันจะมีที่สำคัญ ๆ คือ

1. สังคมปัจจุบัน เป็นสังคมแห่งบริโภคนิยม ซึ่งเน้นถึงความสำคัญของวัตถุเป็นหลัก ให้ความสำคัญแก่มูลค่ามากกว่าคุณค่า มุ่งการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อนำมาดัดแปลงเป็นเทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวกสบายให้แก่คน เป็นสังคมที่ไหลไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ของความเป็นวัตถุนิยมเป็นสังคมที่เชื่อในลัทธิเอาอย่าง และ ก า ร แ ก ขั ง จั น เพื่อสร้างปริมาณมากกว่าคุณภาพเป็นสังคมที่วัดกันที่ความมั่งคั่งแห่งการมีผลผลิตทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีที่เหนือกว่ากัน
2. ในด้านสุขภาพ เป็นสังคมที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีและองค์ความรู้ทางการแพทย์ที่รู้คหน้า ทำให้อัตราผู้สูงอายุมีจำนวนมากและในอนาคตจะเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ

3. สภาพแวดล้อมของสังคมในปัจจุบัน เป็นปัญหาใหญ่ของโลก ที่สำคัญคือ เกิดมลพิษของระบบนิเวศ อันเนื่องมาจากการทำลายและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งที่ทดแทนได้ เช่น ป่าไม้ หรือทดแทนไม่ได้ เช่น พลังงาน เป็นต้น ทำให้หลายพื้นที่ของโลกต้องประสบภัยแล้ง ไฟป่า ที่ทำให้ชีวิตและทรัพย์สินสูญหายไปเป็นจำนวนมาก

4. สังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีขั้นสูง ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารด้านการคมนาคม ด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทำให้โลกมีความใกล้ชิด และไปมาหาสู่กันสะดวก ติดต่อกันได้ตลอดเวลา ด้วยอาศัยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่นำมาสร้าง/ประดิษฐ์ เป็นนวัตกรรมต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกสบายให้การดำรงชีวิต แต่ก็ทำให้มนุษย์ต้องเร่งร่างกาย ในการแสวงหาวัตถุต่าง ๆ เหล่านั้นมาบำรุงตน จนต้องยึดระบบเงินตรา เป็นเครื่องวัดความเป็นอยู่ และไม่ว่าจะเป็นฐานะทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง

จากสภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในสังคมปัจจุบัน ทำให้มีผลต่อสภาพจิตใจของคนในสังคม จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ของสมาชิกสังคมโลกจะวนเวียนอยู่ในวงจรของสภาพจิตใจที่คล้ายคลึงกันในประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญคือ

1. เป็นสังคมที่จิตใจของคนมีความทะเยอทะยานฟุ้งเฟ้อ ด้วยมุ่งแต่การแสวงหาวัตถุมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินชีวิต จึงเป็นจิตใจที่มุ่งทำลายธรรมชาติ มุ่งทำลายล้างซึ่งกันและกัน เพื่อเอาชนะแข่งขัน ทางเศรษฐกิจ การผลิตอาวุธสงครามที่ร้ายแรง จึงเป็นสินค้าที่แข่งขันกันในตลาดโลก

2. จิตใจที่ติดยึดกับความเชื่อในประสิทธิภาพของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการแพทย์ จึงเป็นสังคมที่มุ่งแสวงหาความพยายามเอาชนะเวลาของธรรมชาติ มีความหลงในวัตถุที่เชื่อว่าจะทำให้อยู่ยืนยืนตรา ด้วยคติที่ว่าเงินตราจะบันดาลให้ทุกอย่าง

3. สภาพจิตใจของสมาชิกในสังคมที่เต็มไปด้วย ความวิตกกังวล ความเครียดจากการบีบบังคับของสภาพแวดล้อม ที่เป็นผลจากการประยุกต์ระบบบริโภคนิยมให้การดำเนินชีวิต อัตรารายของมนุษย์เป็นโรคทางประสาทจึงมีเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

4. จิตใจของคนในสังคมปัจจุบัน มีความเป็นส่วนตัวสูง เนื่องจากการคิดยึดอยู่กับเทคโนโลยีขั้นสูง คือคอมพิวเตอร์ ด้วยความเชื่อว่าเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตในทุก ๆ ด้าน การใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่หน้าคอมพิวเตอร์ จึงถือว่าการวัดความสามารถเพราะไม่ต้องมีความรับผิดชอบใด ๆ มีความเป็นโลกส่วนตัวสูง และมุ่งแข่งขันในด้านวัตถุมากกว่าการสร้างคุณภาพให้แก่ชีวิต

จากสภาพจิตใจของคนในสังคมปัจจุบัน ได้ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านคุณและโทษอยู่หลายประการด้วยกัน ผลกระทบที่เกิดจากการทำให้เกิดเป็นสภาพสังคม ทั้งทางกายภาพและทางจิตใจของคน อาจจะสรุปให้เห็นประเด็นต่าง ๆ ของผลกระทบดังนี้คือ

1. การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากมีการนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของการแปรรูปและการเปลี่ยนแปลงสภาพอย่างกว้างขวางของ สำหรับการนำไปสร้างนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จากการขาดแคลนดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อเนื่อง คือ เกิดการแก่งแย่งชิงดีทรัพยากร เกิดปัญหาอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งภายในพื้นที่และข้ามพื้นที่ เพื่อแย่งชิงทรัพยากร

2. การเปลี่ยนแปลงสภาพพันธุ์ของมนุษย์ ที่มีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น อัตราการเกิดลด และตายของวัยทารกมีสูง ทำให้ส่งผลถึงปัญหาการลดประชากรวัยทำงานวัยเจริญพันธุ์ และจะส่งผลถึงการสูญพันธุ์ของมนุษย์ในที่สุด

3. ความเป็นอัตลักษณ์ถดถอย เนื่องจากความยินดีในกระแส โลกาภิวัตน์สูง การดำรงชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานของปัจจัย 4 และความเป็นตัวตน ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หมดไป เช่นความพยายามในการกำหนดภาษากลางๆ กำหนดค่าของเงินกลาง ฯลฯ

4. สถาบันในสังคมอ่อนแอ จากการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเทคโนโลยีขั้นสูงที่คนต้องมุ่งแสวงหาเครื่องมือมาบำรุงคนและดำรงสถานะในสังคมจากการวัดตรงวัตถุ ทำให้สถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน สถาบันการเมือง และประเทศอ่อนแอ

5. การอพยพย้ายถิ่น ลัทธิข้ามชาตินิยม ทั้งในด้านการแต่งงาน การดำเนินธุรกิจ เป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อการกำหนดลักษณะของสังคม ทั้งนี้เนื่องด้วยอิทธิพลของกระแส โลกาภิวัตน์ และการแลกเปลี่ยนประชากรเป็นที่นิยม บางพื้นที่ของโลก จึงกลายเป็นที่รองรับเทคโนโลยีที่ตกทุน และประชากรที่บางประเทศต้องการส่งให้ไปอยู่ถิ่นอื่นเป็นต้น

จากผลกระทบเหล่านี้ จะเห็นได้ว่ามีผลกระทบทั้งทางดีและไม่ดีและอาจจะเรียกได้ว่า ผลกระทบเป็นปัญหามากกว่าเป็นการพัฒนา ดังนั้นจึงเป็นภาระของสมาชิกในสังคม ที่จะต้องช่วยกันหาทางแก้ไข ที่สำคัญที่สุดก็คือจะต้องช่วยกันสร้างควมมีจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในใจของทุกคน จึงจะทำให้มีผลต่อการหาหนทางแก้ไขปัญหาได้

สรุป จิตสาธารณะ หมายถึง การตระหนักรู้ตน ที่จะทำสิ่งใดเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การคิดที่สร้างสรรค์ เป็นกุศล และมุ่งทำกรรมดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คิดสร้างสรรค์ คือ คิดในทางที่ดี ไม่ทำลายบุคคล สังคม วัฒนธรรม ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการกระทำ และคำพูดที่มาจากความคิดที่ดี

ความสำคัญของจิตสาธารณะ

การที่คนมาอยู่รวมกันเป็นสังคม ย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบการพึ่งพากัน การที่คนในสังคมขาดจิตสาธารณะนั้น จะมีผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว องค์กร อีกทั้งยังมีผลกระทบต่อชุมชน ระดับประเทศ และระดับโลก จิตสาธารณะเป็นความรับผิดชอบที่เกิดจากภายใน คือ ความรู้สึกนึกคิด จิตใต้สำนึกตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งอยู่ในจิตใจ และส่งผลมาสู่ การกระทำภายนอก ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จะเห็นว่าเกิดจากการขาดจิตสำนึกของคนส่วนรวมใน สังคมเป็นสำคัญ เช่น

1. ปัญหายาเสพติด ซึ่งเกิดจากความเห็นแก่ตัวของผู้ชาย ไม่นึกถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ต่อไปกับสังคม

2. ปัญหามลพิษต่าง ๆ ที่เกิดจากความไม่รับผิดชอบต่อ ขาดจิตสำนึก

จิตสาธารณะจึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคม เขาชวนต้องให้ความสำคัญและตระหนัก ในสิ่งนี้ ความรับผิดชอบต่อตนเอง จิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง นับว่าเป็นพื้นฐาน ต่อความรับผิดชอบต่อ การปฏิบัติดังนี้

1. ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนหาความรู้
2. รู้จักการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์
3. มีความประหยักรู้จักความพอดี
4. ประพฤติตัวให้เหมาะสม ละเว้นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย
5. ทำงานที่รับมอบหมายให้สำเร็จ
6. มีความรับผิดชอบต่อตรงเวลา สามารถพึ่งพาตนเองได้

ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นการช่วยเหลือสังคม ไม่ทำให้ผู้อื่นหรือสังคม เดือดร้อนได้รับความเสียหายเช่น

1. มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว เช่น เชื่อฟังพ่อแม่ ช่วยเหลืองานบ้าน ไม่ทำให้ พ่อแม่เสียใจ

2. มีความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครูอาจารย์ เช่น ตั้งใจเล่าเรียน เชื่อฟังคำสั่งสอน ของครูอาจารย์ปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของโรงเรียน ช่วยรักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน

3. มีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่น เช่น ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำไม่เอาเปรียบ เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

4. มีความรับผิดชอบต่อในฐานะพลเมือง เช่น ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม ปฏิบัติ ตามกฎหมาย รักษาสมบัติของส่วนรวม ให้ความร่วมมือต่อสังคมในฐานะพลเมืองดี ให้ความช่วยเหลือ

สร้างจิตสาธารณะ

การสร้างจิตสาธารณะ เป็นความรับผิดชอบในตนเอง แม้ว่าจะได้รับการอบรมสั่งสอนถ้าใจตนเองไม่ยอมรับ จิตสาธารณะก็ไม่เกิด ฉะนั้นคำว่า "คนเป็นที่พึ่งแห่งตน" จึงมีความสำคัญส่วนหนึ่งในการสร้างจิตสาธารณะถ้าตนเองไม่เห็นความสำคัญแล้วคงไม่มีใครบังคับได้นอกจากใจของตนเองแล้ว แนวทางที่สำคัญในการสร้างจิตสาธารณะยังมีอีกหลายประการ ถ้าปฏิบัติได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ดังนี้

1. สร้างวินัยในตนเอง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย รู้ถึงขอบเขตของสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

2. ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ตระหนักเสมอว่าตนเอง คือส่วนหนึ่งของสังคม ต้องมีความรับผิดชอบในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องของส่วนรวม ทั้งต่อประเทศชาติและโลก

3. ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม ให้ถือว่าเป็นปัญหาของตนเอง เช่น ก้นอย่างหลิกเลียงไม่ได้ ต้องช่วยกันแก้ไข เช่น ช่วยกันดำเนินการให้โรงงานอุตสาหกรรมสร้างบ่อกักน้ำทิ้งก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ

4. ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะหลักธรรมหรือคำสั่งสอนในทุกศาสนาที่นับถือ สอนให้คนทำความดีทั้งสิ้น ถ้าปฏิบัติได้จะทำให้ตนเองมีความสุข นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมด้วย ทำให้เราสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากการสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นหากทำได้ ในสังคมส่วนใหญ่ผลลัพธ์จะเกิดขึ้นนั้น นับว่ามีประโยชน์อย่างมากที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชากร สามารถทำให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างเข้าใจกัน มีความสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน จะมีแต่การก่อให้เกิดความปรารถนาดีต่อกัน อันจะส่งผลให้ช่วยเหลือกันให้กิจการก้าวหน้า และท้ายสุดจะส่งผลให้โลกทั้งโลกมีความสุข

การพัฒนาจิตสาธารณะ

จิตสาธารณะเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรมตั้งแต่วัยเด็ก และจะพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนถึงวัยรุ่น และจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จึงต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก คอยแนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควร คอยชี้แนะ และปลูกฝังจิตสาธารณะให้แก่เด็ก นอกจากนี้ เด็กยังต้องมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบตามธรรมชาติอันเกิดขึ้นได้เอง อีกทั้งเด็กยังมีการเรียนรู้ด้านวินัยจากวัฒนธรรม โดยอาศัยการสั่งสอน ฝึกฝน จากบุคคล สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกฎธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันในสังคม การมีกิจกรรม และใช้สิ่งของร่วมกันในสังคม การพัฒนาจิตสาธารณะให้แก่เด็กในการใช้สิ่งของร่วมกัน คุณเลขาธิการสมบัติส่วนรวม และมีน้ำใจแบ่งปันสิ่งของให้แก่กันและกัน

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาจิตสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้างไว้ตั้งแต่ในวัยเด็ก เพื่อให้เขาได้รับประสบการณ์ที่เพียงพอเป็นพื้นฐานที่สามารถนำไปพัฒนาตนเอง โดยในการปลูกฝังนั้น ควรให้เด็กได้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของจิตสาธารณะ รวมทั้งมีการฝึกฝนให้เด็กได้ปฏิบัติจริง เพื่อให้เด็กเกิดการกระทำที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิตสาธารณะอย่างแท้จริงจนเกิดเป็นลักษณะนิสัย และควรทำให้เหมาะสมกับวัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัย และเกิดการพัฒนาตามลำดับ ซึ่งในการฝึกอบรม ปลูกฝัง หรือพัฒนาจิตสาธารณะให้แก่เด็กนั้น ควรมีครูหรือผู้ใหญ่คอยดูแลชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง เด็กจะได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสม

การสร้างทัศนคติที่ดี ต่อสังคม และประเทศชาติ

วรรณคดีเกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ชาติไทยนับเป็นชาติที่มีประวัติมายาวนาน ซึ่งผ่านสิ่งต่าง ๆ มากมายกว่าที่จะมาเป็นชาติไทยอย่างทุกวันนี้ บรรพบุรุษ วีรชน คนกล้าต้องเสียเลือดเสียเนื้อไปมากมาย ไม่เพียงแต่ลำบากยากเข็ญในการปกป้องชาติบ้านเมือง ปกป้องรักษาแผ่นดินมาตุภูมิอันเป็นบ้านเกิดเมืองนอนนี้ไว้ ดังนั้นเราจะสามารถเห็นได้ถึงหยาดเหงื่อที่เสียสละเพื่อชาติบ้านเมืองตราบ ถึงทุกวันนี้ที่คนไทยรู้สึกภาคภูมิใจในในความเป็นคนไทย รักษาบ้านเมืองและสถาบันอันเคารพยิ่งคือชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์อันเป็นเสาหลักของชาติบ้านเมืองที่สำคัญยิ่ง จึงต้องเคารพเทิดทูนไว้ด้วยความรักและภักดี

ในความเป็นคนไทย สิ่งหนึ่งที่เราควรรักษาไว้คือวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามที่สืบทอดมารุ่นสู่รุ่น ศิลปะ ดนตรีแขนงต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเป็นตัวตนและความเป็นไทย ภาษาอันโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์รวมไปถึงวิถีชีวิตที่เป็นไปอย่างสงบ มีความเมตตากรุณาต่อกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และให้อภัย ด้วยความดีงามและเป็นแนวทางที่พึงปฏิบัติซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเจริญทางวัฒนธรรมรวมถึงขนบธรรมเนียมต่าง ๆ โดยทั่วไปสิ่งที่เราจะเห็นได้ทั่วไปคือการไหว้ การไหว้นั้นถือเป็นการแสดงความเคารพอย่างหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นชัดถึงความอ่อนน้อม มีมารยาท ซึ่งการประพฤติปฏิบัติตน โดยตั้งตนอยู่ในจารีตอันดีงามของสังคมนั้นจะส่งผลให้มีความสุขสงบเกิดขึ้นในชาติบ้านเมือง ไม่เพียงแต่การประพฤติปฏิบัติที่ดีงามเพียงเท่านั้น การเป็นชาวพุทธที่ดีควรน้อมนำหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 มาใช้ในชีวิต อันได้แก่ ทาน คือ การให้ ปุ่ยา ตายายของเรา หากสังเกตส่วนใหญ่มักจะอยู่ติดวัด ที่ขาดไม่ได้ นั่นคือการตักบาตรซึ่งเป็นการสร้างกุศลที่ดีให้เกิดขึ้นในชีวิต นอกจากนั้นการให้สิ่งต่าง ๆ แก่ผู้อื่น โดยมีความสุขใจในการให้ก็นับว่า

เป็นสิ่งที่พึงกระทำ การถือศีลก็เป็นสิ่งสำคัญ ศีล 5 เป็นข้อที่ควรนำมาปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง สิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้มีหลายอย่างที่ฉาบฉวย ผู้คนมักปล่อยจิตใจให้ไปตามอารมณ์ จึงมีข่าวออกมาไม่เว้น แต่สักวันไม่ว่าจะเป็นข่าวมั่วคน ข่าวลัทธิทรพย์ ข่าวข่มขืน ซึ่งสิ่งเหล่านั้นล้วนแต่เป็นสิ่งอกุศล ในมิลินทปัญหากล่าวไว้ว่า คนที่ไม่รู้ว่าอะไรเป็นบุญเป็นบาปนั้นก็ทำสิ่งนั้นอย่างไม่ละอาย เปรียบเหมือนคนไม่รู้ว่าถ่านร้อน จึงจับไปอย่างเต็มมือ ส่วนคนที่รู้ว่าถ่านร้อนก็จะจับอย่างระมัดระวัง เพราะฉะนั้นแล้วศีล 5 จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง หากมนุษย์ไร้ซึ่งศีลธรรมแล้วก็จะทำสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากความละอาย นอกจากการทำทานและการถือศีล การภาวนาก็เป็นวิธีที่จะช่วยให้จิตใจสูงขึ้น ซึ่งทุกคนสามารถทำได้เช่น การสวดมนต์ การเจริญสมาธิ การแผ่เมตตาซึ่งเป็น อานิสงส์แก่ผู้ปฏิบัติ ผลที่ได้จากการภาวนานั้นคือความสุขสงบภายในจิตใจ ดังนั้นหากยึดปฏิบัติ ดังนี้แล้วสังคมก็就会有ความสงบสุข ร่มเย็น ปัญหาต่าง ๆ ก็จะลดน้อยลงเพราะคุณมีคุณธรรมสูงขึ้น ความสุขสงบในสังคมนั้นจะเกิดขึ้นไม่ได้หากทุกคนไม่ร่วมกันทำสิ่งดี ๆ แก่บ้าน เมืองให้เกิดขึ้นจึง ควรที่จะฟื้นฟูและปลูกฝังให้เยาวชนในปัจจุบันนี้มีความ รู้ ความเข้าใจในคุณธรรมต่าง ๆ ที่พึง ปฏิบัติและสามารถส่งต่อความดีงามนี้ไปสู่ลูก หลานในอนาคตอีกด้วย คุณงามความดีจึงเป็นสิ่ง สำคัญยิ่งสำหรับทุกคนในชาติไทย ดังจะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก ทรงมีจริยวัตรอันงดงามในทศพิชราชธรรม พระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมใจของชาวไทยทั้งปวง ซึ่งรัก เคารพ และเทิดทูน โดยพระองค์นั้น ทรงงานหนัก เพื่อปวงชนชาวไทยได้อยู่อย่างสุขสบาย ไม่ทรงย่อท้อต่อความเหน็ดเหนื่อย สละซึ่ง ความสุขส่วนพระองค์ เพื่อส่วนรวม ทูมเทพระวรกาย ทรงผ่านอุปสรรคนานาประการ ดังนั้นเราจึง ควรที่จะตระหนักถึงพระมหากรุณาธิคุณอันล้น อย่างหาที่สุดมิได้ ด้วยการประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ ในศีลธรรม เป็นคนที่มีคุณธรรม มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสมัครสมานสามัคคีเพราะถ้าหาก ชาติไร้ซึ่งความ สามัคคีของคนในชาติแล้วก็จะนำไปสู่ความวิบัติหนึ่ง เพราะฉะนั้นแล้วสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์จึงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวไทยทุกคนที่ได้เกิดมาบน พื้นแผ่นดิน ไทยนี้ ความรัก ความสามัคคีเป็นปีกแผ่นจึงเกิดขึ้นมาได้ดังนั้นเด็กและเยาวชนในวันนี้ วันหนึ่ง ในอนาคตก็ต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ จึงควรแลเห็นถึงความสำคัญของชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ที่เป็นเสาหลักของประเทศชาติ ไม่นำความเห็นแก่ตัวมาใช้ต่อส่วนรวม แต่พึง เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม มีความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกง ตั้งใจศึกษา เล่าเรียนเพื่อที่จะนำความรู้มาช่วยผลักดันให้ประเทศชาติมีความ เจริญก้าวหน้า และเมื่อถึงเวลาที่ทุก คนมีความรักใคร่กลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เมื่อนั้นบ้านเมืองก็จะมีแต่ความสงบสุขอย่าง แท้จริง

หากคนไทยทุกคนมีความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนเป็นคนดี ประกอบด้วยความคุณธรรมและจริยธรรม บ้านเมืองก็จะร่มเย็นเป็นสุขเพราะชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์นั้นเป็นเสาหลัก เป็นที่ยึดเหนี่ยวของปวงชนชาวไทยให้มีกำลังใจในการใช้ชีวิต อุทิศความสุขส่วนตนเพื่อส่วนรวม และที่สำคัญควรมีสติไตร่ตรองมีสติรู้เท่าทันสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ ป้องกันและระวังภัยที่จะเกิดขึ้นกับประเทศชาติ ดูแลรักษาและรับเอาความเป็นชาติไทยสืบไว้ตลอดไป

การสอนลูกให้ รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

การสอนและปลูกฝัง ให้ลูกเป็นคนที่มีหัวใจเต็มเปี่ยมไปด้วยความรักเป็นเรื่องที่สำคัญมาก แม้จะดูว่าเป็นเรื่องธรรมดาเหลือเกินที่ใครๆ ก็สามารถเรียนรู้ที่จะรักได้โดยธรรมชาติ อยู่แล้ว แต่สิ่งที่คุณพ่อคุณแม่ควรมุ่งเน้นก็คือการสอนให้ลูก "รักให้เป็น" เพราะเมื่อรักเป็นแล้วก็จะเกิดความรู้สึกที่สวຍงาม สร้างสรรค์และเมื่อเกิดขึ้นกับใครหรือในสังคมใดแล้ว คน ๆ นั้นหรือสังคมนั้น ๆ ก็จะมีแต่สิ่งที่ดีงามเกิดขึ้น

ปกติเรามักสอนให้ลูกรักคุณพ่อคุณแม่หรือรักตัวของเขาเอง ซึ่งนั่นก็เป็นสิ่งที่ถูกต้อง แต่การสอนและปลูกฝังให้ลูกรู้จักรักผู้อื่นและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวด้วยนั้นก็ก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากไม่น้อยไปกว่ากันเลย นั่นเป็นเพราะว่าความรักที่มีให้แก่ผู้อื่นและสรรพสิ่งใด ๆ จะสามารถสร้างสิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นได้ในสังคมของเรานั้นเอง ซึ่งการสอนให้ลูกเรียนรู้ที่จะรักผู้อื่นหรือสิ่งอื่นใดนั้น อาจเริ่มจากผู้คนหรือสิ่งต่าง ๆ ใกล้ตัว เช่น สอนให้เขารักญาติพี่น้อง รักเพื่อน รักคุณครู รักสัตว์เลี้ยง รักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ ความรักอีกรูปแบบหนึ่งที่คุณพ่อคุณแม่ไม่ควรละเลยที่จะปลูกฝังให้กับลูกตั้ง แต่เล็ก ๆ ก็คือความรักที่มีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ เพราะทั้ง 3 ส่วนนี้มีความสำคัญและเป็นเหมือนรากเหง้าของสังคมไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ที่ไม่ว่าจะเป็นคนยุคใดสมัยใด ก็ควรจะต้องมีความรักอย่างแท้จริงให้ ซึ่งคุณพ่อคุณแม่สามารถสอนให้ลูกมีความรักต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ได้ด้วยวิธีการดังนี้

1. สอนให้ลูกตระหนักถึงความหมายและความสำคัญของ "ชาติ"

ให้ลูกฟังเพลงชาติ ร้องเพลงชาติ เพลงปลุกใจให้รักชาติและฝึกให้ยืนตรงเคารพธงชาติ นอกจากนี้คุณแม่อาจเล่าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติไทย หาหนังสือภาพเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมไทยที่เป็นความภาคภูมิใจให้ลูกได้ดูและอ่าน เช่น ภาพการไหว้ของเด็ก ๆ ที่น่ารัก อ่อนช้อยและงดงาม ภาพการละเล่นแบบไทย ๆ ภาพประเพณีวันสงกรานต์ วันลอยกระทง สิ่งเหล่านี้จะช่วยหล่อหลอมและปลูกจิตสำนึกให้ลูกเกิดความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยได้

2. สอนให้ลูกตระหนักถึงความหมายและความสำคัญของ "ศาสนา"

คุณพ่อคุณแม่ควรสอนให้ลูกได้เข้าใจเรื่องศาสนาตั้งแต่ยังเล็ก โดยการสอนให้ลูกรู้จักหลักคำสอนตามศาสนาที่ได้นับถือ หรือหากมีเวลาควรพาลูกไปสถานที่สำคัญทางศาสนา เช่น ถ้าเป็นครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธก็พาลูกไปวัด ไปฟังเทศน์ ฟังธรรม ทำบุญ ตักบาตร ถ้าเป็นครอบครัวที่นับถือศาสนาคริสต์ก็พาลูกไปนมัสการพระเจ้าที่โบสถ์วันอาทิตย์ ถ้าเป็นครอบครัวที่นับถือศาสนาอิสลามก็พาลูกไปมัสยิดเพื่อทำศาสนพิธีกรรมตาม หลักศาสนา ซึ่งวิธีการเหล่านี้จะช่วยทำให้ลูกได้ซึมซับหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ เพื่อขัดเกลาจิตใจและจะทำให้เกิดความรักศาสนา หรือเป็นคนที่มีศาสนาอยู่ใน หัวใจนั่นเอง

3. สอนให้ลูกตระหนักถึงความหมายและความสำคัญของ "พระมหากษัตริย์"

คุณพ่อคุณแม่ควรเล่าประวัติของพระมหากษัตริย์ของไทยทุกพระองค์ ให้ลูกฟังและกล่าวถึงพระมหากษัตริย์คุณที่พระองค์ทรงยอมสละพระองค์เพื่อรักษาแผ่นดินไทย เอาไว้ เช่น พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงประดิษฐ์ตัวอักษรไทยขึ้น ทำให้ชาติไทยได้สะสมความรู้ ทางวิชาการและศิลปะต่าง ๆ สืบทอดกันมา, สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงกู้อิสรภาพของไทย จากการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งแรก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงเลิกทาสและพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองเทียบเท่าอารยประเทศ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ทรงบำบัดทุกข์บำรุงสุขของปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า ให้มีชีวิตอยู่บนแผ่นดินไทยอย่างมีความสุขจวบจนวันนี้ นอกจากนี้ การสอนให้ลูกแสดงความเคารพต่อพระมหากษัตริย์ เช่น ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมี การไม่พูดจาจาบจ้วงหรือ กล่าวหา ก็ถือเป็นการปลูกฝังให้ลูกรักสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยเช่นกัน

การสอนให้ลูกรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ อย่าคิดว่าเป็นเพียงแต่การสอนตามหน้าที่เท่านั้น เพราะในแก่นที่แท้จริงแล้ว การสอนให้ลูกรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ นั้น เปรียบเหมือนการสอนและย้ำเตือนถึงความรักและความภูมิใจที่เรามีต่อตนเองด้วย เพราะจะมีใครสักกี่คนบนโลกใบนี้ที่มีโอกาสได้อยู่อาศัยบนแผ่นดินที่สวยงาม ร่มเย็น ไม่อยู่ในอาณัติหรือเป็นเมืองขึ้นใคร จะมีสักกี่ที่บน โลกใบนี้ที่จะให้เรา มีอิสระในการนับถือศาสนาใดก็ได้โดยไม่ถูกต่อต้าน และที่สำคัญจะมีสักกี่คนบน โลกใบนี้ที่โชคดีเหลือเกินที่มีพระมหากษัตริย์ที่ รักและอยู่เคียงข้างกับประชาชนเสมอไม่ว่าจะยามทุกข์หรือยามสุขก็ตาม ดังนั้น จึงไม่มีเหตุผลใดเลยที่จะปฏิเสธไม่ให้เราและลูกของเรา รักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ของเราเอง

การปลูกฝังความเป็นพลเมืองที่ดี

การเป็นคนดีของสังคมนั้นวัดกันได้ที่จิตใจ ถ้าจิตใจดีมีคุณธรรม ยึดมั่นในคุณงามความดีก็จะแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่มองเห็นได้ สังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ได้อบรม

สั่งสอนสมาชิกทุกคนเป็นคนดี ยึดมั่นในหลัก ธรรมคำสอนของศาสนาและขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม และทุกสถาบันทางสังคมต่างก็มีจุดมุ่งหมายที่จะ อบรมสั่งสอนให้สมาชิกทุกคน เป็นคนดีของสังคม โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักและสถาบันแรก ในการอบรม ขัดเกลาสมาชิก มีวัฒนธรรมคำสอนสืบทอดในการอบรมสั่งสอนบุตร ธิดาให้มีลักษณะเหมาะสม กับประเพณีวัฒนธรรมไทย ดังนี้

1. เคารพผู้อาวุโส
 2. กตัญญูกตเวที
 3. รู้จักการให้อภัย
 4. รู้จักภาวะและฐานะของตน ปฏิบัติตัวให้เหมาะสม
 5. ผู้ชายต้องช่วยเหลือและให้เกียรติผู้หญิงซึ่งเป็นเพศที่อ่อนแอกว่า
 6. ผู้หญิงต้องประพฤติตนสมเป็นกุลสตรี
 7. ผู้ชายต้องประพฤติให้เหมาะสมกับการเป็นผู้นำที่ดี
 8. ไม่ทำอะไรตามใจตนเอง ต้องมีเหตุผล สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้
- สิ่งที่ครอบครัวได้อบรมสั่งสอนลูกหลานจนกลายเป็นประเพณีนั้นส่งผลให้สมาชิก

ของสังคมไทยมีจริยธรรมทั้งดงาม เป็นพลเมืองดีตามวัฒนธรรมประเพณี

แนวคิดในการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของต่างประเทศ

คุณธรรมอันดีงามของจีน

ในช่วงหลายพันปีมานี้ชาวจีนได้สร้างความรุ่งโรจน์ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรมไว้เป็นอย่างมาก ในขณะที่เดียวกันก็ได้สร้างกรอบหรือแนวคิดทางด้านคุณธรรมสำหรับ ตนเองด้วย หนึ่งในนั้น โดดเด่นและมีอิทธิพลต่อความก้าวหน้าและการพัฒนาของสังคมก็คือ "คุณธรรมอันดีงาม"

คุณธรรมอันดีงามเหล่านี้เป็นมรดกอันล้ำค่าของชนชาติจีนที่นับวันจะได้รับการยอมรับ จากผู้คนทั่วโลกและยังมีบทบาทสำคัญต่อวิวัฒนาการของอารยธรรมมนุษยชาติอีกด้วย

คุณธรรมอันดีงามของจีนในปัจจุบัน

1. กตัญญูต่อบิดา มารดา การปรนนิบัติเลี้ยงดูพ่อแม่หรือญาติอาวุโส สำหรับชาวจีน แล้วเป็นหน้าที่ที่จะละเลยมิได้ ชาวจีนเชื่อว่าผู้ที่ให้การดูแลเอาใจใส่บิดามารดา และคนในครอบครัว

ของตนจึงจะถือว่าเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและรู้บุญคุณต่อผู้อื่น ในสังคมจีนมีนิทานโบราณที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการกตัญญูรู้คุณที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นจำนวนมาก⁶

2. เคารพผู้อาวุโสและเมตตาเด็ก การเคารพผู้อาวุโสและรักเมตตาเด็ก เป็นขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามของคนจีน เมื่อหลายพันปีมาแล้วผู้คนได้ปฏิบัติตนเคารพผู้อาวุโสจนเป็นมาตรฐานทางสังคม ในยุคจ้านกั๋ว เม่งจื่อ (孟子, Mencius) ได้กล่าวไว้ว่า "ต้องเคารพผู้อาวุโสของผู้อื่นเสมอเหมือนผู้อาวุโสของตน ต้องรักและดูแลลูกหลานของผู้อื่นเสมอเหมือนลูกหลานของตน" ในประเทศจีนผู้ที่ละเลยคุณธรรมข้อนี้ไม่เพียงแต่จะได้รับการตำหนิที่รุนแรงที่สุดจากสังคม ยังอาจจะได้รับการลงโทษตามกฎหมายอีกด้วย

ขนบธรรมเนียมประเพณีในการเคารพผู้อาวุโสและรักเมตตาเด็กได้รับการถ่ายทอดและเผยแพร่เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้ ได้มีการกำหนดวันสำคัญของผู้สูงอายุและเด็กได้แก่ "วันเคารพผู้อาวุโส" และ "วันเด็ก" รัฐบาลเองก็ได้ออกมาตรการทางกฎหมาย เพื่อคุ้มครองเด็กและสตรี มีข้อกำหนดกำหนดว่า ประชาชนมีหน้าที่ในการเลี้ยงดูบิดามารดาและบุตรธิดาของตน ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามในการเคารพผู้อาวุโส รักและเมตตาเด็กเป็นการแสดงถึงความอบอุ่นในครอบครัวและความสงบในสังคม และยังเป็นการพัฒนาความมั่นคงพื้นฐานทางสังคมของชาวจีน⁷

3. ซื่อสัตย์และรักษาคำพูด ความซื่อสัตย์คือความตรงและซื่อสัตย์สุจริต พูดอย่างไรก็ต้องทำเช่นนั้น ข้างนอกเป็นแบบไหนข้างในก็ต้องเป็นแบบนั้น การรักษาคำพูด คือการรักษาคำมั่นสัญญา ไม่สลับปลับ กลับกดกลอก หลอกหลวงผู้อื่น ดังคำกล่าวโบราณที่ถ่ายทอดมาหลายพันปีของชาวจีนว่า "คำพูด ต้องนำเชื่อถือ การกระทำต้องเห็นผล" "คำพูดที่พูดไปแล้วแก้ไขไม่ได้ (ห้ามกลับคำ)" คำพูดเหล่านี้ล้วนแสดงถึงการรักษาคำพูดของคนจีน ในประวัติศาสตร์หลายพันปีมานี้ ชาวจีนมักจะขับร้องกลอนเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความดีงามของความซื่อสัตย์สุจริตและนำมาใช้ปรับปรุงตัวเองอย่างจริงจัง ในสมัยโบราณปากประตูร้านค้าของชาวจีน มักจะมีตัวอักษรแปดตัวเขียนติดไว้ว่า "ฮั่วจิน เลี้ยสี่ ถงโส่วหฺวูซี" (สินค้าจริงราคามาตรฐาน ไม่หลอกหลวงแม้แต่เด็กและคนชรา) สะท้อนให้เห็นว่าในวิถีชีวิตของคนจีน สมัยก่อนเน้นเรื่องคุณธรรมในอาชีพ คือค้าขายราคายุติธรรม ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า ไม่เจ้าเล่ห์ ไม่หลอกหลวง⁸

⁶ วิกิพีเดีย. “李敬父母-กตัญญูต่อบิดามารดา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://sites.google.com/site/caijiajialaoshi/lijingfumu>. 24 ม.ค.63.

⁷ วิกิพีเดีย. “尊老爱幼-เคารพผู้อาวุโสและรักเมตตาเด็ก”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://sites.google.com/site/caijiajialaoshi/zunlaoaiyou>. 24 ม.ค.63.

⁸ Chineseberry. “诚实守信-ซื่อสัตย์และรักษาคำพูด”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://sites.google.com/site/caijiajialaoshi/chengshishouxin>. 24 ม.ค.63.

4. เคารพอาจารย์และให้ความสำคัญกับการศึกษา ตั้งแต่สมัยโบราณคนจีนมีประเพณี เคารพนับถือครูบาอาจารย์อย่างยิ่ง และให้ความสำคัญกับการศึกษา ครูในภาษาจีนจะเรียกว่า เหล่าซือ (老师) คำว่า "เหล่า" (老) มีความหมายว่า ผู้สูงอายุ ผู้อาวุโส "ซือ" (师) แปลว่า ผู้สั่งสอนศิษย์ หรือ ผู้ถ่ายทอดความรู้และเทคนิคฝีมือให้แก่ศิษย์ แสดงว่าในสมัยโบราณผู้ที่เป็นครูต้องเป็นผู้มีอายุ ก่อนข้างสูง ถ้าเป็นหนุ่ม ๆ สาว ๆ แบบครูปัจจุบัน ลูกศิษย์มักจะไม่เชื่อฟัง ถ้าคนจีนมีคำว่า 桃李满天下 หมายความว่า อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีผลงานอุดมสมบูรณ์ ผู้ที่ทำอาชีพครูมักจะมีลูกศิษย์ จำนวนมากแบบนับไม่ถ้วน และไม่ว่าไปถึงจังหวัดอะไรประเทศไหนก็จะมีลูกศิษย์มาต้อนรับ วันปี ใหม่และวันตรุษจีนทุกปี บรรดาลูกศิษย์มักจะส่งข้อความแสดงความยินดีและของขวัญ ไปให้อาจารย์ ทุกปี นอกจากนี้ลูกศิษย์บางคนประสบความสำเร็จที่สร้างชื่อเสียงโด่งดังทำให้ครูก็ได้รับเกียรติและมี หน้ามีตาด้วย'

การสร้างคนคุณภาพแบบญี่ปุ่น (Japanese Ways of Molding Quality People)¹⁰

1. ฝึกให้ลูกทำเรื่องรอบๆ ตัวได้ด้วยตัวเอง

1.1 ฝึกให้หัดทำเรื่องของตัวเอง ลองกำหนดดูว่าถ้าอายุประมาณนี้น่าจะทำแบบนี้ ได้ เช่น เด็กอายุ 1-3 ขวบ ควรฝึกให้อาบน้ำสวดคนในเสื้อได้ 3-6 ขวบ เป็นวัยที่เริ่มพยายามทำอะไร ด้วยตัวเอง พ่อแม่ต้องคอยกล่าวคำให้กำลังใจ 6-10 ขวบ ควรฝึกให้หัดคิดด้วยตนเอง

1.2 ฝึกให้ช่วยงานบ้านได้ ลองกำหนดดูว่าถ้าอายุประมาณนี้น่าจะทำแบบนี้ได้ เช่น เด็กอายุ 1-3 ขวบ ฝึกให้เรียงตะเกียบบนโต๊ะ หยิบหนังสือพิมพ์ให้พ่อ 3-6 ขวบ เป็นวัยที่ อยากจะช่วยพ่อแม่ ควรกำหนดงานบ้านที่เหมาะสมให้ทำ 6-10 ขวบ เนื่องจากเด็กอาจจะต้องมีเวรที่ ต้องทำที่โรงเรียนอยู่แล้ว ที่บ้านก็อาจแบ่งหน้าที่งานให้ชัดเจน เหมือนกับที่โรงเรียน

1.3 ฝึกให้มีนิสัยเก็บกวาดให้เรียบร้อย ฝึกให้คิดได้ด้วยตัวเอง ใ้หนักถึงใจเขา ใจเรา โดยเฉพาะเวลาใช้ของร่วมกัน ถ้าจัดการให้เรียบร้อย ทุกคนในบ้านก็จะใช้สิ่งของร่วมกันได้ ด้วยความรู้สึกที่ดี ตัวอย่างงานที่ให้ลูกช่วยเก็บกวาดได้ เช่น เด็กอายุ 1-3 ขวบ ฝึกให้เก็บของเล่น นำเสื้อผ้าที่ถอดแล้วลงตะกร้าเอง หากทานข้าวเสร็จแล้วให้อาจารย์ไปไว้ที่ห้องครัว เด็ก 3-6 ขวบ ฝึกให้เปลี่ยนทิชชูในห้องน้ำ ฝึกหั่นแตงกวา ให้อาหารสัตว์เลี้ยง เด็ก 6-10 ขวบ ฝึกให้เช็ดและ

⁹ 20 CRI Online. "วันครูแห่งชาติจีน". (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก : <http://thai.cri.cn/247/2012/09/10/225s201993.htm>,

¹⁰ วรินทร์ ววงค์และคณะ. " การสร้างคนคุณภาพแบบญี่ปุ่น". (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สกว., คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2561). หน้า 73 – 80.

เก็บงาน หุงข้าว ใช้เครื่องดูดฝุ่นทำความสะอาดห้องตัวเอง เมื่อย่าง เข้าสู่วัยรุ่น อาจฝึกให้ชงชาเสิร์ฟ ให้แขก ฝึบ้านตอนไม่มีใครอยู่ ทำความสะอาดห้องตัวเองได้โดยพ่อแม่ไม่ต้องพูด เป็นต้น

1.4 ฝึกให้มีนิสัยจัดของให้เรียบร้อย หมายถึง ฝึกให้จัดระเบียบสิ่งของ เพื่อให้หยิบจับใช้สอยง่าย เช่น เด็กอายุ 1-3 ขวบ หัดเก็บสิ่งของให้เข้าที่ เด็ก 3-6 ขวบ หัดให้รู้จักเลือกเก็บ และทิ้งของที่ไม่จำเป็น เด็ก 6-10 ขวบ ฝึกให้คิดว่าควางจะวางของตรงไหนเพื่อให้หยิบใช้สอยง่าย

1.5 ฝึกให้จัดพื้นที่ของตนให้เรียบร้อย มีการจัดพื้นที่สำหรับลูกและให้ลูกจัดการดูแลพื้นที่ตัวเอง หัวข้อการฝึกเช่น เด็ก อายุ 1-3 ขวบ การหัดเก็บสิ่งของให้เข้าที่เป็นพื้นฐานสำคัญ ฝึกให้เก็บของเล่น เก็บเก้าอี้ เด็ก 3-6 ขวบ เพิ่มการฝึก รู้จักเลือกเก็บและทิ้งของที่ไม่จำเป็น การกำหนดสถานที่ในการวางสิ่งของ เด็ก 6-10 ขวบ ฝึกต่อจากช่วงอายุ 3-6 ขวบคือ ฝึกทำความสะอาด และจัดพื้นที่ให้มีความสวยงาม

1.6 ฝึกเรื่องการใช้สิ่งของ หัวข้อการฝึกเช่น อายุ 1-3 ขวบ เตือนให้ระวังการใช้สิ่งของ เด็ก 3-6 ขวบ เตือนให้ระมัดระวัง เช่น ควรแขวนเสื้อนอกอย่างไรไม่ให้เสื้อชำรุด เด็ก 6-10 ขวบ ฝึกร่วมกับลูกถึงความสำคัญของการใช้สิ่งของ ช่วยลูกหยิบและเก็บสิ่งของที่จะใช้ในโอกาสต่าง ๆ

1.7 ฝึกให้รู้จักเตรียมการ ฝึกให้มีการเตรียมพร้อมในเรื่องงานเทศกาลตลอดทั้งปี รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในแต่ละฤดูกาล หัวข้อการฝึก เช่น เด็ก 1-3 ขวบ สอนให้เห็นถึงความสนุกของการได้จัดเตรียม เช่น การเตรียมตุ๊กตาในเทศกาลวันเด็กผู้หญิง เด็ก 3-6 ขวบ พุดเตือนฝึกให้จำว่าต้องมีการเตรียมการในเทศกาลอะไรบ้าง เด็ก 6-10 ขวบ ฝึกให้จัดเตรียมพร้อมกับพ่อแม่

1.8 ฝึกให้ใส่ใจสุขภาพของตนเอง ฝึกให้ดูแลตนเองในเรื่องอาหาร การนอนหลับพักผ่อนและการออกกำลังกายเพื่อให้มี สุขภาพแข็งแรง หัวข้อการฝึก เช่น เด็ก 1-3 ขวบ สอนให้หัดแปรงฟัน ออกไปเล่นข้างนอก เด็ก 3-6 ขวบ ฝึกให้ หัดอธิบายอาการของตัวเองยามเจ็บไข้ เด็ก 6-10 ขวบ ฝึกให้จัดเตรียมร่วมกับพ่อแม่ จัดระเบียบตัวเองในแต่ละวัน

1.9 ฝึกการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อป้องกันกรณีเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุสุดวิสัย

1.9.1 เวลาให้ลูกฝึบ้าน ต้องกำชับว่าอย่าเปิดประตูให้คนแปลกหน้า

1.9.2 เวลาเกิดปัญหาให้ขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ เช่น คนขับรถ นายสถานี

1.9.3 เวลาเมื่อฝนพายุอง ให้รีบเปิดน้ำเย็นเพื่อให้ผิวหนังบริเวณนั้นเย็นลง ไม่ผื่นถอดเสื้อหรือถุงเท้า

1.9.4 เวลาเมื่อมีบาดแผล หากเป็นแผลถลอกให้ใช้น้ำทำความสะอาด หากเป็นแผลสดให้กดแผลเพื่อห้ามเลือด เป็นต้น

10. ฝึกให้คิดและเตรียมตัวล่วงหน้า เช่น ฝึกให้เตรียมตัวก่อนไปเดินทางไกล หรือ ไปค้างแรมบ้านปู่ตายาย ฝึกให้มีการวางแผน ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กอายุ 1-3 ขวบ ยังไม่ต้องปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัดนัก เพียงจัดเวลาที่ใช้กับครอบครัวให้ชัดเจน เด็ก 3-6 ขวบ ฝึกให้วางแผนการใช้เวลาแบบง่าย ๆ เด็ก 6-10 ขวบ ฝึกให้คิดเรื่องการใช้จ่ายเงิน ฝึกให้ปฏิบัติตามกฎของครอบครัว ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กอายุ 1-3 ขวบ ให้หัดล้างมือก่อนรับประทานอาหาร เปลี่ยนชุดนอนเวลาเข้านอน เด็ก 3-6 ขวบ เป็นช่วงที่ลูกมักจะดื้อ ไม่เชื่อฟัง พ่อแม่ต้องพูดให้ชัดเจน เด็ก 6-10 ขวบ นอกจากจะให้ทำตามกฎแล้ว ควรฝึกให้ลองคิดว่าจะทำอย่างไรให้ครอบครัวอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

2. ฝึกให้รู้จักทำมหาเสียงชีฟได้

2.1 ฝึกให้อ่านออกเขียนได้ ปัจจุบันญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับ “ความสามารถในความรู้ที่มองไม่เห็น” (見えない学力) เช่น การเข้าใจสิ่งที่ผู้อื่นต้องการสื่อ หรือสามารถอธิบายโดยใช้เหตุผลของตนเองได้ ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็ก 3-6 ขวบ ให้กล่าวคำชมเชยเมื่อลูกเขียนคันจิได้ ให้ลูกลองคิดเลขง่าย ๆ เด็ก 6-10 ขวบ ให้ถามลูกว่าได้เรียนรู้อะไรใหม่ ๆ บ้าง แทนที่จะให้ความสำคัญกับคะแนนวิชาต่าง ๆ ของลูก

2.2 ฝึกให้ทำตัวเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กอายุ 1-3 ขวบ กล่าวคำชมเมื่อเด็กแสดงความมีน้ำใจ เด็ก 3-6 ขวบ ลองฝึกให้ทำอะไรง่าย ๆ ให้ผู้อื่น เด็ก 6-10 ขวบ เป็นวัยที่คิดเองได้แล้ว พ่อแม่อาจพูดอ้อม ๆ ให้เด็กทำกิจกรรมเอง เช่น หุงข้าวเวลาพ่อแม่ไม่อยู่บ้าน

2.3 ฝึกให้ค้นหางานที่เหมาะสมกับตัวเอง ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็ก 3-6 ขวบ กล่าวคำชมเมื่อเด็กค้นพบสิ่งใหม่ด้วยตัวเอง เด็ก 6-10 ขวบ ฝึกให้ลองคิดเองว่าจะสามารถแบ่งเบาระยะอะไรของพ่อแม่ได้บ้าง

2.4 ฝึกให้ไม่ล้มเลิกกลางคัน หากลูกแสดงความสนใจอยากทำสิ่งใด พ่อแม่ควรคอยดูแลให้กำลังใจ เนื่องจากเด็กมักจะเบื่อง่าย พ่อแม่จึงควรกล่าวเตือนให้ลูกพยายามทำสิ่งนั้นจนสำเร็จ ในบางครั้งก็ควรลงมือช่วยลูกบ้าง แทนที่จะต่อว่าลูก

2.5 ฝึกให้มีนิสัยรักการอ่าน พ่อแม่ควรจัดเวลาว่างเพื่อส่งเสริมลูก ๆ ให้อ่านหนังสือ และพ่อแม่เองก็ควรอ่านด้วย เพื่อเป็นแบบอย่างและสามารถแนะนำหนังสือที่น่าสนใจให้ลูกได้ ในกรณีเด็กอายุ 1-3 ขวบ พ่อแม่ควรอ่านนิทานให้ลูก ฟังก่อนนอน เด็ก 3-6 ขวบ ฟังเรื่องที่ลูกเล่า จัดหาหนังสือเด็กให้ลูก เด็ก 6-10 ขวบ พูดคุยกับลูกเกี่ยวกับหนังสือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ว่าลูกอ่านหนังสืออะไรบ้าง

2.6 ฝึกให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์ เช่น เด็ก 3-6 ขวบ หากลูกทำของออกมาแล้วดูไม่ดี ให้กล่าวคำชมในส่วนที่ดี เด็ก 6-10 ขวบ ฝึกให้คิดและทำด้วยตนเอง หากเด็กทำผิดพลาด พ่อแม่ควรบอกวิธีแก้ปัญหา

2.7 ฝึกให้ใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างชาญฉลาด พ่อแม่ควรชี้แนะวิธีการคัดเลือกข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ลูก สอนให้ จัดลำดับความน่าเชื่อถือของข้อมูล ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กอายุ 1-3 ขวบ พ่อแม่ควรจำกัดเวลาดูโทรทัศน์ไม่ให้ เกิน 2 ชั่วโมงต่อวัน เด็กวัย 6-10 ขวบ มักชอบเล่าเรื่องที่ตัวเองได้ฟังมา พ่อแม่ควรถามย้อนกลับไ้ไปว่า เป็นความคิดเห็นของลูกเองหรือเปล่า เป็นต้น

2.8 ฝึกให้รู้จักการบริหารเวลา ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กอายุ 1-3 ขวบ พ่อแม่ควร จำกัดเวลาดูโทรทัศน์ ใส่ใจเรื่องเวลาดื่นนอน เด็ก 3-6 ขวบ ดูแลลูกอย่าให้ไปโรงเรียนสาย แต่ก็ไม่ควรเข้มงวดกับเด็กมากเกินไป เด็ก 6-10 ขวบ หากลูกกลับบ้านไม่ตรงเวลา ก็ให้ดูลูกได้

2.9 ฝึกให้ใช้มือถือและเล่นเกมอย่างฉลาด พ่อแม่ควรกำหนดกฎการปฏิบัติตัว ภายในบ้านร่วมกับลูก ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็ก 3-6 ขวบ เด็กวัยนี้อาจยังจัดการเวลาไม่ได้ พ่อแม่จึง ต้องช่วยคอยตักเตือน เด็ก 6-10 ขวบสอนลูกให้รู้จักรักษาเวลาในการเล่นเก้ด้วยตนเอง

2.10 ฝึกให้ใช้เงินอย่างชาญฉลาด

2.10.1 ด้านศีลธรรม เช่น ใช้เงินในทางที่ถูกที่ควร

2.10.2 ด้านเทคนิคการใช้เงิน สอนให้สะสมค่าขนม เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่จะได้ ใช้เงินเป็น ไม่ใช่อย่างสิ้นเปลือง ฝึกให้มีการวางแผน ฝึกให้รู้จักวางแผนในการทำงาน เช่น อธิบาย ขั้นตอนการทำงานสะอาดให้ลูกฟังหากลูกลืม ก็ให้อธิบายซ้ำจนลูกสามารถวางแผนขั้นตอนเองได้

2.11 ฝึกให้ก้าวผ่านวิกฤติ หมายถึง อุบัติเหตุทางกายและความทุกข์ทางจิตใจ ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กอายุ 1-3 ขวบ หากลูกทำผิดพลาด อย่าต่อว่า แต่ให้กำลังใจ เพื่อลูกจะได้กล้า ลองทำสิ่งใหม่ ๆ ต่อไป เด็ก 6-10 ขวบ ถึงลูกจะ ผิดพลาด ก็อย่าเพิ่งช่วยเหลือในทันที ให้ลูกลอง พยายามจนถึงที่สุด

2.12 ฝึกให้เห็นความสำคัญ ของการทำงาน การทำงานเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้ตัวเอง แสดงว่าสามารถยืนหยัด ด้วยตัวเองได้ ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กอายุ 3-6 ขวบ ให้พ่อแม่ลองเล่าเรื่องงานของตัวเองให้ลูกฟัง เด็ก 6-10 ขวบ ลองสอบถามเกี่ยวกับอาชีพ ในอนาคตของลูก ๆ

3. ฝึกให้สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

3.1 ฝึกให้กล้าว่าคำทักทาย พื้นฐานการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นคือ การทักทาย พ่อแม่ควรกล่าวเป็นแบบอย่างให้ลูกเห็น ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็ก 6-10 ขวบ หัดให้ลูก

กล่าวคำทักทาย พี่ระลึกว่าการฝึกให้ลูกกล่าวคำทักทายจนติดเป็นนิสัยเมื่อออกไปสู่โลกกว้างเป็นหน้าที่ของพ่อแม่

3.2 ฝึกให้รักษามารยาททางสังคม พ่อแม่ควรทำกิจกรรมร่วมกับลูก พร้อมกับสอนและตักเตือนเกี่ยวกับมารยาททางสังคม ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 1-3 ขวบ อย่าปล่อยปละละเลยเพราะเห็นว่าเป็นเด็ก เด็ก 6-10 ขวบ เป็นช่วงที่เข้าโรงเรียนอนุบาลและเริ่มทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น พ่อแม่ควรปฏิบัติตามกฎของโรงเรียนอนุบาลเช่นเดียวกับลูก

3.3 ฝึกให้ลูกคำนึงถึงผู้อื่น เช่น หากมีคนเข้ามาในลิฟต์ ให้สอบถามว่าจะไปชั้นอะไรและกดลิฟต์ให้ฝึกให้เป็นเด็กมีน้ำใจ เด็กที่มีน้ำใจมักเติบโตมาจากพ่อแม่ที่มีความรักและมีน้ำใจต่อผู้อื่น ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็ก วัย 3-6 ขวบ ปลุกฝังให้มีน้ำใจต่อสิ่งมีชีวิตที่อ่อนแอกว่า เด็ก 6-10 ขวบ หากลูกทำอะไรให้ พ่อแม่ควรกล่าวขอบคุณซ้ำ ๆ จนลูกเกิดมีความคิดเป็นของตนเอง ที่อยากจะทำอะไรให้ผู้อื่นก่อน

3.4 ฝึกให้เคารพผู้อื่น ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 3-6 ขวบ แสดงให้ลูกเห็นว่าพ่อแม่คบค้าสมาคมกับผู้อื่นด้วยความ สุภาพ เด็ก 6-10 ขวบ ฝึกให้ลูกหัดคิดด้วยตัวเองว่า หากพ่อแม่ไม่ได้สอน ลูก ๆ จะมีวิธีเข้าหาคนประเภทต่าง ๆ ได้อย่างไร

3.5 ฝึกให้ประพฤติตนเหมาะสมกับการเป็นลูกค้า ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 3-6 ขวบ สอนให้ลูกกล่าวคำขอบคุณแก่ พนักงานขาย เมื่อพนักงานขายทำอะไรให้

3.6 ฝึกให้ไม่เงินอายเมื่ออยู่ต่อหน้าคนไม่รู้จัก พ่อแม่ควรฝึกวิธีทักทายผู้อื่นก่อนให้ลูกเห็น ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 13 ขวบ พ่อแม่ควรคบหากับพ่อแม่คนอื่น ๆ ด้วย ลูกจะได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็ก 6-10 ขวบ แนะนำให้ลูกลองคบกับเด็กห้องอื่น นอกเหนือจากเพื่อนในกลุ่มเดียวกัน

3.7 ฝึกให้สนทนากับผู้อื่นได้ บทสนทนากับพ่อแม่เป็นพื้นฐานของการฝึกฝนการสื่อสารกับผู้อื่น ตัวอย่างการฝึกเช่น เด็ก วัย 3-6 ขวบ เป็นวัยช่างพูด หากไม่เหลือปากว่าแรง พ่อแม่ควรฟังเรื่องราวที่ลูกพูด เด็ก 6-10 ขวบ ให้ฟังลูกพูดจนจบ อย่าขัดจังหวะ มิเช่นนั้นต่อไปลูกจะไม่รู้สึกลอยอกพูด

3.8 ฝึกให้ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น พ่อแม่หมั่นปลุกฝังและคอยตักเตือนลูกว่าการกระทำแบบใดสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ตัวอย่างการสอน เช่น เด็กวัย 3-6 ขวบ ฝึกให้ลูกนึกถึงใจเขาใจเรา ชื่นชมเมื่อลูกทำดี

3.9 ฝึกให้รักษาสัญญา ตัวอย่างการสอน เช่น เด็กวัย 3-6 ขวบ ฝึกให้รักษาสัญญา แม้เรื่องเล็กน้อย และพ่อแม่ไม่ควรกล่าวคำโกหกให้ลูกเห็น

3.10 ฝึกให้ลูกรู้จักการให้อภัย ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 3-6 ขวบ ฝึกให้ลูกรู้จักยอมรับความผิดของตนเอง และให้อภัยผู้อื่น

3.11 ฝึกให้ใส่ใจเรื่องการแต่งตัวของตนเอง มีเพียงพ่อแม่ที่จะฝึกลูกเรื่องการเอาใจใส่ต่อการแต่งตัวของตนเองได้ ตัวอย่างการฝึก เช่น ถ้าเด็กอยู่ในวัย 3-6 ขวบ ฝึกให้เปลี่ยนเสื้อผ้าหลังกลับจากโรงเรียนทุกครั้งให้ติดเป็นนิสัย เด็ก 6-10 ขวบ ช่วยลูกเลือกเสื้อผ้า รวมทั้งสอนเรื่องความสะอาด

3.12 ฝึกให้อ่านสถานการณ์ออก พ่อแม่ไม่ควรจัดการทุกอย่างให้ลูกหมด แต่ควรฝึกให้ลูกหัดคิดและทำด้วยตนเองบ้าง ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 6-10 ขวบ หากรู้สึกลูกมีท่าทางผิดปกติ ขณะเล่นกับเพื่อน ให้ลองสอบถามลูกว่ามีปัญหาอะไรหรือไม่

3.13 ฝึกให้ลูกมีแต่รอยยิ้ม ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 3-6 ขวบ ชื่นชมเวลาลูกยิ้มแย้ม เด็ก 6-10 ขวบ ต้อนรับการกลับบ้านของลูกด้วยรอยยิ้ม

4. ฝึกให้ดำรงชีวิตอย่างดีงามในฐานะมนุษย์

4.1 ฝึกให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดเวลา ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 3-6 ขวบ พยายามทำกิจกรรมร่วมกับลูก เด็ก 6-10 ขวบ วัยนี้จะติดเกม ควรจัดเวลาให้ลูกทำอย่างอื่นบ้าง เช่น ไปเล่นข้างนอก ช่วยทำความสะอาดบ้าน ฝึกให้มีจิตใจแจ่มใส

4.2 ฝึกให้ก้าวผ่านความทุกข์ยาก และใช้ชีวิตอย่างเบิกบาน ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 3-6 ขวบ เพียงพ่อแม่เอ่ยปากถามเวลาลูกมีปัญหาก็เพียงพอแล้ว เด็ก 6-10 ขวบ ถ้าเด็กรู้สึกผิดแล้ว ก็ไม่ควรขยายความต่อ ควรเปลี่ยนหัวข้อสนทนา

4.3 ฝึกให้ยอมรับความอ่อนแอของตัวเอง พ่อแม่ต้องแสดงให้เห็นว่า ตัวเองก็ยอมรับในความอ่อนแอของตนและพยายามเอาชนะความอ่อนแอ นั้น ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 3-6 ขวบ ยอมรับจุดด้อยของลูกและไม่ทำให้เรื่องนั้น เป็นปัญหา

4.4 ฝึกให้รักศักดิ์ศรีของตัวเอง พ่อแม่ต้องฝึกให้ลูกยอมรับตนเองให้ได้ก่อนไม่ว่าจะด้านดีหรือเสีย ให้ลูกมีประสบการณ์ ลองผิดลองถูก แม้ผิดพลาดบ้างแต่ก็ให้ลูกพยายามทำจนสำเร็จ สิ่งนี้จะเป็นการฝึกให้ลูกรู้จักเคารพตัวเอง

4.5 ฝึกให้มีความรับผิดชอบ ฝึกว่าต้องรู้จักคิดและทำเรื่องของตัวเอง ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 3-6 ขวบ หากลูกโทษคนอื่น ให้ดูลูก และให้ลูกสะสางเรื่องนั้นเองจนจบ เด็ก 6-10 ขวบ มอบหมายงานบ้านให้ลูกทำ

4.6 ฝึกไม่ให้วิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่น คอยปรามลูก หากลูกวิพากษ์วิจารณ์คนอื่น เวลาคุยกับลูก พ่อแม่ควรหลีกเลี่ยงบทสนทนาที่เป็นการนินทาหรือวิจารณ์ผู้อื่น

4.7 ฝึกให้รักครอบครัวของตนเอง ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 3-6 ขวบ เป็นวัยที่เลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ พ่อแม่ ควรระวังว่าได้พูดจาโอ้อวดต่อหน้าลูกหรือไม่ เด็ก 6-10 ขวบ แสดงความรู้สึกห่วงใยของครอบครัวให้ลูกเห็น

4.8 ฝึกให้มีความพยายาม หากลูกมีความชอบ อยากทำอะไร แต่อาจทำได้ไม่ดี พ่อแม่พยายามให้กำลังใจและชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความพยายาม

4.9 ฝึกให้เรียนรู้จากความผิดพลาด หากฝึกให้เรียนรู้จากความล้มเหลวเสมอ เมื่อโตขึ้นลูกจะเป็นคนที่รู้จักจัดการกับความเสี่ยงได้ ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 3-6 ขวบ เมื่อลูกผิดพลาด ลองสอนวิธีแก้ไขให้กับลูก เด็ก 6-10 ขวบ สอนให้คิดหาวิธีป้องกันไม่ให้เกิดความผิดพลาดซ้ำอีกในอนาคต

4.10 ฝึกให้เสาะแสวงหาให้เรียบร้อย หากทำผิดต้องฝึกให้รู้จักการขอโทษก่อน และให้ลูกอธิบายว่าเหตุใดจึงเกิดความผิดนั้น ต่อไปลูกจะค้นพบหนทางแก้ไขปัญหาเอง

4.11 ฝึกให้สนใจในเรื่องธรรมชาติ พ่อแม่ควรรหาโอกาสให้ลูกได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างการฝึกเช่น เด็กวัย 1-3 ขวบ เมื่อลูกเด็ดดอกไม้มาให้ ให้กล่าวคำชมว่าดอกไม้น่ารัก เด็ก 6-10 ขวบ แทรกเรื่องราวเกี่ยวกับ ธรรมชาติใกล้ตัวลงในบทสนทนากับลูก

4.12 ฝึกให้มีความเชื่อมโยงกับสังคม ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 3-6 ขวบ สร้างจิตสำนึกว่าลูกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เด็ก 6-10 ขวบ พยายามอธิบายหน้าที่และบทบาทของ คนแต่ละคนที่มีต่อสังคม ฝึกให้สร้างกฎให้กับตัวเอง ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 3-6 ขวบ ให้ลูก ลองตั้งกฎง่าย ๆ กับตัวเอง เช่น หลังแปรงฟันจะไม่ทานอะไร เด็ก 6-10 ขวบ สอนให้ตั้งกฎที่ซับซ้อนขึ้น

5. ฝึกให้ใช้ชีวิตตามแบบฉบับของตนเอง

5.1 ฝึกให้มีเอกลักษณ์ของตัวเอง พ่อแม่ควรให้กำลังใจ ชื่นชม ดูแลและให้คำแนะนำแก่ลูก

5.2 ฝึกให้ลูกหลุดจากกรอบของคำว่า “เด็กดีของพ่อแม่” ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 1-3 ขวบ ให้ลูกมีความสุขตามประสาวัยเด็กให้เต็มที่อย่าไปยึดเยียดอะไรมากมายให้กับลูก 6-10 ขวบ อย่าคาดหวังกับลูกมากไปจนสิ่งนั้นกลายเป็นการกดดันลูก

5.3 ฝึกให้ไม่ทำตามคนอื่นโดยไม่คิด ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 3-6 ขวบ เมื่อลูกอยากจะทำอะไรเลียนแบบคนอื่น ลองถามลูกอีกครั้งว่าลูกอยากทำแบบนั้นจริง ๆ หรือ

5.4 ฝึกให้รู้ถึงความหมายของการสร้างครอบครัว ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 1-3 ขวบ พ่อแม่ไม่ควรทะเลาะกันต่อหน้าลูก 3-6 ขวบ ถ้ามีลูกคนเดียวให้ลูกได้สัมผัสกับเด็กทารกคนอื่น

5.5 เลี้ยงให้สมกับเป็นลูกชาย ฝึกให้ทำเรื่องต่าง ๆ ด้วยตัวเอง ดูแลเอาใจใส่ครอบครัว มีระเบียบ ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 6-10 ขวบ แม่เป็นเด็กผู้ชาย พ่อแม่ก็ควรให้ช่วยงานบ้านด้วย เพื่อฝึกนิสัยให้ลูกใส่ใจเรื่องของครอบครัว เลี้ยงให้สมกับเป็นลูกสาว

5.6 ฝึกวิธืควบคุมอารมณ์และพลังกำลังของตัวเอง เพราะจะมีช่วงที่เด็กผู้หญิงโตเร็วและแข็งแรงกว่าเด็กผู้ชาย ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 6-10 ขวบ ให้ช่วยงานบ้าน แต่ไม่ควรพูดว่าเป็นเพราะลูกเป็นเด็กผู้หญิง เพราะหญิงชายมีความเท่าเทียมกัน หากลูกเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น ควรสอนให้ระมัดระวังตัวเอง เช่น ไม่แต่งกายล่อแหลมเดินในยามวิกาล

5.7 ฝึกให้รู้จักเลือกและรู้จักทิ้ง ฝึกให้รู้จักเลือกและทิ้งของรวมถึงข้อมูลข่าวสารที่มีอย่างล้นเหลือในปัจจุบัน ตัวอย่าง การฝึก เช่น เด็กวัย 1-3 ขวบ เริ่มปลูกฝังนิสัยเลือกและทิ้งของที่ไม่ว่าจำเป็น 3-6 ขวบ ร่วมเลือกของที่ไม่ได้ใช้แล้วกับลูก

5.8 ฝึกให้รู้วิธีปฏิเสธและวิธีหลีกเลี่ยง ประเด็นคือเรื่องของการประเมินสถานการณ์และเรื่องของเวลา ควรฝึกให้สามารถ พิจารณาส่งต่าง ๆ ได้อย่างฉับไว สามารถปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงได้อย่างทันท่วงที ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 1-3 ขวบ หากเดินผ่านบริเวณอันตราย ให้บอกลูกว่าอย่าเข้าไป 6-10 ขวบ หากลูกเจอปัญหา ให้ลองถามลูกก่อนว่าจะให้พ่อ แม่ช่วยแก้ไขอย่างไร

5.9 ฝึกให้รู้สึกได้ถึงความสุข พ่อแม่ควรบอกให้ลูกรู้ถึงเรื่องที่มีความสุขในแต่ละวัน แม้จะเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ตาม เช่น ได้นอนในพูกที่เอาไปตากจนมีกลิ่นสะอาด ก็มีความสุขแล้ว เป็นต้น ตัวอย่างการฝึก เช่น เด็กวัย 1-3 ขวบ ร่วมดีใจ กับลูก และบอกกล่าวความรู้สึกนั้นให้ลูกรับรู้

5.10 ฝึกให้มีความฝัน พ่อแม่ควรให้กำลังใจลูก ให้ลูกพยายามทำสิ่งที่ตนฝันไว้ให้สำเร็จ อย่างไรก็ตามพ่อแม่ควรบอกลูกด้วย ว่าสิ่งที่สำคัญคือไม่ใช่ทำความฝันนั้นให้สำเร็จ แต่อยู่ที่ความพยายามในแต่ละขั้นตอนที่จะนำไปถึงจุดนั้น หากเป็นความฝันที่มีค่า แม้จะไม่ถึงเส้นชัยแต่ความพยายามที่จะไปให้ถึงจุดนั้น น่าจะนำพาอะไรบางอย่างมาให้ ตัวอย่างการสอน เช่น เด็กวัย 3-6 ขวบ ควรชื่นชมลูก แต่เป็นการชื่นชมที่มองอย่างเป็นกลาง และไม่ควรชื่นชมมากเกินไป

5.11 ฝึกให้เตรียมพร้อมในวันที่ต้องออกไปเผชิญโลกกว้าง พ่อแม่ควรคิดว่าวันใดที่ลูกน่าจะพร้อมไปใช้ชีวิตด้วยตนเอง และควรฝึกให้ลูกได้คิดเองเกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วย ตัวอย่างการสอน เช่น เด็กวัย 3-6 ขวบ พ่อแม่เล่าเรื่องราวของ ครอบครัว จนถึงตอนที่แต่งงานสร้างครอบครัวให้ลูกฟัง เด็ก 6-10 ขวบ ลองสังเกตว่าลูกสามารถจัดการเรื่องราว รอบ ๆ ตัวได้หรือไม่ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่นหรือไม่

การปลูกฝัง การอบรมบ่มเพาะเด็กญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญและใส่ใจในรายละเอียดทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็กและเป็นการสอนที่เป็นรูปธรรมมาก การสำรวจของคณะวิจัยแม่และเด็กของญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา มีชื่อเป็นภาษาญี่ปุ่นว่า 日米 母子研究 ใช้เวลาวิจัยทั้งสิ้นประมาณ 10 ปี ตั้งแต่ปี ค.ศ.1972-ค.ศ.1981 คณะวิจัยแม่และเด็กนี้ ได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับความคาดหวังต่อการพัฒนาการของลูกว่า แม่คาดหวังอยากให้ลูกมีพัฒนาการด้านใดเป็นอันดับแรกและในช่วงอายุเท่าไร ผลปรากฏว่า แม่ชาวญี่ปุ่นคาดหวังลูกให้มีการพัฒนาที่รวดเร็วในเรื่องการควบคุมอารมณ์ กล่าวคือ เน้นคุณลักษณะของการอยู่ร่วมกันในครอบครัวโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน การเชื่อฟัง รักษากฎเกณฑ์ มารยาท และการจัดการเรื่องรอบตัว ขณะที่แม่ชาวอเมริกันคาดหวังลูกในเรื่องความสามารถทางสังคม ความชัดเจนในการสื่อสาร กล่าวคือ เน้นคุณลักษณะให้ออกไปเผชิญโลกภายนอกด้วยตนเอง สามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง ซึ่งความคาดหวังดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับความหมายของ "เด็กดี" ของทั้งชาวญี่ปุ่นและอเมริกันดังผลการสำรวจของ อาซุมะ (1994) ที่ว่า "เด็กดี" ในความหมายของชาวญี่ปุ่นคือเป็นเด็กที่ผู้ใหญ่ปกครองง่าย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ช่วยตัวเองในชีวิตประจำวันได้ รู้จักการทักทาย รักษากฎเกณฑ์ ไม่รบกวนผู้อื่น อดทนและมีความพยายาม ส่วนในความหมายของชาวอเมริกันคือมีความเป็นอิสระ ความเป็นผู้นำ รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง

นอกจากนี้ คุณลักษณะของชาวญี่ปุ่นคือทำตามที่บอกอย่างเรียบร้อย และทำด้วยความรู้สึกเต็มใจ ควบคุมอารมณ์ ไม่รบกวนผู้อื่น ไม่ทำให้ผู้อื่นรู้สึกไม่ดี ชาวญี่ปุ่นนอกจากจะใส่ใจความรู้สึกของผู้อื่นแล้ว ยังถูกคาดหวังในเรื่องการหยั่งรู้ ความรู้สึกหรือความต้องการของผู้อื่นโดยที่คนผู้นั้นไม่ต้องเอ่ยปาก ส่วนคุณลักษณะของชาวอเมริกันคือสามารถยืนได้ด้วยตัวเองอย่างสง่าผ่าเผยในสังคม เข้ากันได้ดีกับเพื่อนฝูง แสดงจุดยืนของตน มีความเป็นอิสระ ไม่ขึ้นกับใคร

จากที่กล่าวมาทั้งหมด คณะผู้วิจัยค้นพบว่าคำสำคัญที่สุดของการปลูกฝังเด็กญี่ปุ่นคือ "ความเข้มงวดต่อตนเอง" ขณะเดียวกันก็สอนให้เด็กต้องแสดงมารยาทที่เหมาะสมต่อผู้คนรอบข้างด้วยซึ่งมีรายละเอียดที่ลึกซึ้งมาก เช่นกัน ทำให้คณะผู้วิจัยสนใจว่า ครอบครัวญี่ปุ่นสอนบุตรหลานของตนอย่างไร เป็นไปตามที่สังคมคาดหวังหรือไม่

คนเกาหลี : มุมมองจากคนภายใน (Koreans: "Emic" View on Korean Stereotype)¹¹

องค์การบริการข่าวสารต่างประเทศเกาหลี (Korean Overseas Information Service) เป็นหน่วยงานราชการ ทำหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับคน สังคมและประเทศเกาหลีได้โดย

¹¹ คำรงค์ ฐานดี "คนเกาหลี : มุมมองจากคนภายใน (Koreans: "Emic" View on Korean Stereotype)". (เอกสารประกอบการบรรยาย, สมาคมนักวิจัย ในหลักสูตร เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ ณ โรงแรมเฟิสท์ ราชนครินทร์ กรุงเทพฯ. 20 เม.ย.55).

ได้พิมพ์เอกสาร หนังสือ วิดีโอ ซีดี และอุปกรณ์โสตทัศนศึกษานานาชนิดให้แก่ชาวต่างชาติได้รับรู้ถึงความสวยงาม ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ อารยธรรม คน สังคมและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ความคิดความเชื่อ ค่านิยม ฯลฯ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับมิตรประเทศทั้งหลาย เป้าหมายหลักก็คือการให้ข่าวสารในรูปแบบของการโฆษณาให้คนทั่วโลกได้รับรู้ถึงความเป็นไปของประเทศของตน

เอกสารทางราชการของรัฐบาลเกาหลีดังกล่าวจะอธิบายถึงคนเกาหลีในภาพรวมและบรรยายรูปพรรณสัณฐานอย่างละเอียดว่า เกาหลีเป็นชนชาติที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีเหตุการณ์ที่สร้างความรุ่งโรจน์ทางสังคมและวัฒนธรรมมากมาย ในขณะที่เดียวกันก็กล่าวถึงเหตุการณ์ที่ขมขื่นและทนทุกข์เวทนาอันเป็นผลมาจากปัจจัยภายนอก ดังนั้น คนเกาหลีจึงกลายเป็นคนที่ผูกพันฝังใจกับเรื่องราวในอดีต (Tenacious) สามารถปรับตัวเข้ากับทุกสถานการณ์ได้ดี (Resilient) มีวินัยในตนเองสูง (Highly Disciplined) หนึ่ง คนเกาหลีเป็นคนที่ชอบการแข่งขัน (Competitive) ไม่ยอมแพ้ต่อสิ่งใดง่าย ๆ คือดิ่ง คันทุรัง และไม่เกรงกลัวต่อสิ่งใด (Defiant) อย่างไม่รู้กลัว เมื่อมองดูให้ลึกลงไปแล้ว คนเกาหลีจะเป็นคนโอบอ้อมอารี (Generous) มีน้ำใจงาม (Warm-hearted) ชอบความขบขัน รักเสียงเพลงและการเต้นรำ ส่วนในอดีตนั้น ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนอยู่ภายใต้กฎระเบียบทางจริยธรรมของขงจื้อที่เน้นความสูงต่ำทางสังคม (Hierarchical Social Relationship) มีมารยาททางสังคมสูงเด่น (Elaborate Etiquette) รักชาติบ้านเมือง (Patriotism) เคารพนับถือและกตัญญูต่อพ่อแม่ (Filial Piety) และนิยมยกย่องบุรุษเป็นผู้นำครอบครัวและสังคม (Male Domination) หนึ่ง ครอบครัวขยาย (Extended Family) ถือเป็นพื้นฐานของชีวิตทางสังคมและเศรษฐกิจ อีกทั้งยึดถือว่าการศึกษา (Education) จะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าในชีวิตตามแนวคิดของปรมาจารย์ขงจื้อ

คนเกาหลีมีนิสัยการทำงาน เป็นที่เลื่องลือกันว่าจริยธรรมในการทำงาน (Work Ethics) ของคนเกาหลีเน้นการทำงานหนัก เอาจริงเอาจังและอดออมเพื่ออนาคตที่สดใส จากปรัชญานี้เองทำให้คนเกาหลีส่วนใหญ่นิยมส่งเสริมการทำงานหนัก หนักเอาเบาสู้ ไม่ว่ากิจการใดที่ยากเย็นแสนเข็ญ หากคนเกาหลีได้ลงมือทำแล้ว จะได้รับความสำเร็จเสมอ และบ่อยครั้งเป็นความสำเร็จที่ทำได้เกินเป้าหมายที่ตั้งไว้แต่แรกเสียอีก จึงมีการเรียกจริยธรรมในการทำงานแบบนี้ว่า “จิตวิญญาณเราทำได้” (Can-do Spirit) ซึ่งนักวิชาการเกาหลีต่างอ้างว่า ปัจจัยด้านจริยธรรมในการทำงานหนักนี้เองที่เป็นผลให้ประเทศเกาหลีได้รับความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจภายในระยะเวลาอันสั้น¹²

¹²Suh Sang-mok. "Development Strategies : The Korean Experiences," in **Trade and Development Policies**. International Development Exchange Program, Korea Development Institute, (June 11-20, 1995), Seoul, pp. 1-35.

“การเป็นเจ้าภาพในการจัดการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกฤดูร้อน ในปี ค.ศ.1988 เป็นประกาศนียบัตรที่ชี้ให้เห็นว่า เกาหลีใต้ผงาดเป็นชาติที่มีการพัฒนาจนบรรลุผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับจากนานาชาติ ยิ่งทำให้คนเกาหลีพึงพอใจที่พวกเขามีสิทธิ์มีเสียงในระดับโลกเคียงบ่าเคียงไหล่กับประเทศที่เจริญแล้วทั้งหลาย จึงได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มภาคภูมิ และได้เรียกร้องสิทธิอันพึงมีพึงได้ อีกทั้งร่วมมือในการสร้างสรรค์โลก...”¹³

ตลอดทศวรรษที่ 1960 1970 และ 1980 คนเกาหลีอาบเหงื่อสู้ทนกับการทำงานหนัก เพื่อสร้างอนาคตให้กับตนเอง ครอบครัวและประเทศชาติ ในขณะที่รัฐบาลเป็นผู้นำการพัฒนา (Government-Led Growth) เร่งเร้าให้ภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ (Chaebol) ขยายธุรกิจอุตสาหกรรมครอบคลุมไปทั่วประเทศและทั่วโลก พนักงานและคนงานต่างได้รับการเลื่อนขั้นทางสังคมอย่างรวดเร็ว ลากยศต่างหลังไหลเข้ามาสู่ตนเองและครอบครัวอันเป็นผลมาจากการทำงานหนักและการทุ่มเท ส่วนธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กได้รับการสนับสนุนทั้งเงินทุนและการตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ ในขณะที่ข้าราชการก็ทำงานหมรุ่งหม่าค้ำเพื่อนำและตอบสนองความต้องการของภาคเอกชนและประชาชนอย่างแข็งขัน จึงอาจกล่าวได้ว่า ยุคนี้เป็นยุคแห่งการไขว่คว้า คนทำงาน ได้รับผลตอบแทนมาก นั่นคือยิ่งทำยิ่งได้นั่นเอง

ข้อกำหนดทางสังคม (Social and Moral Obligations) ที่คนมีต่อการทำงาน คนส่วนใหญ่เห็นว่างานเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต อีกทั้งคนรอบข้างทั้งที่เป็นพ่อแม่พี่น้อง ครู เพื่อนฝูง สื่อมวลชน และคนทั่วไปต่างก็เน้นถึงความสำคัญของการทำงาน ดังเช่น คำพูดในวงสนทนา ระหว่างกัน “หมูนีทำงานหนักไหม ดีแล้วที่ทำงานหนัก ขอให้ได้รับความสำเร็จดังที่คาดหวัง ขอเพียงแต่รักษาสุขภาพให้ดีด้วยนะ” นี่เป็นเสมือนการยอมรับและเป็นแรงกระตุ้นทางสังคม ทำให้

การทำงานต้องควบคู่ไปกับปัจจัยอื่น ๆ ด้วย จึงจะเป็นแรงผลักดันเกาหลีก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ได้แก่ การมีความรู้และทักษะในการทำงาน (Skill) ความร่วมมือ (Cooperation) ความมุทะลุให้เกิดผล (Aggressive) ความเชื่อมั่น (Trust) และความใฝ่ฝันทะเยอทะยาน (Ambition) นอกจากนี้ยังมีปัจจัยร่วม ดังเช่น ความภักดี (Loyalty) เกียรติยศ (Honour) ความอดทน (Tolerance) การเชื่อฟัง (Obedience) การยอมตาม (Conformity) ความยืดหยุ่น (Compression) เป็นอาทิ¹⁴

¹³Cho Nam-guk, “The Emergence of Individualism in Korean Organizations,” **Psychology of Korean People: Collectivism and Individualism**, edited by Gene Yoon and Sang-chin Choi. Seoul: Dong-A Publishing and Printing Co., Ltd., 1994. p. 213.

¹⁴Kim Kyong-dong, **Man and Society in Korea's Economic Growth: Sociological Studies**. (Seoul: Seoul National University Press, 1979). pp. 33-59.

โครงสร้างการพัฒนาชนบทตามแนวขบวนการแชมอาอีล อุนดง ซึ่งต่อมาได้ขยาย การพัฒนารูปแบบเดียวกันไปยังโรงงานอุตสาหกรรม เป็นแชมอาอีล โรงงานด้วยนั้น มีลักษณะและ ก่อให้เกิดผลลัพธ์ ดังนี้

ขบวนการแชมอาอีล เน้นการพัฒนาใน 3 มิติ ดังนี้

1. การพัฒนาด้านจิตใจ (Spiritual Development) หรือการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitudinal Change) ได้แก่

- 1.1 อบรมเกี่ยวกับค่านิยมในด้านความซื่อสัตย์ ซื่อตรง
- 1.2 เน้นให้เกิดการพึ่งตัวเอง ช่วยเหลือตัวเองและความร่วมมือกันและกัน
- 1.3 สร้างแนวคิดแห่งชาติที่ก่อให้เกิดความมั่นคงและเน้นเอกลักษณ์ของชาติ

ให้ชัดเจน

1.4 เน้นความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลหรือวิถีชีวิตตามแนววิทยาศาสตร์ (Scientific Method)

- 1.5 แสวงหาทัศนคติที่สดใสในการดำเนินชีวิต

2. การพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Economic Development) หรือการทำให้เกิดความ ทนสมัยทั้งทางด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม

- 2.1 เพิ่มพูนรายได้
- 2.2 นำนวัตกรรมมาใช้ในการเกษตร การประมงและอุตสาหกรรม
- 2.3 นำนวัตกรรมทางเทคนิคและเครื่องจักรมาใช้ในการผลิต
- 2.4 ปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูกและเพิ่มผลผลิต
- 2.5 นำผลผลิตทางการเกษตรและประมงเข้ากระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม

เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม

3. การพัฒนาทางสังคม (Social Development) หรือการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Cultural Change)

3.1 ต่อไฟฟ้าให้เข้าถึงทุกชุมชน รวมทั้งสร้างถนน และการคมนาคมขนส่งให้ สะดวกทุกหมู่บ้าน

- 3.2 ปรับปรุงเคหะสถาน ที่อยู่อาศัยให้ถูกสุขลักษณะและทันสมัย
- 3.3 ปรับปรุงชุมชนให้มีสาธารณูปโภคครบครัน
- 3.4 นำนวัตกรรมเข้าไปใช้ในทุกชุมชน
- 3.5 ขยายระบบความปลอดภัยและสวัสดิการสังคม

รัฐบาลเกาหลีใต้เร่งรัดการพัฒนาตามแนวชายฝั่งอย่างจริงจังเป็นเวลาถึงสิบปี โดยให้คนทั้งในเมือง (ข้าราชการและนักการเมือง ผู้ประกอบการ นักอุตสาหกรรม ผู้จัดการ) ในชนบท (เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ชาวนา ชาวประมง) และองค์กรเอกชน (องค์กรเอกชน วัด) เข้าร่วมฝึกฝน สัมมนา ทำงานร่วมกันอย่างน้อยช่วงเวลาหนึ่ง วิธีการดังนี้ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาอย่างรวดเร็ว จนเป็นที่กล่าวขานกันไปทั่วโลกถึงความสำเร็จที่ได้รับ¹⁵

อุปนิสัยของคนเกาหลีนั้นเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับประวัติศาสตร์ของชนชาตินี้ที่มีมาช้านานแล้ว บริบทของสังคมเกาหลีมีส่วนก่อรูปลักษณะเด่นเฉพาะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับลัทธิขงจื้ออย่างใกล้ชิด ยังผลให้โครงสร้างบุคลิกขั้นพื้นฐานให้คนเกาหลีเป็นคนใฝ่รู้ รักการศึกษาเล่าเรียน ขยันขันแข็งในการทำงาน อดทน และยึดถือผู้ชายเป็นใหญ่ในสังคมและครอบครัว กตัญญูและให้ความเคารพนับถือบิดามารดาและบรรพบุรุษ แต่เนื่องจากประเทศนี้ตั้งอยู่ท่ามกลางมหาสมุทรแอตแลนติกและถูกถูกรุกรานและยึดครองจากจีนและญี่ปุ่นหลายครั้งหลายครา รวมทั้งเกิดสงครามกลางเมืองล้างผลาญระหว่างชนชาติที่เป็นญาติพี่น้องเผ่าพันธุ์เดียวกัน ทำให้คนเกาหลี มีลักษณะคือร้อนใจร้อน และเป็นนักสู้ที่ต้องการเอาชนะทั้งที่เป็นเหตุเป็นผลและไม่เป็นเหตุเป็นผล

แนวทางการเลี้ยงลูกแบบคนเยอรมัน¹⁶

ประเทศเยอรมนีเป็นประเทศหนึ่งในโลกที่ได้รับการยอมรับเป็นอย่างสูงในเรื่องคุณภาพของคนทั้งเรื่องวินัยและประสิทธิภาพในการทำงานจากตัวเลขทางสถิติต่าง ๆ เราจะเห็นได้ว่าระยะเวลาในการเรียนของเด็กเยอรมันนั้นถือว่าค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ แต่ผลสอบและเกรดเฉลี่ยนั้นถือว่าอยู่ในเกณฑ์สูง พ่อบ้านเยอรมันจึงได้ค้นหาข้อมูลว่าที่จริงแล้วผู้ปกครองชาวเยอรมันมีวิธีการในการเลี้ยงลูกแตกต่างกับประเทศอื่นอย่างไร และสิ่งที่ได้พบนั้นนับว่าน่าสนใจเป็นอย่างมาก เราไปดูกันเลยครับ

1. ไม่รีบ และปล่อยให้เด็กเล่นไปตามวัย

รูปแบบการศึกษาที่เยอรมนีนั้น จะไม่รีบให้เด็กเรียนเร็วจนเกินไปไม่ว่าจะเป็นการเรียนเขียนหรืออ่าน โรงเรียนอนุบาลหรือโรงเรียนสำหรับเด็กเล็กที่นี่จะเรียกว่า Kindergarten รูปแบบการสอนยึดหลักการสร้างความเป็นธรรมชาติให้แก่เด็กนักเรียนให้มากที่สุด นักเรียนไม่จำเป็นต้องแต่งเครื่องแบบนักเรียน รูปแบบการเรียนการสอนไม่เคร่งเครียด เน้นความเป็นอิสระ หรือก็คือการปล่อยให้เด็กเล่นไปตามวัย เน้นการผจญภัยและการฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ กับเด็ก

¹⁵ Han Sang-bok, *Korean Fishermen : Ecological Adaptation in Three Communities*. (Seoul: Seoul National University Press, 1977). p.76.

¹⁶ “แนวทางการเลี้ยงลูกแบบคนเยอรมัน”. (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก : <https://www.thailife.de/newsreader-familie/aenuathangkarelynglkaebbkhoieormn.html>, 24 ม.ค.63.

มากกว่าการเรียนเน้นวิชาการ โรงเรียนจะเตรียมของเล่นที่เสริมสร้างศักยภาพในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นชุดคร่าว่อส่วน ชุดอุปกรณ์ระบายสี หรือเครื่องเล่นชนิดต่าง ๆ เพราะช่วงวัยเด็กนั้นคือช่วงที่ สมองจะเกิดการพัฒนามากที่สุด และวิธีที่จะทำให้สมองเกิดการพัฒนามากที่สุดนั้นก็คือการปล่อยให้เด็กได้เล่น การให้รู้จักสงสัย และการให้เข้าสังคมกับเด็กวัยเดียวกัน นอกจากนี้ โรงเรียนจะจัด กิจกรรมต่าง ๆ อาทิ พาเด็ก ๆ เดินเล่นในเมือง เดินเข้าป่า จนไปถึงเดินเล่นในฟาร์ม ซึ่งจะเป็นช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมนอกชั้นเรียนเมื่อสมองของเด็กได้พัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่แล้วจึง ค่อย ๆ ทอยใส่ความรู้ด้านวิชาการเข้าไป ก็จะทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ไว อีกทั้งยังเป็นการ เสริมสร้างศักยภาพทางร่างกายไปในตัวอีกด้วย

2. ให้เด็กรู้จักถึงอันตราย และรู้จักช่วยเหลือตัวเอง

ชาวเยอรมันนั้นจะได้รับการฝึกฝนให้ช่วยเหลือตัวเองมาตั้งแต่ยังเป็นเด็กเล็ก ๆ เช่นการแยกห้องนอนตั้งแต่วัยเด็ก หรือบางบ้านก็ตั้งแต่เกิด และเมื่อถึงวัยหนึ่งเด็กนักเรียนจะต้อง เดินทางไปกลับ โรงเรียนเอง โดยที่ผู้ปกครองห้ามมาส่ง (ถ้ามาส่งอาจจะถูกคุณครูเรียกไปคุย) หรือในการติดต่อประสานงานการทำกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะทำให้เด็กมีบทบาททั้งการแสดงความคิดเห็น และการลงมือทำด้วยตัวเองเป็นหลัก โดยมีจุดประสงค์เพื่อฝึกฝนให้เด็กมีความรับผิดชอบและ สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

นอกจากนี้สิ่งใดที่อาจจะอันตรายต่อเด็ก อาทิ ไฟฟ้า หรือการเล่นพลุไฟ ผู้ปกครองชาวเยอรมันนั้นแม้จะยอมให้เล่น แต่ก็จะทำให้เขาได้เรียนรู้และตระหนักถึงอันตรายที่ อาจจะเกิดขึ้นได้ รวมไปถึงการแก้ปัญหาหากเกิดเหตุสุดวิสัย เพราะคนเยอรมันจะมีความเชื่อเรื่อง การจัดการความเสี่ยงการจะรู้ว่าสิ่งใดเป็นอันตรายนั้นก็คือการทำให้เด็กเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าเหตุใด สิ่งนั้นจึงอันตราย

3. การใช้เวลากับลูก และการพาออกไปทำกิจกรรมข้างนอกคือสิ่งที่สำคัญ

ครอบครัวคือสิ่งที่สำคัญที่สุดในการที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการและมีความคิด สร้างสรรค์ดังนั้นผู้ปกครองชาวเยอรมันจึงให้ความสำคัญกับการใช้เวลากับลูกเป็นอย่างมาก หลายน ครอบครัวผู้ปกครองจะไม่ห้ามให้ลูกเล่นเกมแต่จะเข้าไปเล่นกับลูกด้วยทั้งนี้ทั้งผู้ปกครองและเด็กจะ ทำข้อตกลงที่เคร่งครัดร่วมกันว่าจะเล่นแบบเป็นเวลา หรือบางบ้านก็จะเปลี่ยนจากการเล่นเกมมือถือ หรือคอมพิวเตอร์มาเป็นการเล่นเกมกระดาน(Board game)จนกลายเป็นความนิยมที่น่าสนใจมาก เพราะที่เยอรมนีจะมีเกมกระดานให้เลือกเล่นอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเกมด้านธุรกิจ เกมวางแผน หรือเกมด้านวิศวกรรม โดยเกมกระดานนั้นจะช่วยจัดระบบความคิด ฝึกทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับ เกมที่เล่น และยังช่วยให้สมาชิกในครอบครัวได้มีโอกาสพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่าง กันและกันมากขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้นแทบจะทุกโรงเรียนที่เยอรมนีจะสนับสนุนให้ผู้ปกครองพาเด็ก ๆ ออกไปทำกิจกรรมข้างนอกเกือบทุกวันไม่ว่าสภาพอากาศจะเลวร้ายแค่ไหน เพราะที่เยอรมันจะมีคำพูดที่ว่า “ไม่มีวันที่อากาศไม่ดีหรอก มีแต่วันที่เราแต่งตัวไม่เหมาะกับอากาศเท่านั้น” หรือ “There is no such thing as bad weather, only unsuitable clothing.” ดังนั้น การพาเด็ก ๆ ไปนอกบ้าน นอกจากจะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านสุขภาพให้แก่เด็กแล้ว ยังเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันกับลูก เช่นพาไปห้องสมุดเพื่อให้อ่านหนังสืออะไรก็ได้ที่ลูกอยากอ่านเพื่อสร้างนิสัยรักการอ่าน พาไปพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือแม้แต่พาไปสวนสนุก

5. สอนให้รู้จักการแบ่งงาน ทำงานเป็นทีม และกล้าแสดงความคิดเห็น

คนเยอรมันจะแบ่งงานและหน้าที่กันอย่างชัดเจน โดยเริ่มตั้งแต่ในสถาบันครอบครัว เด็กที่นี้จะเริ่มรู้จักการทำงานตามหน้าที่ตั้งแต่ยังเล็ก โดยเริ่มจากชีวิตประจำวันภายในบ้าน เช่นแม่ล้างจาน ลูกเช็ดจาน พ่อเก็บจานเข้าตู้ หรือการสลับวันในการทิ้งขยะ ซึ่งจะเป็นการปลูกฝังพื้นฐานที่ดีในการที่จะให้เด็กรู้จักหน้าที่ของตนเมื่อเขาโตขึ้น เพราะรูปแบบการเรียนและการทำงานของประเทศเยอรมนีนั้นจะเน้นการทำงานกลุ่มและการระดมความคิดเห็นเด็กจึงต้องรู้จักการแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบในการทำงาน

คนเยอรมันนั้นจะมีวัฒนธรรมที่คืออย่างหนึ่งคือการรับฟังความคิดเห็นและการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งแตกต่างกับหลายประเทศ เช่น เมื่อเราไม่เข้าใจที่อาจารย์สอนหรือวิทยากรอธิบายแล้วขมื่อถามหรือแสดงความคิดเห็นเราอาจจะถูกมองด้วยสายตาที่ไม่ดี แต่ในเยอรมนีนั้นกลับตรงกันข้าม หากไม่รู้ว่าต้องถามเพราะถ้าไม่ถามตอนที่อาจารย์สอนหรืออาจารย์ถามในห้องว่าใครไม่เข้าใจแล้วเรามาถามอาจารย์ในภายหลังอาจจะถูกอาจารย์ย้อนกลับมาว่าทำไมตอนเรียนถึงไม่ถาม

ด้วยรูปแบบวัฒนธรรมการเลี้ยงดูและข้อกฎหมายที่รองรับเรื่องการแสดงความคิดเห็นที่ว่าทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดของตัวเองได้เต็มที่อันเป็นการสร้างนิสัยกล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็นกันตั้งแต่เด็กจนโตจึงไม่ต้องแปลกใจเลยเมื่อเราคุยกับคนเยอรมันเราจะเห็นถึงอุปนิสัยดังกล่าวได้อย่างชัดเจน

ทั้งหมดนี้เป็นแนวทางเบื้องต้นในการเลี้ยงดูของชาวเยอรมัน ซึ่งนับว่าเป็นอีกแนวทางที่น่าสนใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีถึงแม้ว่าหลายมุมมองนั้นอาจจะมีแนวทางในการเลี้ยงดูลูกที่แตกต่างกับประเทศอื่น ๆ อย่างชัดเจน แต่จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดก็คือความเอาใจใส่ในการเลี้ยงดูของพ่อแม่ซึ่งถือว่าพ่อแม่เป็นครูคนแรกและเป็นครูที่ดีที่สุดของลูกนั่นเอง

หลังจากที่ประเทศเยอรมันพ่ายแพ้สงครามโลกทั้ง 2 ครั้ง¹⁷ เยอรมันก็ไม่ได้ย่อท้อต่อความพ่ายแพ้แต่อย่างใด พลเมืองของเยอรมันกลับมีขวัญและกำลังใจที่ดียิ่งมาก สามารถสร้างชาติได้อย่างรวดเร็วเป็นที่น่าอัศจรรย์ให้กับบรรพบุรุษในช่วงหลังสงครามโลกอย่างมาก สามารถชำระหนี้จากที่แพ้สงครามได้หมดในเวลาเพียงไม่กี่ปี เพราะพลเมืองชาวเยอรมันเป็นคนที่มีวินัยอย่างมากในทุกเรื่อง เป็นคนที่ขยันในการทำงานเรียกว่าใช้เวลาทำงานน้อยกว่าชาติอื่น แต่มีวินัยและขยันในการทำงานจึงได้ผลที่ดีกว่า คนเยอรมันชอบการทำงานเป็นอย่างยิ่ง ในตอนหนุ่มสาวที่มีกำลังในการทำงาน แต่เมื่อตอนเกษียณก็จะได้รับเงินที่เก็บไว้จากการที่ทำงานมาจำนวนมากพอที่จะทำให้ชีวิตยามที่ชราภาพแล้วสบายมีเงินใช้ ท่องเที่ยวไปทั่วโลกกับการพักผ่อนที่ทำงานคนเยอรมันจะเป็นคนเอาจริงเอาจังกับการดำเนินชีวิตอย่างมาก ถ้าจะทำงานสักชิ้นก็จะต้องทำอย่างดีที่สุด เพราะคนเยอรมันจะได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่ยังเด็กเล็กให้มีระเบียบวินัย คนเยอรมันจึงมีระเบียบวินัยสูงกว่าชาติอื่น ๆ ในโลก และในยุโรปด้วยกัน และคนเยอรมันยังเป็นคนที่เรียบง่ายใช้จ่ายอย่างประหยัดไม่ค่อยมีหนี้สินมากนักเพราะมีวินัยในการใช้เงิน รู้จักการบริหารที่เขาหาทำได้อย่างรู้ว่าถ้าจะทำงานได้เงินมานั้นต้องทำงานอย่างหนัก

และเยอรมันยังเป็นชนชาติที่มีความเฉลียวฉลาดมาก อย่างในเรื่องการคิดแบบสร้างสรรค์ที่สามารถสร้างรถยนต์ได้เป็นที่แรกของโลก เป็นอุตสาหกรรมที่มีชื่อเสียงของโลกคือถ้าพูดถึงเรื่องรถยนต์ก็ต้องประเทศเยอรมันนั่นเอง เพราะเป็นตลาดรถยนต์ที่มีความเป็นหนึ่งในโลก และในยุโรปอย่างเบนซ์ ซึ่งวิศวกรชาวเยอรมันเป็นผู้สร้างขึ้นมาและมีชื่อเสียงไปทั่วโลก ตอนแรกก็เป็นเครื่องยนต์ 2 จังหวะเท่านั้น แล้วก็พัฒนาจนถึงทุกวันนี้ นี่คือนวัตกรรมของประเทศเยอรมันที่มีมาตั้งแต่ในอดีตมาจนถึงปัจจุบันแล้ว ก็ยังมีขายอยู่ด้วยการพัฒนารถยนต์หัวเบนซ์ที่เป็นภาษาสเปน ความหมายก็คือความสว่างาม ด้วยรูปลักษณะของรถยนต์ที่มีความคลาสสิกอย่างมาก เป็นรถที่คู่กับเศรษฐกิจด้วยราคาที่แพงแต่ก็มีคนซื้อเป็นจำนวนมาก เพราะประสิทธิภาพของรถยนต์นั่นเอง

ความมีวินัยคนในชาติ ทำให้ประเทศเยอรมันที่แพ้สงครามโลกถึง 2 ครั้งสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้ภาพในระยะเวลาไม่กี่ปีก็เป็นประเทศที่ร่ำรวย จนมาถึงทุกวันนี้ 70 กว่าปีก็ยังคงเป็นประเทศที่อยู่ในกลุ่มของประเทศที่พัฒนาแล้ว และยังอยู่ในระดับต้น ๆ ของโลก มีเงินให้ประเทศอื่น ๆ กู้ยืมเงิน ช่วยเหลือประเทศอื่นได้ ก็เพราะคนเยอรมันเป็นคนมีวินัย เราจะเห็นว่าการที่จะไปคนเราเป็นคนมีวินัยได้นั้นต้องมีการฝึกตั้งแต่ตอนยังเด็กถึงจะจดจำ เมื่อเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่แล้วจะเป็นคนที่มีนิสัยติดตัวมา ซึ่งเราก็เคยได้ยินมาว่าชาติใดขาดวินัย ชาตินั้นก็มักจะล่มสลาย

¹⁷ “ความมีวินัยคนในชาติ ส่งผลต่อเศรษฐกิจในประเทศอย่างไร”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://moneyhub.in.th/article/discipline-germany/>. 24 ม.ค.63.

เพราะเป็นชาติที่ขาดวินัย ความมีวินัยจึงเป็นเรื่องสำคัญในการที่จะให้คนในชาติมี และสามารถสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศนั้น ได้อย่างมาก เพราะการจะทำสิ่งใด วินัยต้องมาก่อนเสมอ ถ้าขาดวินัยจะทำสิ่งใดก็จะมีแต่ความผิดพลาด ไม่สามารถควบคุมให้อยู่ในระเบียบได้ จะทำสิ่งใดก็ไม่มีความที่จะประสบความสำเร็จได้เลย

ลักษณะนิสัยของชาวรัสเซีย¹⁸

การที่จะให้ผู้อื่นหนึ่งบอกว่าชนชาติใดมีลักษณะนิสัยอย่างไรนั้นคงจะเสียดคล้องความคลาดเคลื่อนพอสมควร และโดยทั่วไปแล้วคงจะวิพากษ์วิจารณ์ออกไปได้ไม่เต็มที่นัก เพราะต่างคนต่างมุมมองและต่างความคิด ทั้งผู้ที่มองและผู้ถูกมอง ดังนั้นเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ที่ถูกมองจึงต้องอาศัยการประมวลความคิดเห็นของคนหลายคน

ลักษณะนิสัยของคนหลายเชื้อชาติได้สะท้อนออกมาให้เราได้รับทราบจากแหล่งต่าง ๆ กัน ซึ่งบางครั้งยากที่จะค้นหาต้นตอว่าใครเป็นผู้ให้คำนิยามนั้นไว้ เช่นคนไทยมีความขี้มึนขี้แ่มแจ่มใส คนลาวชอบความสนุกสนาน ชาวญี่ปุ่นรักการทำงาน ชาวเยอรมันมีความเที่ยงตรง ชาวอังกฤษมีความอดกลั้นและเคร่งครัด ชาวสก็อตมีความมั่งคั่งมากจนดูเป็นตระหนี่ถี่เหนียว และชาวอิตาลีมีความเห็นแก่ตัว เป็นต้น

สำหรับลักษณะนิสัยของชาวรัสเซียนั้นนักเขียนอเมริกันฮามิลตัน สมิธ (H. Smith) ได้เขียนไว้ในบทความของตนว่า “ใจกว้าง อ่อนไหว ไม่รับผิดชอบ ทำงานไม่เป็น” กวีชาวรัสเซีย อันเดรย์ วัสนีเชนสกี (A. Voznesensky) ได้กล่าวถึงลักษณะนิสัยของชนชาติตนว่า “ชาวรัสเซียชอบวรรณกรรมราวกับว่าเป็นจิตวิญญาณของตน” “ชาวรัสเซียเป็นชนชาติที่รักการอ่าน” “เราสามารถพูดคุยในเรื่องต่าง ๆ กันได้ทั้งวัน” “เราอยากจะให้เศรษฐกิจของเราเหมือนตะวันตก แต่ก็กลัวสูญเสียความรู้ที่ไม่สามารถนำมาปฏิบัติจริงได้ คงจะเป็นเพราะว่าเรารู้สึกเกินไป ซึ่งมันก็เป็นข้อเสีย แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นข้อดี” ดังนั้น “ความขี้เกียจ” จึงเป็นคำตอบสุดท้ายที่เฉลยในทุกคำถามเกี่ยวกับลักษณะนิสัยของชาวรัสเซียได้

จากการศึกษาของนักสังคมวิทยาชาวรัสเซียในเรื่องพื้นฐานทางความคิดที่มีผลต่อลักษณะนิสัยของชาวรัสเซียคือนิทานสำหรับเด็ก เพลงและเพลงกล่อมเด็กที่เด็กรัสเซียทุกคนได้ฟังมา บทพิสูจน์อย่างหนึ่งตามทฤษฎีนี้คือ การที่ชาวญี่ปุ่นเป็นชนชาติที่ขยันเพราะนิทานสำหรับเด็กญี่ปุ่นจะเน้นเรื่องคติเตือนใจเกี่ยวกับการประสบความสำเร็จที่มาจากการทำงานหนัก เช่นเรื่องมดต้องทำงานหนักและมีอาหารกินตลอดฤดูหนาว เป็นต้น ในขณะที่เด็กรัสเซียฟังนิทานเกี่ยวกับ

¹⁸ รมย์ ภิรมนตรี. “มารู้จักชาวรัสเซียกันเถอะ”. (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก : www.crs.chula.ac.th/web/data/person.., 24 ม.ค.63.

“อิวาน โง” ซึ่งที่จริงแล้วกลายเป็นว่าเมืองแกลิ่ง โงกลับ ได้ของวิเศษต่าง ๆ ที่ช่วยคลบ้นกาลให้มีทุกสิ่งทุกอย่างได้โดยไม่ต้องทำงาน

เมื่อวิเคราะห์ชีวิตจริงของชาวรัสเซียไปแล้วก็เห็นคล้ายตามนักสังคมวิทยาที่พยายามชี้ให้เห็นว่า การที่ชาวรัสเซียต้องประสบกับความทุกข์ยากอย่างแสนสาหัสจากการทำสงคราม การตกเป็นทาสของมองโกล-ตาดาร์ในฐานะทาสติดที่ดิน ตลอดจนเดือดร้อนแสนสาหัสจากภัยสงคราม การปฏิวัติ และการปฏิรูป และเพื่อให้ชีวิตอยู่รอดในสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ต้องหลอกตนเอง ให้กำลังใจตนเอง รมั้ระวัง อดทน รอปาฏิหาริย์มากกว่าจะทำให้เกิดขึ้นด้วยมันสมองและสองมือของตน ซึ่งเห็นได้จากภาษิตและคำพังเพยต่าง ๆ เช่น “ไปช้าๆ แต่ไปได้ไกล” (ไม่ต้องรีบร้อน) “คนดีพระเจ้าคุ้มครอง” (เชื่อมั่นในตัวเอง, รอความช่วยเหลือจากผู้อื่น) “รีบทำไปทำไมเสียใครก็หัวเราะเยาะ” (ทำงานไม่ต้องรีบร้อน, ทำไปเรื่อยๆ เพราะทุกคนก็ทำเรื่อยๆ เหมือนกัน) “งานไม่ใช่หมีมันไม่วิ่งหนีเข้าป่า” (ทำงานไม่ต้องรีบร้อน, ทำไปเรื่อยๆ) “บ้านไม่ได้อยู่ที่นี้เลยไม่รู้เรื่องอะไร” (ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม, ไม่สนใจสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว) เป็นต้น

เพื่อให้การทำความเข้าใจในสังคมและวัฒนธรรมรัสเซียเป็นไปอย่างเป็นขั้นตอนในที่นี้จึงใคร่ขอกล่าวถึงชาวรัสเซียในหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุดคือครอบครัวก่อน

ครอบครัวของชาวรัสเซียปัจจุบันเป็นครอบครัวขนาดเล็ก ซึ่งส่วนใหญ่แล้วครอบครัวจะมีลูกเพียงคนเดียว เหตุผลในการมีลูกน้อยนั้นมีด้วยกันหลายสาเหตุ แต่เหตุผลสำคัญที่สุดคือเหตุผลทางเศรษฐกิจ ด้วยชาวรัสเซียส่วนใหญ่ยังมีรายได้น้อยเมื่อเทียบกับรายจ่ายและค่าครองชีพที่สูงขึ้น ดังนั้นชาวรัสเซียส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาจึงได้ตระหนักถึงภาระของการมีลูกมากจนพากันนิยมคุมกำเนิด หรือหากพลาดพลั้งตั้งครรรภ์ขึ้นมาก็สามารถทำแท้งได้

การที่ชาวรัสเซียนิยมแต่งงานตั้งแต่ยังหนุ่มสาว โดยส่วนใหญ่จะพบรักและแต่งงานกันระหว่างเป็นนักศึกษาหรือหลังสำเร็จการศึกษาซึ่งยังพึ่งพาตนเองไม่ได้ ดังนั้นภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จึงตกอยู่กับผู้ปกครองของทั้งสองฝ่ายที่มีหน้าที่ช่วยเหลือด้านการเงินให้กับลูก ๆ จนกระทั่งเรียนจบมีงานทำและดูแลตัวเองได้ และระหว่างนั้นหากลูก ๆ ของพวกเขามีหลานให้พวกเขา ทั้งปู่ ย่า ตา ยาย ก็ต้องช่วยกันเลี้ยงดูหลานด้วย แต่ถ้าหากว่าลูก ๆ ของพวกเขาเรียนจบแล้ว หรือมีงานทำแล้ว แต่รายได้ยังไม่มากพอที่จะดูแลตนเองได้ พวกเขาก็ต้องให้ความช่วยเหลือลูก ๆ ทางด้านการเงินต่อไปตราบเท่าที่จะช่วยเหลือได้

สังคมรัสเซียเป็นสังคมอุปถัมภ์ที่เหนียวแน่น ชาวรัสเซียที่เป็นเพื่อน เป็นญาติ หรือเป็นพ่อ แม่ พี่ น้องจึงมักช่วยเหลือกันในทุกด้านหากมีโอกาส แม้จะยุ่งยากลำบาก เสี่ยงภัยหรือผิดกฎหมายก็ต้องช่วยจนสุดความสามารถ เหตุนี้จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่นักการเมืองนิยมแต่งตั้งหรือสนับสนุนให้เพื่อน ๆ หรือญาติ ๆ ของตนเองเข้าดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ที่ตนเองสามารถสนับสนุน

หรือแต่งตั้งได้ ในขณะที่เดียวกันหากเพื่อนๆหรือญาติ ๆ เหล่านั้นทำผิดหรือถูกกลั่นแกล้งก็จะปกป้องและช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือคณะรัฐมนตรีของประธานาธิบดีตั้งแต่สมัยประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซินถึงคณะรัฐมนตรีของประธานาธิบดีคิมดริ เมดเวเดฟ นั้นส่วนใหญ่แล้วเป็นการแต่งตั้งเพื่อน ๆ ขึ้นดำรงตำแหน่ง หรือไม่ก็เป็นเพื่อนของเพื่อนที่มีความสนิทสนม

จากความช่วยเหลือที่ไม่มีข้อจำกัดดังกล่าวทำให้ความเคารพและนับถือระหว่างบุคคลยังคงมีอยู่ ซึ่งเป็นข้อแตกต่างจากชาวยุโรปตะวันตกและชาวอเมริกัน นั่นคือลูกๆ ชาวรัสเซียจะยังคงเคารพและนับถือพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และเลี้ยงดูกันไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่ ส่วนเพื่อน ๆ ก็จะคบและช่วยเหลือกันไปตลอดชีวิตเช่นกัน

การให้ความสำคัญและยกย่องให้เป็นหัวหน้าครอบครัวในสังคมรัสเซียนั้นจะขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้หาเงินเลี้ยงดูครอบครัว หากพ่อบ้านเป็นผู้ที่หารายได้หลักให้กับครอบครัวก็ได้รับการยกย่องจากครอบครัวให้เป็นหัวหน้าครอบครัว แต่หากแม่บ้านหารายได้เข้าบ้านเป็นหลักก็จะได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำครอบครัวเช่นกัน โดยที่ผู้นำครอบครัวมีหน้าที่ตัดสินใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ระดับครอบครัว เช่นการใช้จ่ายเงินซื้อของเข้าบ้านหรือพาครอบครัวไปท่องเที่ยว เป็นต้น

การสร้างความเข้มแข็ง และการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม¹⁹

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม (Decency)

การกำหนดทิศทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ผู้รับผิดชอบงานควรต้องคิดให้ครอบคลุมทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรม นั่นคือ หลักการคิดและวิธีการปฏิบัติที่ดีงาม ถูกต้อง ตามสภาพสังคม วัฒนธรรม ก่อนอื่นคงต้องทำความเข้าใจกับความหมายของคำว่าคุณธรรม และจริยธรรม

คุณธรรม คือ หลักความจริง หลักการปฏิบัติ ประกอบด้วย

1. จริยธรรม มี 2 ความหมาย คือ

1.1. ความประพฤติดีงาม เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนและสังคม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนา ค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเพณี หลักกฎหมาย จรรยาบรรณวิชาชีพ

1.2. การรู้จักไตร่ตรองว่าอะไรควร ไม่ควรทำ

¹⁹ “การสร้างความเข้มแข็ง และการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://sites.google.com/site/53011312403inetg18/khorngkar-3/kar-phathna-dan-khunthrrm-criythrr-decency>. , 1 ก.พ.63.

2. จรรยา (Etiquette) หมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติซึ่งสังคมแต่ละสังคม กำหนดขึ้นสอดคล้องกับวัฒนธรรม ในแต่ละวิชาชีพก็อาจกำหนดบุคลิกภาพ กิริยา วาจาที่บุคคลในวิชาชีพพึงประพฤติปฏิบัติ เช่น ครู แพทย์ พยาบาล ย่อมเป็นผู้ที่พึงสำรวมในกิริยา วาจา ท่าทางที่แสดงออก

3. จรรยาบรรณวิชาชีพ (Professional Code of Ethics) หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่าง กำหนดขึ้นเพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของสมาชิก ทำให้ได้รับความเชื่อถือจากสังคม อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ เช่น จรรยาบรรณของแพทย์ ก็คือประมวลความประพฤติที่วงการแพทย์กำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้เป็นแพทย์ยึดถือปฏิบัติ

4. ศีลธรรม (Moral) คำว่า ศีลธรรมถ้าพิจารณาจากรากศัพท์ภาษาละติน Moralis หมายถึง หลักความประพฤติที่ดีสำหรับบุคคลพึงปฏิบัติ ภาษาไทย ศีลธรรมเป็นศัพท์พระพุทธศาสนา หมายถึง ความประพฤติที่ดีที่ชอบหรือ ธรรมในระดับศีล

5. คุณธรรม (Virtue) หมายถึงสภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจ เช่น ความเป็นผู้ไม่กล่าวเท็จโดยหวังประโยชน์ส่วนตน เป็นคุณธรรมประการหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า คุณธรรมคือจริยธรรมแต่ละข้อที่นำมาปฏิบัติจนเป็นนิสัย เช่น เป็นคนซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีความรับผิดชอบ ฯลฯ

6. มโนธรรม (Conscience) หมายถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความรู้สึกว่าจะไรควรทำไม่ควรทำ นักจริยศาสตร์เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีมโนธรรม เนื่องจากบางขณะเราจะเกิดความรู้สึกขัดแย้งในใจระหว่างความรู้สึกต้องการสิ่งหนึ่ง และรู้ว่าควรทำอีกสิ่งหนึ่ง เช่น ต้องการไปดูภาพยนตร์กับเพื่อน แต่ก็รู้ว่าควรอยู่เป็นเพื่อนคุณแม่ซึ่งไม่ค่อยสบาย

7. มารยาท มรรยาท กิริยา วาจา ที่สังคมกำหนดและยอมรับว่าเรียบร้อย เช่น สังคมไทยให้เกียรติเคารพผู้ใหญ่ ผู้น้อยย่อมสำรวมกิริยาเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่ การระมัดระวังคำพูด โดยใช้ให้เหมาะกับบุคคลตามกาลเทศะ

จริยธรรม คือ กฎเกณฑ์ความประพฤติของมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์เอง ความเป็นผู้มีปรีชาญาณ (ปัญญา และ เหตุผล รวมกัน) ทำให้มนุษย์มีมโนธรรม รู้จักแยกแยะความดี ถูก ผิด ควร ไม่ควร

จริยธรรมมีลักษณะ 4 ประการ คือ

1 การตัดสินใจทางจริยธรรม(moral judgment) บุคคลจะมีหลักการของตนเอง เพื่อตัดสินใจการกระทำของผู้อื่น

2. หลักการของจริยธรรมและการตัดสินใจเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลก่อนที่จะปฏิบัติกรต่าง ๆ ลงไป

3. หลักการทางจริยธรรมเป็นหลักการสากลที่บุคคลใช้ตัดสินใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ

4. ทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมได้มาจากความคิดของบุคคลหรืออุดมคติของสังคมจนเกิดเป็นทักษะในการดำรงชีวิตของตน และของสังคมที่ตนอาศัยอยู่

จะเห็นได้ว่า คุณธรรม หมายถึง หลักของความดี ความงาม ความถูกต้อง ในการแสดงออกทั้งกาย วาจาใจ ของแต่ละบุคคล ซึ่งยึดมั่นไว้เป็นหลักประจำใจในการประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย ซึ่งอาจส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

จริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่แสดงออกถึงความดีงามทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรือง เป็นประโยชน์ต่อสังคม และต่อการพัฒนาประเทศชาติ

จากความหมายของคำว่าคุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าว เพื่อให้การพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่ง จึงได้มีนักวิชาการนักคิดของไทยพยายามสรุปแนวทางเป็นกรอบสำหรับการพัฒนาคน เรียกว่าทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมขึ้น

ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมสำหรับคนไทย

เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาทฤษฎีแรกของนักศึกษาไทยที่สร้างขึ้น บุคคลผู้รวบรวมเขียนเป็นทฤษฎี คือ ศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน²⁰ กรอบแนวคิดที่เป็นจุดเด่นของทฤษฎีนี้มีความว่า ลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีและ คนเก่ง

1. ส่วนของดอกผล เปรียบเสมือนเป็นลักษณะพฤติกรรมคนดีและเก่ง การที่ต้นไม้อจะให้ดอกผลใหญ่จะต้องมีลำต้นและรากที่สมบูรณ์

2. ส่วนของลำต้นที่สมบูรณ์ เปรียบเสมือนลักษณะทางจิตใจ ซึ่งเป็นสาเหตุของพฤติกรรมที่ดีมี 5 ประการ คือ

ประการที่ 1 มีทัศนคติ ค่านิยมที่ดี และคุณธรรม

ประการที่ 2 มีเหตุผลเชิงจริยธรรม

ประการที่ 3 ลักษณะมุ่งอนาคต คาดการณ์ไกล

²⁰ ดวงเดือน พันธุมนาวิน . ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://sites.google.com/a/srp.ac.th/development-theory/thvsdi-phathnakar-thang-criythrm.> , 1 ก.พ.63

ประการที่ 4 เชื่ออำนาจในตน

ประการที่ 5 มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ลักษณะทางจิตใจทั้ง 5 ประการนี้ ถ้ามีมากในบุคคลใด บุคคลนั้นจะเป็นผู้มีพฤติกรรมเก่งและดีอย่างสม่ำเสมอ

3. ส่วนของรากต้นไม้ เปรียบเสมือนลักษณะทางจิตที่เป็นพื้นฐานที่จะชอบโภชนาอาหารเลี้ยง ลำต้นให้สมบูรณ์มี 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 สติปัญญา

ประการที่ 2 ประสบการณ์ทางสังคม

ประการที่ 3 สุขภาพจิตดี

บุคคลที่มีลักษณะพื้นฐานทางจิตทั้งสามประการนั้นสูง และเหมาะสมกับอายุเปรียบได้กับคนที่เป็บบัวเหนือน้ำในพุทธศาสนา ซึ่งพร้อมจะรับการพัฒนา ทฤษฎีต้นไม้ จริยธรรมของคนไทยจึงให้ข้อสรุปว่า ถ้าต้องการพัฒนาคนให้เป็นคนเก่งและดี จะต้องพัฒนาลักษณะจิตใจทั้ง 8 ประการที่ระบุไว้ที่ลำต้นและรากต้นไม้

คุณลักษณะของคน (ยุคใหม่) ที่พึงประสงค์

การสอน "คุณธรรม/จริยธรรม" เป็นความต้องการที่คนรุ่นหนึ่งจะชี้แนะคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผู้สอนมีความเชื่อว่าประสบการณ์ของตนอาจสร้างความเข้าใจเรื่องคุณธรรม/จริยธรรม (หรือความดี ความถูกต้อง ความเหมาะสม) อย่างถ่องแท้ในระดับหนึ่ง และต้องการให้เยาวชนมีความเชื่อ มีความดี และเหมาะสมกับเยาวชน

การยึดหลักคุณธรรม/จริยธรรม ทำให้มนุษย์มีความสุข ความสวย และความงาม โดยที่ความสุขนั้นควรเป็นความสุขแบบเรียบง่ายและยั่งยืน

คุณสมบัติอันเป็นความพร้อมที่จะพัฒนา จริยธรรมของบุคคลประกอบด้วย

1. ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของชีวิตและหลัก จริยธรรม ทุกคนควรมีโอกาสเรียนรู้มาตั้งแต่วัยต้นของชีวิตจากการเลี้ยงดู การศึกษาอบรม และจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยอาจเป็นในวิถีทางที่ต่างกัน ซึ่งเป็นผลให้บุคคลมีพัฒนาการทางจริยธรรมต่างกันจากกฎเกณฑ์การตัดสินที่ต่างกัน

2. ความใฝ่ธรรม มนุษย์มีธรรมชาติของการแสวงหาความถูกต้องเป็นธรรมหรือความดีงามตั้งแต่วัยทารก คุณสมบัตินี้ทำให้บุคคลนิยมคนดี ชอบสังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรมต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี

อย่างไรก็ตามประสบการณ์ในชีวิตจากการเลี้ยงดูและเจริญเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณธรรม เป็นปัจจัยสำคัญให้บุคคลพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้มีจริยธรรมสูงกว่า

3. ความรู้จักตนเองของบุคคลนั้น

ความรู้จักตนเองของบุคคล คือ สร้างความสามารถในการพิจารณาให้รู้อิทธิพลของความดีและความไม่ดีของตนให้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถเสริมสร้างความดีของตนให้มีพลังเข้มแข็งในลักษณะที่ตนเองและสังคมยอมรับได้ ความรู้จักตนเองนี้จะทำให้บุคคลมีความมั่นใจ มีพลังและพร้อมที่จะขจัดความไม่ดีของตนและพัฒนาตนเองอย่างถูกต้องดีขึ้น

วิถีทางพัฒนาจริยธรรม

1. การศึกษาเรียนรู้ กระทำได้หลายวิธี ดังนี้

1.1 การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการหาความรู้จากการอ่านหนังสือเกี่ยวกับปรัชญาศาสนา วรรณคดีที่มีคุณค่า หนังสือเกี่ยวกับจริยธรรมทั่วไปและจริยธรรมวิชาชีพ

1.2 การเข้าร่วมประชุมสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นและประสบการณ์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และการคบหาบัณฑิตผู้ใส่ใจด้านจริยธรรม

1.3 การเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตและจากประสบการณ์ในสถานที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์จริงเป็นโอกาสอันประเสริฐในการเรียนรู้จริยธรรมแห่งชีวิต ที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งทั้งด้านเจตคติและทักษะการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรม อย่างไรก็ตาม ขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคคล ผู้มีความพร้อมน้อยอาจจะไม่ได้ประโยชน์จากการเรียนรู้อันมีค่า

2. การวิเคราะห์ตนเอง บุคคลผู้มีความพร้อมจะพัฒนามีความตั้งใจและเห็นความสำคัญของการวิเคราะห์ตนเองเพื่อทำความรู้จักในตัวตนเอง ด้วยการพิจารณาเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมการแสดงออกของตนเอง จะช่วยให้บุคคลตระหนักรู้คุณลักษณะของตนเอง รู้จุดดีจุดด้อยของตน รู้ว่าควรคงลักษณะใดไว้

การวิเคราะห์ตนเอง กระทำได้ด้วยหลักการต่อไปนี้

2.1 การรับฟังความคิดเห็นเชิงวิพากษ์จากคำพูดและอาภักปกริยาจากบุคคลรอบข้าง เช่น จากผู้บังคับบัญชา จากเพื่อนร่วมงาน จากผู้ใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัว

2.2 วิเคราะห์ตนเองเกี่ยวกับความคิด ความต้องการเจตคติการกระทำ และผลการกระทำทั้งในอดีตและปัจจุบัน

2.3 ค้นหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น จากตำรา บทความ รายงานการวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์หรือศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนาตนเองอย่างถ่องแท้

2.4 เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจ (จิตใจและพฤติกรรมมนุษย์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้เช่นเดียวกับสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก) ทำให้จิตใจได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดปัญญารับรู้ตนเองอย่างลึกซึ้งและแท้จริง

3. การฝึกตน เป็นวิธีการพัฒนาด้าน คุณธรรมจริยธรรมด้วย ตนเองขั้นสูงสุด เพราะเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคลในการควบคุมการประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในกรอบของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ทั้งในสภาพการณ์ปกติและเมื่อเผชิญปัญหาหรือขัดแย้ง

การฝึกตน เป็นวิธีการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมด้วยตนเองขั้นสูงสุด เพราะเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคล ในการควบคุมการประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในกรอบของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ทั้งในสภาพการณ์ปกติและเมื่อเผชิญปัญหาหรือขัดแย้ง

3.1 การฝึกวินัยขั้นพื้นฐาน เช่น ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเอง ความตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ การรู้จักประหยัดและออม ความซื่อสัตย์ ความมีสัมมาคารวะ ความรักชาติ ฯลฯ

3.2 การรักษาศีลตามความเชื่อในศาสนาของตน ศีลเป็นตัวกำหนดที่จะทำให้งดเว้นในการที่จะกระทำชั่วร้ายใด ๆ อยู่ในจิตใจ ส่งผลให้บุคคลมีพลังจิตที่เข้มแข็งรู้เท่าทันความคิด สามารถควบคุมตนได้

3.3 การทำสมาธิ เป็นการฝึกให้เกิดการตั้งมั่นของจิตใจทำให้เกิดภาวะมีอารมณ์หนึ่งเดียวของกุศลจิต เป็นจิตใจที่สงบผ่องใสบริสุทธิ์เป็นจิตที่เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ทำให้เกิดปัญญา สามารถพิจารณาเห็นทุกอย่างตรงสภาพความเป็นจริง

3.4 ฝึกการเป็นผู้ให้ เช่น การรู้จักให้อภัย รู้จักแบ่งปันความรู้ ความดี ความชอบ บริจาคเพื่อสาธารณะประโยชน์ อุทิศร่างกายแรงใจช่วยงานสาธารณะประโยชน์โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ

สรุปได้ว่า การพัฒนาจริยธรรมด้วยวิธีพัฒนาตนเองตามขั้นตอนดังกล่าว เป็นธรรมชาติที่บุคคลสามารถปฏิบัติได้ควบคู่กับการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่มิใช่เป็นการกระทำในลักษณะเสร็จสิ้น ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัย เพราะจิตใจของมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เฉกเช่นกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

แนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิ

ในการศึกษา ครั้งนี้ ได้มีการระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ผู้ฝึก ครูฝึก และการสัมภาษณ์ (Interview) นักศึกษาวิชาทหารที่เข้ารับ

การอบรม ณ ศูนย์การกำลังสำรอง รวมถึงผู้ปกครอง ซึ่งผู้ศึกษาจะทำการจำแนกบทวิเคราะห์ ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บังคับบัญชา ตามลำดับชั้น

กลุ่มที่ 2 ผู้ฝึก ครูฝึก

กลุ่มที่ 3 นักศึกษาวิชาทหาร และผู้ปกครอง

โดยการสัมภาษณ์ได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ (ผนวก ก) ในเรื่องการปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหารเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยตั้งคำถามสัมภาษณ์ไว้ 5 หัวข้อคำถาม ทำการรวบรวมคำตอบของทั้ง 3 กลุ่มสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา สรุปได้ดังนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น

ประโยชน์และความสำคัญของการฝึกศึกษาวิชาทหารของนักศึกษาวิชาทหาร

เมื่อสมัครและผ่านการคัดเลือกเข้ารับการฝึกวิชาทหารแล้วจะต้องเป็นทหารตลอดชีวิตจนกว่าจะปลดจากกองหนุน จึงต้องอธิบายและทำความเข้าใจให้ทุกคนที่เข้ารับการฝึกวิชาทหาร ทราบว่าจำเป็นต้องเป็นกำลังพลสำรองของชาติ จนกว่าจะฟื้นสภาพการเป็นทหารกองหนุน ดังนั้นผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นที่กำกับดูแล นศท.ต้องเน้นย้ำให้ นศท.ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของคนไทยที่ต้องรับใช้ชาติอันเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

นักศึกษาวิชาทหารเป็นผู้ที่สมัครใจเข้ารับการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรของกระทรวงกลาโหม เป็นกำลังพลสำรองของกองทัพ ทั้งประเภทนายทหารสัญญาบัตรและนายทหารประทวน เพื่อเสริมกำลังให้กับกองทัพในยามสงคราม ต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติด้วยการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ ศาสนา และความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างแน่นแฟ้น เป้าหมายสุดท้ายของการฝึกคือ ทำให้นักศึกษาวิชาทหารทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพ เห็นความสำคัญด้านความมั่นคงของชาติ กล้าเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเป็นพลังแกนนำแห่งความสามัคคีของชาติ สามารถให้การสนับสนุนงานด้านความมั่นคงอันเป็นประโยชน์ เช่น การเป็นแหล่งข่าวที่มีประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือด้านสาธารณสุขและสุดท้ายคือ มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยที่สังกัด เพื่อปกป้องเอกราชและความมั่นคงของชาติ

การฝึกศึกษาวิชาทหาร การสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ

1. นโยบายการฝึกวิชาทหาร

1.1 ส่งเสริมให้ นศท.ได้แสดงออกถึงความจงรักภักดี ต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ได้ทรงเสียสละเพื่อพสกนิกรชาวไทย

ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีฐานะมั่นคง ตลอดจนกำหนดให้ นศท. ได้มีความรู้และความเข้าใจ ต่อหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปใช้ได้จริง

1.2 ผู้เกี่ยวข้องกับการฝึก นศท.ทุกระดับต้องระลึกเสมอว่าการฝึก นศท.เป็นการ ฝึกเพื่อมุ่งหมายให้ผู้รับการฝึกเป็นทหารอย่างสมบูรณ์ทั้งด้านจิตใจ ความรู้ความสามารถ ทักษะคติ และทางร่างกาย มิใช่มุ่งหมายแค่เพียงการเรียนรู้วิชาทหารเท่านั้น

1.3 เสริมสร้างให้ นศท.ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชาติ จึงต้องมีความรักความหวงแหน สามารถที่จะเสียสละ และอุทิศชีวิตให้กับชาติ โดยกำหนดให้มีการ ปฏิญาณตนต่ออนุสาวรีย์บูรพมหากษัตริย์ หรือวีรชนผู้กล้า ในพื้นที่ที่ตั้งหน่วยก่อนทำการฝึก ภาคปกติและภาคสนาม

1.4 เสริมสร้างให้ นศท.มีความรู้ และประสบการณ์ในวิชาทหารที่เหมาะสม มีทัศนคติที่ดี เชื่อมมั่น ศรัทธาในกองทัพ และมีความพร้อมที่จะเข้ารับใช้ประเทศชาติอย่างเต็มที่ ในฐานะกำลังพลสำรองที่มีคุณภาพของกองทัพ

1.5 เสริมสร้างให้ นศท.เป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่าง ทหาร กับ ประชาชน รวมทั้งสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชนในสังคม โดยเฉพาะในเรื่อง การรณรงค์เพื่อป้องกันและต่อต้านยาเสพติด

1.6 ส่งเสริมให้ครูฝึก มีการพัฒนาตนเอง รวมถึงจัดการฝึกให้ นศท.มีส่วนร่วม ในการเรียนการสอนมากขึ้น ด้วยการคัดเลือก นศท.มาเป็นผู้ช่วยครูฝึก เพื่อสร้างเสริมลักษณะ ผู้นำ หน่วยฝึกวิชาทหารจะต้องทำการประเมินผลการปฏิบัติทุกขั้นตอนของการฝึก เพื่อนำผล ที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการฝึกให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.7 นำโครงการศูนย์ฝึก นศท.แข่งขัน สถานศึกษาร่วมใจ มุ่งไปสู่มาตรฐาน เดียวกัน มาดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อให้ นศท.ได้ฝึกปกครองตามสายการบังคับบัญชา ทั้งนี้ หน่วยที่ทำการฝึกวิชาทหารจะต้องดำเนินการพัฒนา/จัดหาเครื่องช่วยฝึก ให้ทันสมัยและเพียงพอ กับ จำนวน นศท.ที่เข้ารับการฝึก รวมทั้งดำเนินการพัฒนาปรับปรุงสนามฝึกและแหล่งเรียนรู้ภายใน หน่วยให้มีความพร้อมสูงสุด

1.8 ทุกหน่วยต้องให้ความสำคัญในการฝึกสวนสนามของ นศท. เนื่องจากเป็น การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของ นศท.โดยใช้วิถีทัศน์ของ ทบ. เป็นแนวทางการปฏิบัติ

2. การพัฒนาครูฝึก

ครูฝึกวิชาทหาร ต้องได้รับการพัฒนาเป็นครูทหารที่มีมาตรฐานสูงขึ้น โดยมี แนวทางการพัฒนาดังนี้

2.1 ครูฝึกทุกคนมีส่วนสำคัญต่อการสร้างอุดมการณ์ เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังนั้น ต้องพัฒนาหน่วยให้มีแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบหอเกียรติยศ พิพิธภัณฑ์ หรือนิทรรศการ และให้ครูฝึกได้ศึกษาจนมีความรู้ความสามารถถ่ายทอดไปสู่ นศท.ได้ ต้องจัดให้มีรูปแบบที่ดีในการบรรยาย ประกอบภาพยนตร์ พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจที่สำคัญของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันบังเกิดคุณประโยชน์ยิ่งต่อประชาชนไทยให้ นศท.มีความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ พร้อมทั้งให้มีการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและการทัศนศึกษาร่วมด้วยตามขีดความสามารถที่จะกระทำได้

2.2 ครูฝึกต้องมีความรู้ภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติและสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดีผ่านการฝึกสอน เพื่อสร้างประสบการณ์ ครูฝึกแต่ละคนต้องมีความเชี่ยวชาญไม่น้อยกว่า 3 วิชา โดยสามารถเป็นผู้ฝึกสอนด้วยตนเองได้ ทั้งนี้ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชา ที่จะบริหารกำลังพลที่มีอยู่ให้มีความรู้ความสามารถครอบคลุมในทุกเรื่อง

2.3 การส่งเสริมคุณธรรม หน่วยฝึกวิชาทหารต้องมีการคัดกรองกำลังพลที่มีสภาพจิตตกต่ำ ชอบดื่มสุรา สูบบุหรี่จัด แต่งกายโทรม สุขภาพจิตเบี่ยงเบนทางเพศ หมกมุ่นอยู่แต่เรื่องกามารมณ์ และการเที่ยวกลางคืนออกจากการเป็นครู หรือมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับ นศท.ในทันทีที่ตรวจพบ ทั้งนี้ ครูฝึกต้องมีมาตรฐานด้านคุณธรรม จริยธรรมสูง ยึดมั่นในหลักศาสนาและเรียนรู้จิตวิทยาวัยรุ่น ครูฝึกต้องได้รับการยกย่องให้มีความภาคภูมิใจในการเป็นครูทหาร เพราะครูทหารต่างจากครูทั่วไป เนื่องจากต้องมีจิตใจเข้มแข็ง อดทน ไม่ปล่อยให้อารมณ์อ่อนไหว แต่เปี่ยมด้วยความเมตตา เพราะการฝึกทหารต้องการฝึกให้คนมีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย จิตใจ มีระเบียบวินัย และมีความรู้ความสามารถ ดังนั้น ครูฝึกจะต้องทุ่มเท พลังกาย พลังใจ และการเป็นแบบอย่างที่ดี

2.4 ครูฝึกทุกนายต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี ทั้งในด้านความรู้ความสามารถทางทหาร และบุคลิกลักษณะทางทหาร เพื่อให้สามารถสร้างศรัทธาและทัศนคติที่ดีต่อหน่วย และกองทัพบก ทั้งจาก นศท. และผู้ปกครองตลอดจนประชาชนทั่วไป

ผู้ฝึก ครูฝึก

ประโยชน์และความสำคัญของการฝึกศึกษาวิชาทหารของนักศึกษาวิชาทหาร

1. การปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ เทิดทูน ป้องกัน และ มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ : หน่วยฝึกวิชาทหารทุกหน่วยจัดกิจกรรมทุกรูปแบบ ดังนี้

2 จัดการฝึกสอนให้ นศท.มีความรู้ความเข้าใจในพระราชกรณียกิจที่สำคัญของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันบังเกิดคุณประโยชน์อย่างยิ่งต่อปวงชนชาวไทย ให้ นศท.มีความรู้ลึกซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์ทรงมีต่อประชาชน และประเทศชาติ โดยเน้นการจัดรูปแบบที่ดีในการบรรยาย ประกอบกับภาพยนตร์พระราชประวัติ และ พระกรณียกิจต่าง ๆ

3. การบรรยายพิเศษในเรื่องประวัติความเป็นมาของประเทศไทย ให้ นศท. มีความรู้ความเข้าใจ ในวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่ได้เสียสละเลือดเนื้อ และชีวิตในการต่อสู้กับ อริราชศัตรู ที่จะเข้ามารุกราน เพื่อรักษาประเทศชาติไว้ให้ลูกหลานในปัจจุบัน เช่น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ท้าวสุรนารี หรือวีรกรรมของบุคคลสำคัญในพื้นที่ของหน่วยเอง

4. หน่วยจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ หอเกียรติยศ แผ่นภาพพร้อมสร้างแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ตามความริเริ่มของหน่วย ให้ นศท. สามารถใช้ช่วงเวลาที่มิในระหว่างการใช้ชีวิตที่ศูนย์ฝึก หน่วยฝึก ได้เรียนรู้ตลอดเวลาเพื่อมิต้องใช้เวลามาทำการบรรยาย เพื่อนำเวลาที่มีอยู่ไปใช้ในการฝึกให้มากที่สุด

5. ให้ริเริ่มพัฒนาเรื่องที่เคยทำการสอนเชิงประชุม ไปสู่การปฏิบัติให้ได้ทุกเรื่องด้วยการคิดรูปแบบกิจกรรม ให้ นศท. ได้ปฏิบัติแล้วเกิดทักษะติดตัวไป สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้จริง

นักศึกษาวิชาทหาร และผู้ปกครอง

ข้อดีของการเป็นนักศึกษาวิชาทหาร

1. ฝึกวินัย ฝึกความอดทน การฝึกจะคล้ายคลึงกับการฝึกทหาร และจะมีความเข้มงวดในเรื่องต่าง ๆ เช่น ทรงผม การแต่งกาย ชั่วโมงเรียน ชั่วโมงในการฝึกหัดศึกษา และห้วงการฝึกภาคสนาม ในการเรียนการฝึก ก็จะฝึกให้มีความอดทน ฝึกวินัย จนทำให้ลักษณะท่าทางเหมือนกับทหาร

2. ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ การเรียน รด. จะแบ่งเป็นชั้นปี ทั้งหมด 5 ปี แต่ละปีจะมีจุดมุ่งหมาย จุดประสงค์ในการเรียนแตกต่างกันไป รด.ปี 1 และ 2 จะฝึกให้มีความรู้วิชาทหารเบื้องต้น เพื่อให้เกิดระเบียบวินัย มีลักษณะทหาร และเชื่อฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชา และสามารถที่จะใช้อาวุธประจำกาย อย่างป็น เพื่อชิงหวังผลได้ พอขึ้นปีที่ 3 จะฝึกความรู้ทางด้านเทคนิค และยุทธวิธี เมื่อยามเกิดสงคราม ก็จะทำหน้าที่ในตำแหน่งผู้บังคับหมู่ได้ สำหรับชั้นปีที่ 4 จะฝึกความรู้คู่เทคนิค ยุทธวิธี เพื่อทำหน้าที่รองผู้บังคับหมวด ได้ในเวลาเกิดศึกสงคราม และปีที่ 5 ปีสุดท้าย จะเป็นการฝึกวิชาทหารทั้งหมด ทั้งทางเทคนิค ทางยุทธวิธี ให้สามารถทำหน้าที่ในยามสงครามเป็นผู้บังคับหมวดได้ ซึ่งการฝึกจะทำให้ได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้พบได้เจอสิ่งใหม่ ๆ

3. ได้ฝึกความสามัคคี ได้พบเพื่อนใหม่ๆ ในการฝึก รด. เมื่อไปฝึกภาคสนามก็จะได้พบเพื่อนใหม่ ๆ ที่อยู่ต่างโรงเรียนกัน และฝึกความสามัคคีร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการผ่านด่านต่าง ๆ การทำกิจกรรมร่วมกัน หรือแม้แต่การทำโทษ จะเป็นการฝึกความสามัคคีไปในตัวว่าจะต้องทำอย่างไร ถึงจะทำงานร่วมกันได้ และผลออกมาดีที่สุด

4. สอบตำรา ทหาร ได้คะแนนเพิ่ม หากเรียน รด. และมีความตั้งใจว่าจะไปสอบเป็นตำรา หรือทหาร การเรียน รด. จะทำให้มีคะแนนพิเศษเพิ่ม ซึ่งคะแนนก็จะแบ่งไปตามชั้นปี รด.ปี 1 ได้เพิ่ม 3% ปี 2 4% ปี 3 5% ปี 4 6% และปี 5 7%

5. ไม่ต้องไปเกณฑ์ทหาร คือต้องบอกว่าคนเรียน รด. มี 2 ประเภท ประเภทแรกคือ คนอยากเป็นทหาร ประเภทที่สอง คือไม่อยากเป็นทหาร จึงมาเรียน รด. เมื่อจบ รด. ปี 3 ขึ้นไป ก็ไม่ต้องไปเกณฑ์ทหาร จะปลดเป็นกองหนุนประเภทที่ 1 ทันที การเรียน รด. มีข้อดีจำนวนมาก ทั้งได้ประสบการณ์ ได้พบเพื่อนใหม่ ๆ การได้ยิงปืน เป็นต้น

สรุป

ดังที่กล่าวในตอนต้น สำหรับการศึกษาในบทนี้จะเป็นการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาที่ได้จากเอกสาร (Documentary Research) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ การระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ผู้ฝึก ครูฝึก และการสัมภาษณ์ (Interview) นักศึกษาวิชาทหารที่เข้ารับการอบรม ณ ศูนย์การนักศึกษาวิชาทหารหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน (ศสท.) และผู้ปกครอง ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาเพื่อรวบรวมดำเนินการต่อไปในบทที่ 5 ที่สำคัญ ได้คือ

สิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศก็คือคน นักศึกษาวิชาทหารทั่วประเทศประมาณ 3000,000 กว่าคน เป็นเยาวชนกลุ่มหนึ่ง จะเป็นพลังที่ดีทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงและถ่ายทอดอุดมการณ์ความรักชาติ ในการเผยแพร่และขยายแนวความคิดในอุดมการณ์ความรักชาติ การจะบรรลุภารกิจในยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ส่วนหนึ่งที่สำคัญจะต้องประกอบด้วยการก่อตัวของอุดมการณ์ที่เกิดจากการได้รับการสั่งสอนอบรมถ่ายทอดครั้งละน้อยจากชนรุ่นหนึ่งไปสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นไปโดยธรรมชาติไม่มีการชี้นำที่แน่นอนปล่อยให้พลังทางสังคมและทางการเมืองส่งอิทธิพลต่อสมาชิกในสังคมอย่างค่อยเป็นค่อยไป เกิดจากการบิดเบือนความเชื่ออย่างมีระบบ ด้วยการวางแผนและควบคุมการถ่ายทอดความเชื่อนั้นโดยมีการกำหนดมาตรการควบคุมความเชื่อที่สถาบันทางสังคมและการเมืองจะถ่ายทอดไปยังสมาชิกของสังคมอย่างเป็นเอกภาพ และมีทิศทางที่แน่นอน ผลจากการศึกษาในเรื่องการปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ทำให้ได้ข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ และข้อเสนอแนะให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปปฏิบัติ หรือต่อ ยอดแนวคิด ดังนี้

ในการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของประเทศไทย และต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างทัศนคติของนักศึกษาวิชาทหารในการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการปลูกฝังอุดมการณ์ในหลายประเทศ ทั้งประเทศที่พ่ายแพ้สงคราม และประเทศที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน จะมีแนวความคิดหลักในสาระที่สำคัญๆ คล้ายกัน ดังนี้

1. อุดมการณ์เป็นประโยชน์ต่อการดำรงคงอยู่ของกลุ่มซึ่งหากได้พิจารณาต่อไปถึงสังคมหรือประเทศชาติแล้วอุดมการณ์มีประโยชน์ต่อสังคม คือ ช่วยผูกพันคนในชาติเข้าด้วยกันและก่อให้เกิดความเห็นพ้องต้องกันในเป้าหมายของชาติได้ง่าย สมาชิกในสังคมนึกถึงความสัมพันธ์ของเขากับสมาชิกอื่นในสังคมและก่อให้เกิดความปรารถนา ร่วมกันในอนาคตที่จะปรับปรุงสังคมที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นและเป็นธรรมมากขึ้น เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคมในปัจจุบันและเห็นแนวทางความสัมพันธ์ของชีวิตที่ดีกว่าในอนาคต ช่วยชี้ให้สังคมที่เฉื่อยชาพัฒนาเป็นสังคมที่มีพลังผลักดันภายใน สามารถปรับตัวให้เข้ากับเวลาและสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง สังคมใช้เป็นเหตุผลอ้างอิงสำหรับความประพฤติและการปฏิบัติประจำวันของมนุษย์ซึ่งจะนำไปสู่ความยุติธรรมในสังคม พร้อมทั้งกำหนดหน้าที่และสิทธิของบุคคลในสังคม ยอมรับในกฎเกณฑ์ของระบบการเมืองเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้นและในส่วนที่ขัดแย้งกันโดยสันติวิธี จูงใจให้ผู้เลื่อมใสศรัทธากระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อก้าวไปสู่ภาวะทางสังคมที่ดีกว่าหรือลดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการไปสู่ภาวะสังคมที่ดีกว่า

2. อุดมการณ์สามารถเผยแพร่ให้มวลชนยอมรับและปฏิบัติตามได้ต้องเป็นอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของคนส่วนใหญ่ คือ เทิดทูนและดำรงไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย พัฒนาและสร้างสรรค์สถาบันทางการเมืองของประเทศให้เป็นประชาธิปไตยที่มั่นคง มีความรับผิดชอบต่อประชาชนโดยแท้จริง ปรับปรุงระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เป็นระบบเศรษฐกิจผสมที่มีความมั่นคงยุติธรรม มีประสิทธิภาพเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขและได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ระบบบริหารราชการแผ่นดินเป็นประชาธิปไตย ที่มีความสะอาดบริสุทธิ์ ยุติธรรม และรับใช้ประชาชนโดยแท้จริง ยกย่องระดับสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ ให้ประชาชนมีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ขยันหมั่นเพียร มีคุณธรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคมสูง

3. อุดมการณ์ เป็นความเชื่อ ความศรัทธา ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมา ความเชื่อความศรัทธานั้น มีความสำคัญต่อกลุ่มชนในสังคม ในการที่จะกำหนดหลักการปฏิบัติการดำเนินชีวิต ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวคนในชาติในสังคมเข้าด้วยกัน และใช้เป็นข้ออ้างในการทำ

กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใช้เป็นเครื่องดำเนินชีวิต ใช้เป็นข้ออ้างในการปฏิบัติ จัดว่าเป็นอุดมการณ์การเป็นไทย ต้องมีอุดมการณ์ของความเป็นไทย

4. อุดมการณ์ เป็นความเชื่อความศรัทธาต่อหลักการหลักเกณฑ์ หรือทฤษฎี ที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีเลิศ สมควรจะได้นำมาประพฤติปฏิบัติ เพราะจะทำให้เกิดความสุข ความเจริญก้าวหน้าของสังคม เช่น อุดมการณ์ทางการเมือง อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ อุดมการณ์ทางศาสนา และอุดมการณ์อื่น ๆ โดยเชื่อว่าหากได้มีการปฏิบัติตามความเชื่อนั้นแล้วย่อมทำให้สังคมเกิดความสงบสุข มีความเจริญรุ่งเรืองไปพลุลย์

5. การอบรมเผยแพร่อุดมการณ์จะต้องดำเนินการ เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนเคารพและยึดมั่นในชาติและสถาบันของชาติ ปลูกฝังความรู้สึกของนักศึกษาวิชาทหารทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของชาติ และบังเกิดความหวงแหนปลูกฝังความสามัคคีของประชาชนในชาติ ให้ตระหนักถึงความมีอิสระและเสรีภาพ มีการปรับปรุงส่วนราชการระเบียบบริหารราชการและตัวบุคคลในวงราชการตลอดจนทำให้บุคคลในวงราชการและเอกชนได้ประพฤติปฏิบัติให้สอดคล้องกับอุดมการณ์

6. การเสริมสร้างอุดมการณ์อาจกระทำได้โดยผู้บังคับบัญชาอบรมสั่งสอนผู้ใต้บังคับบัญชา บิดามารดาอบรมบุตรหลาน ให้พระภิกษุ นักบวช นักพรต สั่งสอนธรรมของศาสนาแก่ประชาชน จัดให้มีการแสดงนิทรรศการและปาฐกถา ตลอดจนจัดทำเป็นเอกสาร โฆษณา มีการศึกษาในโรงเรียน การสัมมนาการอภิปราย และให้มีการอบรมในหน่วยทหาร

บทที่ 4

การวิเคราะห์ปัญหาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษา วิชาทหาร เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

จากการศึกษาที่ผ่านมาจะนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ศึกษามาทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในการศึกษาบทที่ 4 นี้ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีในการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของประเทศไทย และต่างประเทศ ทศนคติของนักศึกษาวิชาทหาร ในการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ และหาแนวทางการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการจัดทำบทสรุป และข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป

เจตนารมณ์และนโยบายในการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร

เจตนารมณ์ของผู้บังคับบัญชา

เจตนารมณ์ของผู้บังคับบัญชาต้องการให้นักศึกษาวิชาทหาร (นศท.) มีจิตสำนึกต่อการฝึกวิชาทหารว่า เมื่อสมัครและผ่านการคัดเลือกเข้ารับการฝึกวิชาทหารแล้วจะต้องเป็นทหารตลอดชีวิตจนกว่าจะปลดจากกองหนุน จึงต้องอธิบายและทำความเข้าใจให้ทุกคนที่เข้ารับการฝึกวิชาทหาร ทราบว่า จะต้องเป็นกำลังพลสำรองของชาติจนกว่าจะพ้นสภาพการเป็นทหารกองหนุน ดังนั้นผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร ที่กำกับดูแล นศท. ต้องเน้นย้ำให้ นศท. ทุกคนตระหนักถึงความเป็นคนไทยที่จะต้องรับใช้ชาติอันเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

นักศึกษาวิชาทหารเป็นผู้ที่สมัครใจเข้ารับการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรของกระทรวงกลาโหม เป็นกำลังพลสำรองของกองทัพ ทั้งประเภทนายทหารสัญญาบัตร และนายทหารประทวน เพื่อเสริมกำลังให้กับกองทัพในยามสงคราม ต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติด้วยการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ ศาสนา และความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างแน่นแฟ้น เป้าหมายสุดท้ายของการฝึก คือ ทำให้นักศึกษาวิชาทหารทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพ

เห็นความสำคัญด้านความมั่นคงของชาติ กล่าวเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเป็นพลังแกนนำแห่งความสามัคคีของชาติ สามารถให้การสนับสนุนงานด้านความมั่นคงอันเป็นประโยชน์ เช่น การเป็นแหล่งข่าวที่มีประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือด้านสาธารณสุข และสุดท้ายคือ มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยที่สังกัด เพื่อปกป้องเอกราชและความมั่นคงของชาติ โดยดำเนินการดังนี้

1. ส่งเสริมให้ นศท.ได้แสดงออกถึงความจงรักภักดี ต่อบุคคลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ได้ทรงเสียสละเพื่อพสกนิกรชาวไทย ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีฐานะมั่นคง ตลอดจนกำหนดให้ นศท. ได้มีความรู้และความเข้าใจต่อหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปใช้ได้จริง

2. ผู้เกี่ยวข้องกับการฝึก นศท.ทุกระดับต้องระลึกระลึกเสมอว่าการฝึก นศท.เป็นการฝึกเพื่อมุ่งหมายให้ผู้รับการฝึกเป็นทหารอย่างสมบูรณ์ทั้งด้านจิตใจ ความรู้ความสามารถ ทักษะคติ และทางร่างกาย มิใช่มุ่งหมายแค่เพียงการเรียนรู้วิชาทหารเท่านั้น

3. เสริมสร้างให้ นศท.ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชาติ จึงต้องมีความรัก ความหวงแหน สามารถที่จะเสียสละ และอุทิศชีวิตให้กับชาติ โดยกำหนดให้มีการปฏิญาณตนต่ออนุสาวรีย์บูรพมหากษัตริย์ หรือวีรชนผู้กล้า ในพื้นที่ที่ตั้งหน่วยก่อนทำการฝึกภาคปกติและภาคสนาม

4. เสริมสร้างให้ นศท.มีความรู้ และประสบการณ์ในวิชาทหารที่เหมาะสม มีทัศนคติที่ดี เชื่อมมั่น ศรัทธาในกองทัพ และมีความพร้อมที่จะเข้ารับใช้ประเทศชาติอย่างเต็มใจในฐานะกำลังพลสำรองที่มีคุณภาพของกองทัพ

5. เสริมสร้างให้ นศท.เป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่าง ทหารกับ ประชาชน รวมทั้งสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชนในสังคม โดยเฉพาะในเรื่องการรณรงค์เพื่อป้องกันและต่อต้านยาเสพติด

6. ส่งเสริมให้ครูฝึก มีการพัฒนาตนเอง รวมถึงจัดการฝึกให้ นศท.มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น ด้วยการคัดเลือก นศท.มาเป็นผู้ช่วยครูฝึก เพื่อสร้างเสริมลักษณะผู้นำ หน่วยฝึกวิชาทหารจะต้องทำการประเมินผลการปฏิบัติทุกขั้นตอนของการฝึก เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการฝึกให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7. นำโครงการศูนย์ฝึก นศท.แข่งขัน สถานศึกษาร่วมมือ มุ่งไปสู่มาตรฐานเดียวกัน มาดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อให้ นศท.ได้ฝึกปกครองตามสายการบังคับบัญชา ทั้งนี้ หน่วยที่ทำการฝึกวิชาทหารจะต้องดำเนินการพัฒนา/จัดหาเครื่องช่วยฝึก ให้ทันสมัยและเพียงพอกับ จำนวน นศท.

ที่เข้ารับการฝึก รวมทั้งดำเนินการพัฒนาปรับปรุงสนามฝึกและแหล่งเรียนรู้ภายในหน่วย ให้มีความพร้อมสูงสุด

8. ทุกหน่วยต้องให้ความสำคัญในการฝึกสวนสนามของ นศท. เนื่องจากเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของ นศท. โดยใช้วิถีทัศน์ของ ทบ.เป็นแนวทางการปฏิบัติ

การพัฒนาครูฝึก

ครูฝึกวิชาทหาร ต้องได้รับการพัฒนาเป็นครูทหารที่มีมาตรฐานสูงขึ้น โดยมีแนวทางการพัฒนาดังนี้

1. ครูฝึกทุกคนมีส่วนสำคัญต่อการสร้างอุดมการณ์ เกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังนั้น ต้องพัฒนาหน่วยให้มีแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบหอเกียรติยศ พิพิธภัณฑน์ หรือนิทรรศการ และให้ครูฝึกได้ศึกษาจนมีความรู้ความสามารถถ่ายทอดไปสู่ นศท. ได้ ต้องจัดให้มีรูปแบบที่ดีในการบรรยาย ประกอบภาพยนตร์ พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจที่สำคัญของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันบังเกิดคุณประโยชน์ยิ่งต่อประชาชนไทยให้ นศท. มีความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ พร้อมทั้งให้มีการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ และการทัศนศึกษาร่วมด้วยตามขีดความสามารถที่จะกระทำได้

2. ครูฝึกต้องมีความรู้ภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติและสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี ผ่านการฝึกสอน เพื่อสร้างประสบการณ์ ครูฝึกแต่ละคนต้องมีความเชี่ยวชาญไม่น้อยกว่า 3 วิชา โดยสามารถเป็นผู้ฝึกสอนด้วยตนเองได้ ทั้งนี้ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาที่จะบริหารกำลังพลที่มีอยู่ให้มีความรู้ความสามารถครอบคลุมในทุกเรื่อง

3. ด้านการส่งเสริมคุณธรรม หน่วยฝึกวิชาทหารต้องมีการคัดกรองกำลังพลที่มีสภาพจิตตกต่ำ ซอบคึมสุรา สูบบุหรี่ยึด แต่งกายโทรม สุขภาพจิตเบี่ยงเบนทางเพศ หมกมุ่นอยู่แต่เรื่องกามารมณ์ และการเที่ยวกลางคืนออกจากการเป็นครู หรือมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับ นศท. ในทันทีที่ตรวจพบ ทั้งนี้ ครูฝึกต้องมีมาตรฐานด้านคุณธรรม จริยธรรมสูง ยึดมั่นในหลักศาสนาและเรียนรู้จิตวิทยาวัยรุ่น ครูฝึกต้องได้รับการยกย่องให้มีความภาคภูมิใจในการเป็นครูทหาร เพราะครูทหารต่างจากครูทั่วไป เนื่องจากต้องมีจิตใจเข้มแข็ง อดทน ไม่ปล่อยให้อารมณ์อ่อนไหว แต่เปี่ยมด้วยความเมตตา เพราะการฝึกทหารต้องการฝึกให้คนมีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย จิตใจ มีระเบียบวินัยและมีความรู้ความสามารถ ดังนั้น ครูฝึกจะต้องทุ่มเท พลังกาย พลังใจ และการเป็นแบบอย่างที่ดี

4. ครูฝึกทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี ทั้งในด้านความรู้ความสามารถทางทหาร และบุคลิกลักษณะทางทหาร เพื่อให้สามารถสร้างศรัทธาและทัศนคติที่ดีทั้งจาก นศท. และผู้ปกครองตลอดจนประชาชนทั่วไป

การปลูกฝังอุดมการณ์นักศึกษาวิชาทหาร (นศท.)

1. ปลูกฝังอุดมการณ์ให้ นศท.มีความยึดมั่นในชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มีจิตสำนึกในเรื่องชาตินิยม รวมทั้งมีความเชื่อมั่น และศรัทธาในกองทัพ
2. ปลูกฝังให้ นศท. เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย เชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาโดยเคร่งครัด ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีของชาติ มีสุขภาพและพลานามัยแข็งแรง มีความอดทน และอดกลั้น สามารถทนต่อสภาพแวดล้อมการฝึกที่ยากลำบาก
3. ปลูกฝังให้ นศท. มีส่วนร่วมในการรณรงค์ และดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนอย่างกว้างขวาง จริงจัง และต่อเนื่อง
4. ปลูกฝังให้ นศท.มีความรัก ความสามัคคีในหมู่ นศท.ด้วยกัน และปฏิบัติตนเป็นแกนนำสร้างความสามัคคีในกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษา ในสังคมและประเทศชาติ

การปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร

อุดมการณ์ คือ “จินตนาการ ที่ถือว่าเป็นมาตรฐานแห่งความดีงามและความจริง ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายแห่งชีวิตอันสูงส่ง ที่จูงใจให้มนุษย์พยายามมุ่งมั่นที่จะทำหรือบรรลุถึง เป็นพลังอำนาจที่ทำให้เกิดความกลมเกลียว เป็นปีกแผ่นและจิตสำนึกร่วมในสังคม กองทัพ เป็นสถาบันสำคัญหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังอุดมการณ์ โดยเป็นการปลูกฝังให้ยึดถือในหลักการ ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมหรือทฤษฎีบางอย่าง ซึ่งเป็นวิถีปฏิบัติที่สืบทอดกันมา ในสังคมอุดมการณ์ทหาร คือ มาตรฐานแห่งความดีงามอันสุดยอดในหน้าที่ของนักรบของชาติ ที่ต้องมุ่งมั่นอุทิศตน

เพื่อให้บรรลุถึง ซึ่งความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในด้านการป้องกันประเทศนั้น เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน ที่จะปกป้องประเทศบ้านเกิดเมืองนอนในทุกวิถีทางเท่าที่จะสามารถทำได้ และรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ชายไทยทุกคนต้องเป็นทหารรับใช้ชาติ อุดมการณ์ทหารจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อความเป็นทหารอาชีพ การมีอุดมการณ์ทหารที่ฝังแน่นจะเป็นแนวทางให้ทหารเกิดความสำนึกในหน้าที่ ยึดมั่นในผลสำเร็จของภารกิจ เป็นหลักประกันได้ว่าผู้ที่มีอุดมการณ์ทหารที่ฝังแน่นและกล้าแกร่ง จะนำผลดีมาสู่กองทัพและประเทศชาติได้อย่างไม่มีข้อกังขา และเป็นการปฏิบัติในหน้าที่พลเมืองตามบทบาทของทหารอย่างสมบูรณ์

1. หน้าที่พลเมือง พลเมืองเป็นกำลังของประเทศ มีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญซึ่งทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม โดยหน้าที่พลเมืองที่สำคัญ สรุปได้คือการรักษาชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

1.1 การรักษาชาติ คนไทยทุกคนมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศุภและป้องกันชาติ มิให้ผู้ใดแบ่งแยกแผ่นดินไทย ด้วยเหตุผลทางการเมือง การปกครอง หรือศาสนา เพราะรัฐธรรมนูญกำหนดว่า “ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกไม่ได้” รวมทั้งป้องกันมิให้ชาติอื่นมารุกราน

1.2 การรักษาศาสนา ประเทศไทยให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา พระมหากษัตริย์ ทรงอุปถัมภ์ทุกศาสนา ทุกคนต้องรักษาศาสนาด้วยการบำรุงรักษาและเสริมสร้างศรัทธาเพื่อให้อาสาสนาคงอยู่คู่บ้านเมืองและเป็นหลักยึดเหนี่ยวในด้านคุณธรรมสืบไป

1.3 การรักษาพระมหากษัตริย์ เป็นหน้าที่ยิ่งใหญ่ของคนไทยทุกคน เพราะประเทศไทยและคนไทยดำรงอยู่ได้อย่างร่มเย็นเป็นสุขมาจนถึงทุกวันนี้ก็ด้วยพระบารมีของพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ที่คนไทยต้องดูแลรักษาและเทิดทูนสถาบัน และองค์พระมหากษัตริย์ไว้ด้วยชีวิต อีกทั้งต้องป้องกันภัยพาลอันเกิดจากวาทะหรือความคิดที่ไม่สุจริต ทั้งปวง

2. ความสำคัญและบริบทของอุดมการณ์ทหาร

2.1 ขงจื้อยอดนักปราชญ์ชาวจีนได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่มีอุดมการณ์ ผู้มีเมตตาธรรม ย่อมไม่รักตัวกลัวตายจนทำให้เสียอุดมการณ์หรือสิ้นเมตตาธรรม แต่ตรงกันข้ามกลับจะยอมพลีชีพเพื่อพิทักษ์อุดมการณ์และเมตตาธรรมนั้นเอาไว้ คำพูดดังกล่าวเปรียบประดุจดังพฤติกรรมในการรบของทหารที่ต้องปฏิบัติ โดยตระหนักอยู่เสมอว่าการรบคือการชี้ชะตาบ้านเกิดเมืองนอน อันเป็นที่รักของตนว่าจะอยู่รอดหรือย่อยยับ ทหารปฏิบัติหน้าที่มิใช่เพื่อรับใช้ใคร แต่เหนือสิ่งใดทุกคนต้องมุ่งรับใช้ชาติและประชาชนเป็นสำคัญ เป็นหน้าที่ของพลเมืองดีและนับเป็นเกียรติประวัติแห่งตน และวงศ์ตระกูล ที่ลูกผู้ชายทุกคนต้องภูมิใจ เป็นแบบอย่างที่ดีของชายชาติทหาร ที่อุทิศตนในยามแห่งความเป็นความตายที่ประเทศต้องการ

2.2 ทหารที่มีอุดมการณ์กล้าแข็ง ต้องศรัทธาและสำนึกต่อภารกิจตามหน้าที่ ตั้งใจทำ อุทิศตนและเสียสละ ชี้นำตนเองได้ว่าต้องทำอะไรบ้าง เพื่อให้ชาติมั่นคงและปลอดภัย ประสิทธิภาพหน่วยทหารนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของคนเหนือกว่าอาวุธยุทโธปกรณ์ กองทัพได้สร้างนักรบให้เป็นที่ปรากฏมาในทุกสมรภูมิที่ทหารไทยเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง แต่อย่างไรก็ตาม การปลูกฝังอุดมการณ์ทหารภายใต้สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน ย่อมจะมีอุปสรรคอยู่บ้างทั้งในด้านของวิธีการ แรงจูงใจในการเป็นทหารที่เปลี่ยนไป การเอาใจใส่และ

การเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้บังคับบัญชาในทุกระดับ รวมทั้งความสะอาดสบายและวิถีชีวิตแบบวัดนิยม

2.3 ภายใต้บริบทดังกล่าวกองทัพจะต้องสามารถดำรงความเป็นแบบอย่างที่ดีงามเอาไว้ให้สมกับที่เป็นสถาบันที่มีระเบียบวินัยสูง ที่ไม่มีหน่วยงานใดกระทำได้ดีเสมอเหมือน ทหารต้องยืนอยู่เคียงข้างประชาชน ให้ประชาชนรักใคร่ ศรัทธาและวางใจได้ว่าจะเป็นที่พึ่งได้จริง ในยามทุกข์หรือยามคับขัน กำลังพลที่สวมเครื่องแบบทหาร ต้องละอายต่อการสวมเครื่องแบบ โดยไม่กระทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ทหารมิใช่ลูกจ้างซึ่งขายแรงงานแลกกับเงิน แต่เป็นผู้ที่กล้าเอาชีวิตเข้าแลกเพื่อให้บ้านเมืองอยู่รอด ซึ่งการอุทิศตนและเสียสละอันสูงส่งดังกล่าวก็คือหน้าที่มิใช่ทำงานเพื่อแลกเงิน

3. ผู้นำกับการพัฒนาอุดมการณ์ทหาร

3.1 สังคมทหารเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อนภายในขอบเขตของค่ายของหน่วย มีการพบปะกันอยู่เป็นเนืองนิตย์ เป็นสังคมที่ใกล้ชิดช่วยเหลือเกื้อกูลกันตลอดเวลา จึงเป็นการง่ายที่จะเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขในความเป็นอยู่ประจำวันของกันและกัน ผู้บังคับบัญชาพึงแสดงตัวอย่างในความประพฤติ ความเป็นอยู่และการทำงานไม่ให้เกิดการเปรียบเทียบไม่ให้ผู้ย่อยถูกดูแคลนหรือขาดความเคารพเลื่อมใส

3.2 ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนย่อมมองไปที่ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่เหนือกว่า หากได้แสดงตนเป็นแบบอย่างที่ดีงาม ผู้ใต้บังคับบัญชาย่อมจะปฏิบัติตาม ทหารจะอยู่กับผู้บังคับบัญชาและตายพร้อมกับผู้บังคับบัญชาได้เสมอ

3.3 ต้องไม่เห็นแก่ได้แม้ในสิ่งอันเล็กน้อย ต้องละเว้นการล่วงสิทธิอันควรมิควรได้ของทหาร หากจำเป็นจะต้องขอให้สละสิทธิกันบ้างก็ต้องชี้แจงให้ทหารเข้าใจและยอมรับด้วยความสมัครใจ

3.4 สังคมทหารมิใช่สังคมศักดิ์นาแต่เป็นสังคมของเพื่อนคู่ชีวิตซึ่งตายด้วยกันได้ และตายแทนกันได้ ทหารไม่เคยทอดทิ้งกันในยามยากหรือในยามมีภัยอันตรายร่วมกัน ทำงานกันตามหน้าที่ในลักษณะของความเป็นหน่วย ซึ่งมีพร้อมทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา โดยต่างฝ่ายต่างให้เกียรติซึ่งกันและกันตามชั้นยศและอำนาจหน้าที่

3.5 ทหารเป็นกลุ่มคนที่ถืออาวุธตามกฎหมาย หากไม่มีการบังคับบัญชา ไม่มีระเบียบวินัยคอยควบคุมกำกับแล้วก็จะมีสภาพไม่แตกต่างกับโจรป่า ที่ไม่อาจสั่งการกันได้ ในยามคับขันอันจะนำมาซึ่งความสูญเสียหรือพ่ายแพ้ได้

3.6 ทหารทุกระดับชั้นต่างก็มีเกียรติเท่าเทียมกัน เนื่องจากแต่ละคนต้องรับผิดชอบในหน้าที่เพื่อชาติทั้งสิ้น ถ้าอยากจะให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีระเบียบวินัย ผู้บังคับบัญชา

หรือผู้ใหญ่ก็จะต้องมีระเบียบ มีวินัยด้วย เมื่ออยู่ร่วมกันได้อย่างราบรื่นและเข้าใจกันดี ความจงรักภักดีย่อมจะมีมาเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดทั้งความเข้มแข็ง และประสิทธิภาพแก่หน่วย

กระบวนการพัฒนาอุดมการณ์ทหาร

นักศึกษาวิชาทหาร คือกำลังสำรองของกองทัพที่เป็นส่วนสำคัญในการพร้อมรบ อันเป็นหลักประกันต่อความมั่นคงของชาติ การเข้ามาเป็นนักศึกษาวิชาทหาร จึงนับว่าเป็นความเสียสละอันควรยกย่อง ซึ่งเป็นการแสดงถึงความรักชาติ และความรับผิดชอบในภาระหน้าที่ที่คนไทยทุกคนพึงมีต่อชาติบ้านเมือง การเป็นนักศึกษาวิชาทหารที่ดีนั้น นอกจากจะต้องใฝ่รู้ด้านวิชาการแล้ว ต้องเป็นผู้มีวินัย มีความสำนึกในหน้าที่ เคารพศติกาของสังคม และหมั่นตระหนักตนอดจนการกระทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนรุ่นหลัง ในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจ และจริงจัง เสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ของส่วนร่วม และประเทศชาติ นำความรู้ และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ซึ่งการจัดให้มีกำลังพลสำรองเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับจากกองทัพประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกว่ามีความสำคัญยิ่งต่อพลังอำนาจทางทหารของชาติ ทำให้กองทัพสามารถทำการรบได้ต่อเนื่อง ยาวนานในสถานการณ์สงคราม รัฐใดที่มีการจัดระบบกำลังพลสำรองไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมสามารถเรียกระดมพลได้อย่างเหมาะสม และทันต่อสถานการณ์ความจำเป็นที่อาจเกิดขึ้น อีกทั้ง ระบบกำลังพลสำรองที่มีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้รัฐนั้น ๆ สามารถลดขนาดของกำลังพลประจำการลงได้อีกด้วย

ดังนั้น กระบวนการพัฒนาอุดมการณ์ทหารจะต้องกระทำตั้งแต่บุคคลพลเรือนเข้ามาเป็นทหาร และพัฒนาต่อเนื่องไปตลอดชีวิตการรับราชการทหาร ในกลุ่มบุคคลที่เข้ามาใหม่ จะต้องมีการปลูกฝังค่านิยมพื้นฐานการเป็นทหาร เช่น ความรักชาติ ความเข้มแข็งอดทน ความมีวินัยและการเชื่อฟังคำสั่ง เป็นต้น แล้วจึงค่อย ๆ พัฒนาค่านิยมทหารในระดับที่สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องใช้สำนึกทางจริยธรรมเข้ามาร่วมด้วย

ในขั้นต้นของชีวิตทหารต้องมีการปลูกฝังอุดมการณ์ อย่างเข้มข้นและเมื่อรับราชการแล้วก็ให้มีการตอกย้ำอยู่เป็นระยะ การดำเนินการอาจกระทำได้ทั้งศึกษาคำสอนของศาสนา ลัทธิเชื้อชาติ กลุ่มชน การอบรมให้ภาคภูมิใจในอดีตการต่อสู้ของชาติ การใช้คำขวัญ การใช้ภาพยนตร์และ เพลงปลุกใจ การฝึก การศึกษาประวัติศาสตร์ การดูงานพิพิธภัณฑ์ การพัฒนาความเข้มแข็งของกลไกในระบบ เช่น สถาบันทางสังคม และระบบเกียรติศักดิ์ เป็นต้น รวมทั้งการบรรยายโดยผู้ทรงคุณวุฒิหรืออื่น ๆ ตามความริเริ่มของหน่วย

กรอบแนวคิดการศึกษาอุดมการณ์ทหาร อุดมการณ์เป็นเรื่องของเป้าหมายอันสูงส่งในทางดีที่คนกลุ่มหนึ่งเชื่อและต้องการทำให้บรรลุผล เพื่อให้กำลังพลในกองทัพบรรลุถึงอุดมการณ์อันสูงสุดในการเป็นทหารที่ดี ซึ่งประกอบด้วย

1. ความดี ซึ่งเป็นกรอบใหญ่ในเป้าหมายของอุดมการณ์ ความดีที่จำเป็นต้องใช้พิจารณาหรือไตร่ตรองด้วยเหตุและผล แล้วจึงกระทำนั้นกำหนดให้เป็นเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรม ส่วนความดีที่มีผู้เขียนหรือกำหนดไว้แล้ว กำหนดให้เป็นเรื่องของจรรยาบรรณและศีลธรรม

2. ค่านิยมทหาร เป็นทิศทางของการยึดถือหรือการปฏิบัติตามสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้น คำว่าค่านิยม แบ่งค่านิยมออกเป็น 3 ระดับ คือ ค่านิยมพื้นฐานของการเป็นทหาร ค่านิยมทหารชั้นกลาง และค่านิยมทหารชั้นสูง ซึ่งระดับของค่านิยมดังกล่าวจะค่อย ๆ ทำให้ทหารยกระดับความมีอุดมการณ์เพิ่มมากขึ้นเข้าไปสู่อุดมการณ์ทหารฝั่งแน่น ดังนี้คือ

2.1 ค่านิยมพื้นฐานของการเป็นทหาร เช่น ความรักชาติ ความเข้มแข็ง ความอดทนและการเชื่อฟังคำสั่ง เป็นต้น

2.2 ค่านิยมทหารชั้นกลาง เช่น ความเสียสละ ความรักหมู่คณะ การทำงานเป็นทีม ความตรงไปตรงมา และการรักษาเกียรติ เป็นต้น

2.3 ค่านิยมชั้นสูง เช่น ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การดำรงรักษาไว้ด้วยความไม่เห็นแก่ตัว ความกล้าหาญ ความมีวินัย การดำรงความเป็นหน่วย ความจงรักภักดีและการให้เกียรติเพื่อนร่วมอาชีพ เป็นต้น

ซึ่งค่านิยมนี้ถือเป็นค่านิยมทหารของกองทัพ กำลังพลทุกคนต้องได้รับการพัฒนาขึ้นมาตามลำดับ

การแสดงออกซึ่งการรักษาชาติ

การแสดงออกว่าเป็นการรักษาชาติอย่างถูกต้องนั้น ได้แก่

1. เสียสละเพื่อชาติ ในสมัยก่อนคนไทยได้เสียสละชีวิตของตนเพื่อปกป้องประเทศชาติและผืนแผ่นดินที่ตนรัก เช่น ชาวบ้านบางระจัน ที่เสียสละชีวิตเพื่อปกป้องรักษาผืนแผ่นดินไทยให้ควอยู่ด้วยการอุทิศชีวิตในการสู้รบกับพม่าอย่างกล้าหาญจนตัวตาย คุณหญิงโม ซึ่งท่านได้รวบรวมคนไทยชาวนครราชสีมาทั้งหญิงชายที่ถูกกวาดต้อนไปเป็นเชลยเข้าต่อสู้กับทหารลาว ซึ่งช่วยกอบกู้เมืองนครราชสีมากลับคืนมาเป็นของไทยได้ในที่สุด เหล่านี้คือตัวอย่างของบุคคลที่รักและเสียสละชีวิตของตนเพื่อชาติและแผ่นดินไทย

ในปัจจุบัน การแสดงออกถึงความเสียสละเพื่อชาติของคนไทยเปลี่ยนเป็นการแสดงออกด้วยน้ำใจไมตรีที่มีให้แก่กัน เช่น การบริจาคทรัพย์สินเงินทองและสิ่งของเพื่อช่วยเหลือ

ผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ และช่วยทหารตามชายแดน หรือการออกแรงกายในการช่วยเยียวยาและฟื้นฟูผู้เจ็บป่วย ผู้พิการ ผู้ยากจนและผู้ถูกทำร้ายต่าง ๆ อย่างการช่วยอ่านหนังสือให้คนตาบอดฟัง ช่วยพาผู้เจ็บป่วยแต่ยากจนไปรักษาพยาบาล ช่วยซ่อมแซมบ้านให้ผู้ประสบภัย เป็นต้น

2. รักษาสิ่งแวดล้อมและประหยัดพลังงานของชาติ การแสดงออกว่ารักชาติที่เราสามารถทำได้อย่างง่าย ๆ ก็คือช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศ เช่น ไม่ทำลายสาธารณสมบัติของชาติ ช่วยกันดูแลโบราณสถานของชาติ ช่วยกันทิ้งขยะลงในถังขยะให้เป็นที่เป็นทาง ไม่ทิ้งขยะหรือปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำลำคลอง ช่วยกันปลูกป่า ไม่บุกรุกพื้นที่ป่า หักค่าหรือค่าสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองนอกจากนี้ยังรวมถึงการช่วยกันประหยัดพลังงานของชาติ ได้แก่ การช่วยกันประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ ประหยัดน้ำมัน โดยไม่ใช้เกินความจำเป็นหรือไร้ประโยชน์และฟุ่มเฟือย

3. ภูมิใจในความเป็นชาติ ความภูมิใจในความเป็นชาติไทย ควรเป็นสิ่งที่ถูกปลูกฝังอยู่ในจิตสำนึกของคนไทยทุกคนและให้ทุกคนร่วมแสดงออกถึงความภาคภูมิใจนั้น ไม่ว่าจะเป็นการรักและภูมิใจในภาษาไทย โดยพูด อ่านและเขียนภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง รักษาวัฒนธรรมที่ดีงามของความเป็นไทย ทั้งการแสดงออกด้านกิจกรรมารยาทที่สุภาพเรียบร้อย อ่อนน้อมถ่อมตน การเคารพผู้สูงอายุ การพูดที่ไพเราะ การไหว้แบบไทยที่สุภาพ

ข้อพึงระวังในการเสริมสร้างอุดมการณ์

ในการเสริมสร้างอุดมการณ์พึงระวังในเรื่องต่อไปนี้

1. ในการอบรมให้เกิดความรักชาติ พึงหลีกเลี่ยงการอบรมอย่าให้เกิด “เชื้อชาตินิยม” ขึ้นเพราะอาจทำให้เกิดการแตกความสามัคคีในประเทศได้

2. จะต้องรู้จักอุดมการณ์ของฝ่ายตรงข้ามเป็นอย่างดี เพื่อให้สามารถชี้ได้ว่าเพราะเหตุใดเราจึงไม่สามารถยอมรับอุดมการณ์ของฝ่ายตรงข้ามได้

3. ใช้ในโอกาสที่เหมาะสมทั้งเวลาสถานที่และสถานการณ์

4. พิจารณาการเผยแพร่อุดมการณ์ของเราเพื่อให้สามารถเผยแพร่ปลูกฝังและเสริมสร้างอุดมการณ์ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

5. ขยายการเผยแพร่ปลูกฝังและเสริมสร้างอุดมการณ์ไปให้มากที่สุด

6. ปรับปรุงให้เหมาะสมกับกาลเวลา สอดคล้องกับค่านิยมและวัฒนธรรมของไทย

สำหรับสถาบันที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่อุดมการณ์ได้แก่สถาบันครอบครัว สถาบันการปกครอง สถาบันทหาร สถาบันการศาสนา และสถาบันการศึกษา

ปัจจัยเสริมสร้างอุดมการณ์ความรักชาติอันเป็นแนวทางการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ เพื่อรวมพลังความรักความสามัคคีของคนในชาติให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดเสถียรภาพและเกิดความมั่นคงในที่สุด ประกอบด้วย 7 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยการสอนอบรม ปลูกฝังความรักชาติ
2. ปัจจัยอุดมการณ์ความเชื่อความศรัทธาในความเป็นไทย
3. ปัจจัยความต้องการรักษาผลประโยชน์
4. ปัจจัยความหยิ่งในศักดิ์ศรีและภราดรภาพของคนไทย
5. ปัจจัยความต้องการมีส่วนร่วมในการปกครองของรัฐ
6. ปัจจัยชาตินิยมและ
7. ปัจจัยความต้องการให้ชาติไทยคงอยู่”

ความรู้สึกรักชาติของคนไทย ถึงแม้จะเป็นความรู้สึกรายในจิตใจของแต่ละบุคคล แต่มีอยู่จริงและได้สะท้อนออกมาในลักษณะที่เป็นพฤติกรรมความรักชาติอย่างต่อเนื่อง ตามสถานการณ์ภัยคุกคาม ตามกระแสการปลุกเร้า และตามสถานการณ์การแข่งขันระหว่างชาติ เช่น กรณีการเดินทางประท้วง เมื่อต่างชาติบุกกรุกดินแดนไทย การเดินทางเรียกร้องสิทธิการเชิรร์นักกีฬาไทยการเชิรร์มวยไทย เป็นต้น ความรู้สึกรักชาตินี้มีทั้งในคนไทยเชื้อสายไทยและคนไทยเชื้อสายอื่นๆ โดยทั้ดเทียมกัน โดยเฉพาะแนวคิดคนรุ่นใหม่ ที่พัฒนาแนวคิดชาตินิยมที่เอื้ออำนวยต่อความสามัคคีร่วมกันมากขึ้น โดยถือว่าผู้ที่เกิดในแผ่นดินไทย ไม่ว่าจะเป็นคนเชื้อชาติใด ศาสนาใด ถือเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์ มีเกียรติมีศักดิ์ศรีในความเป็นไทยและมีภราดรภาพของความเป็นไทยเต็มรูปแบบมีภาระที่จะต้องพัฒนาชาติร่วมกัน

การที่คนในชาติขาดอุดมการณ์ความรักชาติหรือขาดความเข้าใจในความรักชาติที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ ย่อมสะท้อนออกมาในรูปแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดปัญหาที่สะสมและมีแนวโน้มรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในทุกๆ ด้านทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ ความมั่นคง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การพลังงานและสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว “เหตุผลที่ทุกคนต้องรักชาติ” เพราะเราชาติเป็นของเรา เราเป็นหน่วยหนึ่งของชาติ ความเป็นอยู่เนื่องกับชาติ เพราะเรามีส่วนได้ส่วนเสียร่วมสุขร่วมทุกข์กับชาติ ชาติไทยเป็นอย่างใดเราเป็นด้วย ชาติไทยมีความสุขความเจริญ เราสุขเราเจริญด้วย ดังพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าตอนหนึ่งความว่า “...แม้้นชาติย่อยยับ อับจนบุคคลจะสุขอยู่อย่างไร...”

และเพราะชาติไทยช่วยให้เรามีชีวิตอยู่ในโลกได้อย่างบุคคลผู้มีเกียรติ ทั้งระบุ “ประโยชน์จากการรักชาติ” ว่าเป็นเหตุให้คนในชาติมีความสามัคคีกลมเกลียวและช่วยเหลือเกื้อกูล

กัน เว้นจากการเบียดเบียนประทุษร้ายทำลายประโยชน์สุขซึ่งกันและกัน อันเป็นที่ตั้งแห่งความเจริญและความมั่นคงของชาติ เป็นเหตุให้ทุกคนช่วยกันบำรุงชาติให้เจริญรุ่งเรืองเข้มแข็งและสามารถยิ่งๆ ขึ้นไป ด้วยกำลังทรัพย์ กำลังกายและกำลังความคิด จนเป็นชาติอารยะ เป็นเหตุให้ทุกคนช่วยกันป้องกันรักษาชาติให้ดำรงอิสรภาพมั่นคงถาวร ไม่เพิกเฉยปล่อยให้เสื่อมทรามล่มจม เป็นเหตุให้ทุกคนพยายามทำตัวให้เป็นให้เป็นประโยชน์แก่ชาติ ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ซึ่งเป็นผลดีแก่คนในชาติและประเทศชาติ เป็นเหตุให้ทุกคนระวังตัวไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นภัยอันตรายต่อชาติและใส่ใจกระทำแต่การอันเป็นคุณประโยชน์ต่อชาติ” การดำรงความเป็นชาติอยู่ได้นั้น จะต้องประกอบด้วยความรักชาติ ความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ของชาติและการปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อชาติ ดังนี้

ประการแรก ความรักชาตินั้น ทุกคนก็มีความรักชาติรักเผ่าพันธุ์กันทุกคน แต่ความรักชาติ ด้วยการกล่าวขานด้วยปากนั้น จะไม่เป็นผลให้เกิดต่อชาติและคนในสังคมในชาติ ซึ่งคนในชาตินั้นมีภาระหน้าที่ต่าง ๆ กันและผลจากการปฏิบัติงานของแต่ละคนให้บรรลุผลตามแนวทางที่ตั้งไว้ได้อย่าง สมบูรณ์แล้วนั้นแหละ คือ ความรักชาติ เพราะผลการกระทำของแต่ละคนที่เกิดประโยชน์นั้น จะส่งผลให้ชาติได้รับทางอ้อม เช่น พ่อค้า นักธุรกิจ ที่มีหน้าที่ค้าขายสิ่งของต่าง ๆ ผลประโยชน์ในเบื้องต้น คือรายได้ที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการนั้น ย่อมตกอยู่กับตัวผู้ประกอบการเอง แต่รายได้ส่วนหนึ่ง หรือผลประโยชน์จากกิจการนั้นย่อมส่งผลให้แก่ชาติได้อย่างแน่นอน หรือข้าราชการซึ่งเป็นกลไกสำคัญของรัฐนั้น ถ้าหากจะอุทิศตนเพื่อชาติบ้านเมืองอย่างแท้จริงแล้ว กิจการงานต่าง ๆ ที่ได้รับผิดชอบอยู่ก็จะทำให้รัฐได้รับผลจากการปฏิบัตินั้น ๆ อย่างสมบูรณ์หรือแม้แต่ประชาชนทั่ว ๆ ไป ซึ่งไม่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจการงานของรัฐโดยตรง แต่ถ้าประชาชนทุกคนตั้งอยู่ในขอบข่ายของกฎ กติกาของสังคมอย่างเคร่งครัด หรือปฏิบัติตนตามกฎหมายของรัฐอย่างดีก็เท่ากับได้เอื้ออำนวยผลประโยชน์นั้นให้แก่ชาติบ้านเมือง

ประการที่สอง ความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ของชาติในสังคมของมนุษย์เราจำเป็นที่จะต้องมียึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนที่อยู่ในแต่ละกลุ่มแต่ละเหล่า ประเพณี ภาษา ศาสนา วัฒนธรรมก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นพื้นฐานให้มนุษย์เรารู้สึกยึดเหนี่ยวสัมพันธ์กัน มีความสมัครสมานสามัคคีกัน แต่มนุษย์เราจะมีความสมัครสมานสามัคคีกันได้ก็จะต้องมีระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น รัฐธรรมนูญและตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ของแต่ละประเทศ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบหรือกดขี่ข่มเหงกัน นอกจากจะมีธรรมเนียมประเพณีเหมือนกัน มีกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ แล้ว ถ้าหากทุกคนในชาติมีอุดมการณ์เพื่อส่วนรวมและประเทศชาติเหมือนกันแล้ว ประเทศชาติและสังคมก็จะมีเจริญก้าวหน้ามั่นคงมีความเข้มแข็ง

ประการสุดท้าย คือการทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อชาติ หมายความว่า เราทุกคนได้ตั้งวัตถุประสงค์ร่วมกันว่าจะทำอะไรให้ชาติของเราได้รับผลประโยชน์ ได้รับความสำเร็จตาม เป้าประสงค์ที่วางไว้ โดยการที่ทุกๆ คนในชาติได้ร่วมแรงร่วมใจอย่างเต็มความสามารถ ผลักดันให้ ชาติบ้านเมืองมีความเจริญก้าวหน้าตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ซึ่งงานของชาตินั้นเป็นเรื่องที่ทุกคนใน ชาติจะต้องเสียสละ และเห็นว่าผลประโยชน์ของชาตินั้นเป็นผลประโยชน์ที่สูงสุดยอดเหนือประโยชน์ใด ๆ ทั้งหมด “อุดมการณ์ความรักชาติ” ออกเป็น 5 ประการดังนี้

1. ความรักผืนแผ่นดิน หมายถึง ความรักในดินแดนที่เป็นอาณาเขตของประเทศไทย จนไม่อาจยินยอมให้ผู้ใดหรือประเทศใดเข้ามาครอบครองแบ่งแยก หรือมีอิทธิพลเหนือดินแดนส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดของประเทศไทยได้ อาจถึงต้องยอมสละแม้กระทั่งชีวิต เพื่อรักษา ดินแดนหรือผืนแผ่นดินไทยเอาไว้

2. ความรักศาสนา หมายถึง ความรักความศรัทธา การเคารพความเชื่อถือในหลักธรรม คำสอนของศาสนาและน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนเหล่านั้น มายึดถือและปฏิบัติอย่างถูกต้อง ตาม ครรลองของศาสนา โดยไม่มีสิ่งใดเคลือบแฝง อันจะทำให้เกิดประโยชน์สูงแก่ประเทศชาติ โดยส่วนรวม

3. ความรักพระมหากษัตริย์ หมายถึง ความรัก ความเคารพ ความยกย่องเทิดทูนบูชา และจงรักภักดีในสถาบันพระมหากษัตริย์ ผู้ทรงเป็นเสมือนศูนย์รวมของคนไทยทั้งชาติ ด้วยสำนึก ในพระมหากรุณาธิคุณเสมอมาว่าทุกครั้งที่ชาติประเทศถึงคราวอัปยศ พระมหากษัตริย์จะทรงแผ่ พระบารมีอันไพศาลปกเกล้าเหล่าอาณาประชาราษฎร์ให้พ้นทุกข์และคลี่คลายสถานการณ์ บ้านเมืองให้กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยพลัน

4. ความรักการปกครองระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ความรักความเข้าใจ ความ ศรัทธา และความเชื่อมั่นในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข โดยเชื่อว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ให้สิทธิถึงประชาชนมากที่สุด เป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน

5. ความรักศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนมรดกของชาติ หมายถึง ความรัก ความหวงแหน อนุรักษ์ ชำรงรักษา ศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนมรดกของชาติ ให้คงอยู่กับ ประเทศไทยไปตราบนานเท่านาน ทั้งยังช่วยปกป้องรักษาศิลปะประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนมรดก ของชาติมิให้ผู้หนึ่งผู้ใด บุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือประเทศใดนำสมบัติของชาติไปครอบครอง เป็นอันขาด

สรุป

การศึกษาวิชาทหารทำให้ได้เรียนรู้ และฝึกฝนตนเองให้มีความเสียสละ มีความสามัคคี มีความรักในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย รู้จักอุทิศตนเพื่อเป็นประโยชน์ ต่อส่วนรวมและพัฒนาท้องถิ่น รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น และให้ความช่วยเหลือด้านสาธารณประโยชน์

อุดมการณ์ความรักชาติ เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของแต่ละชาติที่จะต้อง มี คนทุกคนที่เกิด ในชาติหากไม่มีอุดมการณ์ในความรักชาติของตนแล้ว ก็จะได้แต่อาศัยแผ่นดินเกิด ไม่มีสำนึกใน ความรักชาติ จะนึกถึงแต่ตนเองเป็นที่ตั้ง ทุกทุกอย่างเพื่อตนเอง จะถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ไม่ สนใจขอให้ตนเองได้ประโยชน์

ความรัก ทำให้สังคมมีการเกื้อหนุนผูกพันกัน เห็นอกเห็นใจ เอื้ออาทร แบ่งปัน ยิ้มแย้มและให้เกียรติ ซึ่งเป็นสิ่งที่จรรโลงให้สังคมมีความน่าอยู่และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งจะ เกิดขึ้นได้ตั้งแต่สังคมที่เล็กที่สุด คือครอบครัว ไปจนถึงสังคมใหญ่ที่สุด คือประเทศชาติ ไปจนถึง สังคมโลก

ความรักชาติ มีวิธีการที่แสดงออกว่าเป็นการรักษาอย่างถูกต้องนั้น ได้แก่

1. การเสียสละเพื่อชาติ ในสมัยก่อนคนไทยได้เสียสละชีวิตของตนเพื่อปกป้อง ประเทศชาติและผืนแผ่นดินที่ตนรัก เช่น ชาวบ้านบางระจัน ที่เสียสละชีวิตเพื่อปกป้องรักษา ผืนแผ่นดินไทยให้คงอยู่ ด้วยการอุทิศชีวิตในการสู้รบกับพม่าอย่างกล้าหาญจนตัวตาย คุณหญิงโม ซึ่งท่านได้รวบรวมคนไทยชาวนครราชสีมาทั้งหญิงชายที่ถูกกวาดต้อนไปเป็นเชลยเข้าต่อสู้กับ ทหารลาว ซึ่งช่วยกอบกู้เมืองนครราชสีมากลับคืนมาเป็นของไทยได้ในที่สุด เหล่านี้คือตัวอย่างของ บุคคลที่รักและเสียสละชีวิตของตนเพื่อชาติและแผ่นดินไทย ในปัจจุบัน การแสดงออกถึงความ เสียสละเพื่อชาติของคนไทยเปลี่ยนเป็นการแสดงออกด้วยน้ำใจไมตรีที่มีให้แก่กัน เช่น การบริจาค ทรัพย์สินเงินทองและสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ และช่วยทหารตามชายแดน หรือ การออกกำลังกายในการช่วยเหยี่ยวและฟื้นฟูผู้เจ็บป่วย ผู้พิการ ผู้ยากจนและผู้ถูกทำร้ายต่าง ๆ อย่างการช่วยอ่านหนังสือให้คนตาบอดฟัง ช่วยพาผู้เจ็บป่วยแต่ยากจนไปรักษาพยาบาล ช่วยซ่อมแซมบ้านให้ผู้ประสบภัย เป็นต้น

2. รักษาสิ่งแวดล้อมและประหยัดพลังงานของชาติ การแสดงออกว่ารักชาติที่เรา สามารถทำได้อย่างง่าย ๆ ก็คือช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศ เช่น ไม่ทำลาย สาธารณสมบัติของชาติ ช่วยกันดูแลโบราณสถานของชาติ ช่วยกันทิ้งขยะลงในถังขยะให้เป็นที่

เป็นทาง ไม่ทิ้งขยะหรือปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำลำคลอง ช่วยกันปลูกป่า ไม่บุกรุกพื้นที่ป่า หุุดล่า หรือค้าสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง นอกจากนี้ยังรวมถึงการช่วยกันประหยัดพลังงานของชาติ ได้แก่ การช่วยกันประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ ประหยัดน้ำมัน โดยไม่ใช้เกินความจำเป็นหรือไร้ประโยชน์และฟุ่มเฟือย

3. ภูมิใจในความเป็นชาติ ความภูมิใจในความเป็นชาติไทย ควรเป็นสิ่งที่ถูกปลูกฝัง อยู่ในจิตสำนึกของคนไทยทุกคนและให้ทุกคนร่วมแสดงออกถึงความภาคภูมิใจนั้น ไม่ว่าจะเป็นการรักและภูมิใจในภาษาไทย โดยพูด อ่านและเขียนภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง รักษาวัฒนธรรมที่ดีงามของความเป็นไทย ทั้งการแสดงออกด้านกิจกรรมารยาทที่สุภาพเรียบร้อย อ่อนน้อมถ่อมตน การเคารพผู้สูงอายุ การพูดที่ไพเราะ การไหว้แบบไทยที่สุภาพ

นอกจากกรณีดังกล่าวมาแล้ว การรักชาติต้องหวงแหนไม่ให้ใครมาเอารัศเอาเปรียบ ประเทศชาติด้วย เช่น การไม่ให้การสนับสนุนนักการเมืองและข้าราชการที่ทุจริต โกงกินบ้านเมือง อีกทั้งไม่ฝักใฝ่หรือเห็นดีเห็นงามกับบุคคลที่จาบจ้วงดูหมิ่นมุ่งทำลายสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ด้วย

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศก็คือคน นักศึกษาวิชาทหารทั่วประเทศประมาณ 3000,000 กว่าคน เป็นเยาวชนกลุ่มหนึ่ง จะเป็นพลังที่ดีทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงและถ่ายทอดอุดมการณ์ความรักชาติ ในการเผยแพร่และขยายแนวความคิดในอุดมการณ์ความรักชาติ การจะบรรลุภารกิจในยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ส่วนหนึ่งที่สำคัญจะต้องประกอบด้วยการก่อตัวของอุดมการณ์ที่เกิดจากการได้รับการสั่งสอนอบรมถ่ายทอดครั้งละน้อยจากชนรุ่นหนึ่งไปสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นไปโดยธรรมชาติไม่มีการชี้นำที่แน่นอน ปล่อยให้พลังทางสังคมและทางการเมืองส่งอิทธิพลต่อสมาชิกในสังคมอย่างค่อยเป็นค่อยไป เกิดจากการฉีกป้อนความเชื่ออย่างมีระบบ ด้วยการวางแผนและควบคุมการถ่ายทอดความเชื่อนั้น โดยมีการกำหนดมาตรการควบคุมความเชื่อที่สถาบันทางสังคมและการเมืองจะถ่ายทอดไปยังสมาชิกของสังคมอย่างเป็นเอกภาพ และมีทิศทางที่แน่นอน ผลจากการศึกษาในเรื่องการปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ทำให้ได้ข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ และข้อเสนอแนะให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปปฏิบัติ หรือต่อยอดแนวคิด ดังนี้

สรุป

ในการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของประเทศไทย และต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างทัศนคติของนักศึกษาวิชาทหารในการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการปลูกฝังอุดมการณ์ในหลายประเทศ ทั้งประเทศที่พ่ายแพ้สงคราม และประเทศที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน จะมีแนวความคิดหลัก ในสาระที่สำคัญๆ คล้ายกัน สรุปได้ดังนี้

คุณลักษณะของอุดมการณ์

1. อุดมการณ์เป็นประโยชน์ต่อการดำรงคงอยู่ของกลุ่มซึ่งหากได้พิจารณาต่อไปถึงสังคมหรือประเทศชาติแล้วอุดมการณ์มีประโยชน์ต่อสังคม คือ ช่วยผูกพันคนในชาติเข้าด้วยกัน และก่อให้เกิดความเห็นพ้องต้องกันในเป้าหมายของชาติได้ง่าย สมาชิกในสังคมนีก็ถึง

ความสัมพันธ์ของเขากับสมาชิกอื่นในสังคมและก่อให้เกิดความปรารถนา ร่วมกัน ในอันที่จะปรับปรุงสังคมที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นและเป็นธรรมมากขึ้น เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคมในปัจจุบัน และเห็นแนวทางความสัมพันธ์ของชีวิตที่ดีกว่าในอนาคต ช่วยชี้ให้สังคมที่น้อยชาพัฒนาเป็นสังคมที่มีพลังผลักดันภายใน สามารถปรับตัวให้เข้ากับเวลาและสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง สังคมใช้เป็นเหตุผลอ้างอิงสำหรับความประพฤติและการปฏิบัติประจำวันของมนุษย์ซึ่งจะนำไปสู่ความยุติธรรมในสังคม พร้อมทั้งกำหนดหน้าที่และสิทธิของบุคคลในสังคม ยอมรับในกฎเกณฑ์ของระบบการเมืองเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้นและในส่วนที่ขัดแย้งกันโดยสันติวิธี จูงใจให้ผู้เลื่อมใสศรัทธากระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อก้าวไปสู่ภาวะทางสังคมที่ดีกว่าหรือลดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการไปสู่ภาวะสังคมที่ดีกว่า

2. อุดมการณ์สามารถเผยแพร่ให้มวลชนยอมรับและปฏิบัติตามได้ต้องเป็นอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของคนส่วนใหญ่ คือ เทิดทูนและดำรงไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย พัฒนาและสร้างสรรค์สถาบันทางการเมืองของประเทศให้เป็นประชาธิปไตยที่มั่นคง มีความรับผิดชอบต่อประชาชน โดยแท้จริง ปรับปรุงระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เป็นระบบเศรษฐกิจผสมที่มีความมั่นคงยุติธรรม มีประสิทธิภาพเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขและได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ระบบบริหารราชการแผ่นดินเป็นประชาธิปไตย ที่มีความสะอาดบริสุทธิ์ ยุติธรรม และรับใช้ประชาชน โดยแท้จริง ยกย่องระดับสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ ให้ประชาชนมีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ขยันหมั่นเพียร มีคุณธรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคมสูง

3. อุดมการณ์ เป็นความเชื่อ ความศรัทธา ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมา ความเชื่อ ความศรัทธานั้น มีความสำคัญต่อกลุ่มชนในสังคม ในการที่จะกำหนดหลักการปฏิบัติ การดำเนินชีวิต ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวคนในชาติ ในสังคมเข้าด้วยกัน และใช้เป็นข้ออ้างในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวไว้ใช้เป็นเครื่องดำเนินชีวิต ใช้เป็นข้ออ้างในการปฏิบัติ จัดว่าเป็นอุดมการณ์การเป็นไทย ต้องมีอุดมการณ์ของความเป็นไทย

4. อุดมการณ์ เป็นความเชื่อความศรัทธาต่อหลักการหลักเกณฑ์ หรือทฤษฎี ที่เห็นว่า เป็นสิ่งที่ดีเลิศ สมควรจะได้นำมาประพฤติปฏิบัติ เพราะจะทำให้เกิดความสุข ความเจริญก้าวหน้าของสังคม เช่น อุดมการณ์ทางการเมือง อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ อุดมการณ์ทางศาสนา และอุดมการณ์อื่น ๆ โดยเชื่อว่าหากได้มีการปฏิบัติตามความเชื่อนั้นแล้วย่อมทำให้สังคมเกิดความสงบสุข มีความเจริญรุ่งเรืองไปพลุลย์

5. การอบรมเผยแพร่อุดมการณ์จะต้องดำเนินการ เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนเคารพและยึดมั่นในชาติและสถาบันของชาติ ปลูกฝังความรู้สึกของนักศึกษาวิชาทหารทางด้านประวัติศาสตร์

และวัฒนธรรมเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของชาติ และบังเกิดความหวงแหน ปลุกฝัง ความสามัคคีของประชาชนในชาติ ให้ตระหนักถึงความมีอิสระและเสรีภาพ มีการปรับปรุง ส่วนราชการระเบียบบริหารราชการและตัวบุคคลในวงราชการตลอดจนทำให้บุคคลในวงราชการ และเอกชนได้ประพฤติปฏิบัติให้สอดคล้องกับอุดมการณ์

6. การเสริมสร้างอุดมการณ์อาจกระทำได้โดยผู้บังคับบัญชาอบรมสั่งสอน ผู้ใต้บังคับบัญชา บิคารมารดาอบรมบุตรหลาน ให้พระภิกษุ นักบวช นักพรต สั่งสอนธรรมของ ศาสนาแก่ประชาชน จัดให้มีการแสดงนิทรรศการและปาฐกถา ตลอดจนจัดทำเป็นเอกสารโฆษณา มีการศึกษาในโรงเรียน การสัมมนาการอภิปราย และให้มีการอบรมในหน่วยทหาร

การสร้างทัศนคติที่ดีให้กับนักศึกษาวิชาทหาร

1. นักศึกษาวิชาทหาร คือกำลังสำรองของกองทัพที่เป็นส่วนสำคัญในการพร้อมรบ อันเป็นหลักประกันต่อความมั่นคงของชาติ การเข้ามาเป็นนักศึกษาวิชาทหาร จึงนับว่า เป็นความเสียสละอันควรยกย่อง ซึ่งเป็นการแสดงถึงความรักชาติ และความรับผิดชอบใน ภาระหน้าที่ที่คนไทยทุกคนพึงมีต่อชาติบ้านเมือง การเป็นนักศึกษาวิชาทหารที่ดีนั้น นอกจาก จะต้องใฝ่รู้ด้านวิชาการแล้ว ต้องเป็นผู้มีวินัย มีความสำนึกในหน้าที่ เคารพศรัทธาของสังคม และหมั่นคณะ ตลอดจนการกระทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนรุ่นหลัง ในการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความตั้งใจ และจริงใจ เสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ของส่วนร่วม และประเทศชาติ นำความรู้ และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ

2. นักศึกษาวิชาทหาร ต้องมีจิตสำนึกในการเป็นผู้ที่เสียสละเพื่อชาติ ในสมัยก่อน คนไทย ได้เสียสละชีวิตของตนเพื่อปกป้องประเทศชาติและผืนแผ่นดิน ในปัจจุบัน การแสดงออก ถึงความเสียสละเพื่อชาติของคนไทยเปลี่ยนเป็นการแสดงออกด้วยน้ำใจไมตรีที่มีให้แก่กัน

3. นักศึกษาวิชาทหาร ต้องเป็นผู้ที่รักษาสิ่งแวดล้อมและประหยัดพลังงานของชาติ การแสดงออกว่ารักชาติที่สามารถทำได้อย่างง่าย ๆ ก็คือช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศ

4. นักศึกษาวิชาทหาร ต้องภูมิใจในความเป็นชาติ ความภูมิใจในความเป็นชาติไทย ควรเป็นสิ่งที่ถูกปลุกฝังอยู่ในจิตสำนึกของคนไทยทุกคนและให้ทุกคนร่วมแสดงออกถึงความ ภาคภูมิใจ

5. นักศึกษาวิชาทหาร ต้องเอื้อเฟื้อคนในชาติเดียวกัน ไม่ประทุษร้ายกัน ประพฤติตน เป็นพลเมืองดี เต็มใจยอมเสียสละให้แก่ชาติ ไม่ยอมให้ใครมาทำลาย ไม่ยอมให้ใครแย่งถิ่นที่ตั้งชาติ ใครมารุกรานดินแดนต้องต้านทานจนสุดกำลัง ถึงแม้จะต้องเสียเลือดเนื้อหรือชีวิตก็ต้องยอมเสีย เพื่อสงวนชาติไว้เป็นมรดกแก่ลูกหลาน

6. นักศึกษาวิชาทหาร ต้องได้รับการปลูกฝังอบรมบ่มเพาะอุดมการณ์ของชาติ ปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างอุดมการณ์ประกอบด้วย การดำเนินการในเรื่องการเสริมสร้างคุณธรรมแห่งจิตใจ การเสริมสร้างควมมีวินัย การเสริมสร้างความเข้าใจในระบอบการปกครองต่าง ๆ เสริมสร้างศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การเสริมสร้างความจงรักภักดี ต่อชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ และการเสริมสร้างกำลังใจในการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์สำหรับเครื่องมือที่จะใช้เสริมสร้างกำลังใจในการต่อสู้ ได้แก่ สื่อสารมวลชนทุกประเภท การแสดงต่าง ๆ เช่น หมอลำ ลำตัด เพลงฉ่อย ฯลฯ คำขวัญ บทเพลง บทกวี เพลงปลุกใจ บทความ ภาพยนตร์ ภาพยนตร์ข่าวสารคดี และการฝึกอบรม

ข้อเสนอแนะ

การแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมของนักศึกษาวิชาทหาร พร้อมทั้งจะเสียสละและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความปรารถนาที่จะช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม ด้วยความเต็มใจ โดยพิจารณาจากความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นด้านการรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ และทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการทำกิจกรรมเพื่อสังคม เข้าร่วมในเรื่องส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ด้านการรับรู้และตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหาร เป็นหนึ่งปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

ในการปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหาร แม้จะกำลังทำการศึกษาประเทศไทย และทั่วโลก จะประสบกับภาวะวิกฤตเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรน่า (COVID – 19) ก็ตาม ผลการศึกษาที่ได้ถือว่าเป็นประโยชน์ สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาของนักศึกษาวิชาทหารต่อไปได้เป็นอย่างดี ดังมีข้อเสนอแนะต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เนื้อหาวิชาที่ทำการสอน ควรให้ความสำคัญกับวิชาที่เป็นการสร้างอุดมการณ์ความรักชาติให้มากขึ้น มีการปรับปรุงให้มีความทันสมัย เหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันที่การสื่อสารไร้พรมแดนและเข้าถึงกับวัยของนักศึกษาวิชาทหาร ที่เข้ามารับการฝึก ซึ่งอยู่ในช่วงของวัยรุ่น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการดึงดูดความสนใจจากนักศึกษาวิชาทหาร เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการ

ชี้แจง นักศึกษาวิชาทหาร ให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ ความสำคัญและประโยชน์ของแต่ละรายวิชา ให้เข้าใจก่อนที่จะเริ่มการเรียนการสอน

2. ครูฝึกเป็นปัจจัยสำคัญอย่างมากในการบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการฝึกสอน นักศึกษาวิชาทหาร ความเป็นครูทหารนับว่าเป็นสิ่งสำคัญมากในการฝึก ครูฝึกต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง ดูแลการฝึกทั้งในและนอกห้องเรียน จรรยาบรรณจิตวินัยความเป็นครูต้องมีอยู่ตลอดเวลา นอกจากหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้นักศึกษาวิชาทหารแล้ว ยังต้องสามารถเป็นที่ปรึกษา ปัญหาต่างๆ ของนักศึกษาวิชาทหารอีกด้วย ความอดทนทุ่มเทจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ การเตรียมความพร้อมในด้านร่างกายและจิตใจนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ

3. การเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักศึกษาวิชาทหาร ในการช่วยเหลือสังคม โดยร่วมกัน บูรณาการร่วมกับภาคส่วนราชการอื่นๆ และภาคเอกชน ในการนำพลังวัยรุ่นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เนื่องด้วยสังคมวัยรุ่นในปัจจุบัน ต้องเผชิญกับการแข่งขันอยู่ตลอด โดยเฉพาะการแข่งขันในเรื่องของการเรียน ทำให้เด็กถึงแต่ตนเอง การปลูกฝังเรื่องจิตอาสา การเสียสละเพื่อสังคมให้กับนักศึกษาวิชาทหาร จึงนับเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรม การบริจาคเลือด การปลูกป่าชายเลน การร่วมแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันฯ และอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้ จะช่วยให้นักศึกษาวิชาทหาร มีจิตเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้กับสังคม จะส่งผลให้สังคมไทยน่าอยู่มากขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. การปลูกฝังความมีระเบียบวินัย เสริมสร้างความรักความสามัคคี อุดมการณ์ ความรักชาติ ต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก เนื่องจากเป็นช่วงเวลาเหมาะสมที่จะบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งวินัย ให้เกิดขึ้นในตัวเด็กตั้งแต่แรกและหยั่งรากอย่างมั่นคงเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ให้เด็กมีวินัยในตนเอง เพราะวินัยในตนเอง จะเป็นปัจจัยสำคัญของการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ภายใต้กรอบกติกาเดียวกัน

2. ปลูกฝังความภูมิใจในความเป็นชาติไทย ควรเป็นสิ่งที่ถูกปลูกฝังอยู่ในจิตสำนึกของนักศึกษาวิชาทหาร และคนไทยทุกคน ให้ทุกคนมีส่วนร่วมแสดงออกถึงความภาคภูมิใจนั้น ไม่ว่าจะเป็นการรักและภูมิใจในภาษาไทย โดยพูด อ่านและเขียนภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง รักษาวัฒนธรรมที่งดงามของความเป็นไทย ทั้งการแสดงออกด้านกิริยามารยาทที่สุภาพเรียบร้อย อ่อนน้อมถ่อมตน การเคารพผู้สูงอายุ การพูดที่ไพเราะ การไหว้แบบไทยที่สุภาพ เป็นต้น

3. ใช้การฝึกวิชาทหารเป็นเครื่องมือปลูกฝังให้นักศึกษาวิชาทหาร เป็นเยาวชนที่มี ระเบียบวินัย ห่างไกลยาเสพติด มีจิตอาสา มีอุดมการณ์ความรักชาติ รวมทั้งเป็นแกนหลักแห่งความสามัคคี และจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างให้มีลักษณะทหาร มีพื้นฐานความรู้และทักษะความสามารถตามที่ระเบียบหลักสูตรกำหนด ตลอดจนเป็นมวลชนที่

เชื่อมั่นและศรัทธาในกองทัพ พร้อมทั้งจะสนับสนุนงานด้านความมั่นคงและเต็มใจที่จะรับใช้ประเทศชาติ ในฐานะกำลังพลสำรองที่มีคุณภาพ เมื่อสำเร็จการศึกษาวชิราวุธ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในการฝึกสอนนักศึกษาวิชาทหารในส่วนของชั้นปีที่ 1 ไปจนถึงชั้นปีที่ 5 เพื่อให้ทางหน่วยที่รับผิดชอบในการวางแผนจัดระบบการฝึกสอนนักศึกษาวิชาทหาร ได้มีข้อมูลในการนำไปเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อปรับแก้ปรับปรุงให้ระบบการฝึกพัฒนาในการเสริมสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นไป อันจะ ส่งผลดีกับการพัฒนาระบบกำลังสำรองของชาติให้มีความพร้อมตามมาในอนาคต

2. ควรมีการประเมินและติดตามแบบต่อเนื่องโดยการบูรณาการร่วมกัน ทั้งในส่วนของศูนย์การกำลังสำรองที่รับผิดชอบการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร โดยตรงกับทางสถานศึกษาซึ่งจะมีอาจารย์ ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหารเป็นตัวเชื่อมอยู่ ให้มีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นในการส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาทหาร ได้มีบทบาทกิจกรรมในทางสร้างสรรค์ต่าง ๆ อันก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อสถานศึกษา สังคมและ ประเทศชาติสืบไป

3. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องอุดมการณ์ความรักชาติ ที่กว้างขวางมากกว่าเฉพาะในกลุ่มของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อจะได้ทราบข้อมูลสำคัญในการขยายการเผยแพร่ปลูกฝังและเสริมสร้างอุดมการณ์ไปให้มากที่สุด ปรับปรุงให้เหมาะสมกับกาลเวลา สอดคล้องกับค่านิยมและวัฒนธรรมของไทย

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กัตัญญุกตเวทีแต่ ฯพลฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กัณฑ์ประดิษฐ์, 2507.
- กิจการพลเรือน, โรงเรียน, กรมกิจการพลเรือนทหารบก. การเสริมสร้างอุดมการณ์. กรุงเทพฯ : กรมกิจการพลเรือนทหารบก, 2545.
- ชนิดา พรหมพยัคฆ์ เผือกสม. การเมืองในประวัติศาสตร์ชนชาติไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2546.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. ประวัติการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2544.
- พนัส หันนาคินทร์. การสอนค่านิยมและจริยธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2526.
- พระราชปัญญา นันทมุนี. ความรักชาติ. กรุงเทพฯ : หน่วยกำลังสำรอง, 2551.
- ราชบัณฑิตยสถาน. สารานุกรม. กรุงเทพฯ : มปป., 2551.
- เลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, สำนักงาน, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับย่อ). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2561.
- วีระชาติ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, อุดมการณ์ความรักชาติ. มปป., 2550.
- โสภา ปลบุตร. หนังสืออ่านหน้าที่ราษฎร เล่ม 2 สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. พระนคร : โรงเรียนช่างพิมพ์วัดสังเวช, 2476.
- อัจฉราพร กมฺพพิสมัย. อุดมการณ์ชาตินิยมของผู้นำไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.

วารสาร หนังสือพิมพ์

- ประกาศกระทรวงการคลังว่าด้วยการนำเงินตราต่างประเทศ เข้ามาในราชอาณาจักร“ราชกิจจานุเบกษา”, เล่ม 56 ภาค 1 วันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2482, หน้า 1611-1613.
- วัชรินทร์ มุทะสินธุ์ “ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจสมัครเป็นนักศึกษาวิชาทหารหญิงของศูนย์การกำลังสำรอง”. วารสารการตลาด และการสื่อสาร, 2556, หน้า 1.

เอกสารวิจัย

คมสัน เวณานนท์. “รูปแบบที่เหมาะสมการฝึกนักวิชาทหาร โดยใช้คอมพิวเตอร์มัลติมีเดียสำหรับ นักศึกษาวิชาทหาร”. การค้นคว้าแบบอิสระดุสิตบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2548.

ฉลอง โฉมงาม. “บทบาทของนักศึกษาวิชาทหารระดับผู้นำ ต่อการพัฒนากำลังสำรอง”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยการทัพบก ชุดที่ 44. 2542.

โรจน์ จินตมาศ. “แนวความคิดของผู้นำไทยเรื่อง “ชาติ” กับการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ของไทย.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประวัติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.

วรินทร์ ววงษ์ และคณะ. “การสร้างคุณภาพแบบญี่ปุ่น”. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สกว., คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2561.

สมควร สนองอุทัย. “ความรู้และค่านิยมทางประชากรศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี”. (วิทยาลัยเทคโนโลยีอาชีวศึกษา). วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล. 2531.

ลิทธิชัย คัตตะพันธ์, พ.อ.. “แนวทางการพัฒนางานการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 3 มณฑลทหารบกที่ 13”. เอกสารวิจัย, วิทยาลัยเสนาธิการทหาร, 2558.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

คำรงค์ ฐานดี. “คนเกาหลี : มุมมองจากคนภายใน (Koreans: “Emic” View on Korean Stereotype)”. เอกสารประกอบการบรรยาย, สมาคมนักวิจัย ในหลักสูตร เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ ณ โรงแรมเฟิสท์ ราชเทวี กรุงเทพฯ). 20 เม.ย.55.

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 48. “ยุทธศาสตร์ชาติ ปี 2550-2559”, เอกสารแถลงยุทธศาสตร์ชาติ, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2549.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, พระบรมราโชวาท, พระราชทานเนื่องในวันพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตน ทหารมหาดเล็กราชวัลลภและทหารรักษาพระองค์, 3 ธันวาคม พ.ศ.2529.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

- “การสร้างความเข้มแข็ง และการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://sites.google.com/site/53011312403inetg18/khorngkar-3/kar-phathna-dan-khunthrrm-crythrr-decency>. 1 ก.พ.63.
- “ความมีวินัยคนในชาติ ส่งผลต่อเศรษฐกิจในประเทศอย่างไร”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://moneyhub.in.th/article/discipline-germany/>. 24 ม.ค.63.
- จันทิรา ชนสงวนวงศ์. “จิตสาธารณะ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://mos.e-tech.ac.th/mdec/learning/s1301/unit08.html#s02>. 24 ม.ค.63.
- นวรินทร์ ตาก้อนทอง. “จิตสาธารณะ : คุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://learners.in.th/blog/krujo2007/390763>. 24 ม.ค.63.
- “แนวทางการเลี้ยงลูกแบบคนเยอรมัน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thailife.de/newsreader-familie/aenuathangkarelyngkaebbkhnoeiormn.html>. 24 ม.ค.63.
- “เปิดสาระสำคัญ "ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี" ให้ความสำคัญมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”. โพสต์ทูเดย์. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://www.posttoday.com/politic/news/567546>. 31 ต.ค.62.
- แพง ชินพงศ์. ““ชาตินิยม” อุดมการณ์ที่ควรปลูกฝังให้กับคนไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/qol/detail/9560000142945>. 2563.
- รมย์ ภิรมนตรี. “มารู้จักชาวรัสเซียกันเถอะ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [www.crs.chula.ac.th > web > data > person](http://www.crs.chula.ac.th/web/data/person). 24 ม.ค.63.
- วิกิพีเดีย. “李敬父母-กตัญญูต่อบิดามารดา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://sites.google.com/site/caijijialaoshi/lijingfumu>., 24 ม.ค.63.
- วิกิพีเดีย. “中国传统美德- คุณธรรมอันดีงามของจีน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://sites.google.com/site/caijijialaoshi/zhongguochuantongmeide>., 24 ม.ค.63.
- ศลิษา เป้นบรรจง. “ความรักชาติ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://sites.google.com/site/salisa3989/khwam-rak-chati> . 2563.
- “สรุป สาระสำคัญของพระราชบัญญัติกำลังพลสำรอง พ.ศ.2558”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.mot.go.th/file_upload/2559/dmd-mod-summary2558.pdf. 24 ม.ค.63.
- พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักงาน. “ธรรมมะวันหยุด”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.onab.go.th. 21 ม.ค.63.

20 CRI Online. “วันครูแห่งชาติจีน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://thai.cri.cn/247/2012/09/10/225s201_993.htm, 21 ม.ค.63.

ภาษาต่างประเทศ

Cho Nam-guk, “The Emergence of Individualism in Korean Organizations,” *Psychology of Korean People: Collectivism and Individualism*. edited by Gene Yoon and Sang-chin Choi. Seoul: Dong-A Publishing and Printing Co., Ltd., 1994. p. 213.

Han Sang-bok, *Korean Fishermen : Ecological Adaptation in Three Communities*. (Seoul: Seoul National University Press, 1977) p.76.

Suh Sang-mok, “Development Strategies : The Korean Experiences,” in *Trade and Development Policies*. International Development Exchange Program, Korea Development Institute, (June 11-20, 1995), Seoul, pp. 1-35.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษา

เรื่อง “การปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหารเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์”

.....

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลประกอบการศึกษา โดยนำคำตอบทั้งหมดที่ได้ไปจัดทำแนวทางการปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหารเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ต่อไป

ผู้ศึกษาได้แบ่งกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บังคับบัญชา ตามลำดับชั้น

กลุ่มที่ 2 ผู้ฝึก ครูฝึก

กลุ่มที่ 3 นักศึกษาวิชาทหาร และผู้ปกครอง

ขอความกรุณาท่านผู้สัมภาษณ์โปรดพิจารณาสอบถามบทสัมภาษณ์ทุกข้อเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาฯ และขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์เป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้

นักศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 62
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....

อาชีพ.....

ตำแหน่ง.....

วัน เดือน ปี สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก

คำถามที่ 1 : ท่านมีความคิดว่าการเข้ารับการฝึกศึกษาวิชาทหาร (รค.) มีประโยชน์หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

คำถามที่ 2 : ในการฝึกศึกษาวิชาทหารของกองทัพในปัจจุบัน ได้สร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหารหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

คำถามที่ 3 : การฝึกศึกษาวิชาทหาร ของเยาวชนไทยในปัจจุบัน จะสามารถสร้างจิตสำนึก และอุดมการณ์ความรักชาติ ได้หรือไม่ (กรณีตอบว่าไม่ได้ : หากไม่ได้ท่านจะมีข้อเสนอแนะอย่างไร)

.....
.....

คำถามที่ 4 : ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุดในการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติให้กับเยาวชนไทย

.....
.....

คำถามที่ 5 : ประเด็นเพิ่มเติมเพื่อให้การฝึกนักศึกษาวิชาทหารในปัจจุบัน สามารถปลูกจิตสำนึก ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติท่านมีแนวคิดอย่างไร

.....
.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

ยศ ชื่อ สกุล พลตรี นราวิชญ์ ปรมาศิกุล

วัน เดือน ปี เกิด 20 กุมภาพันธ์ 2509

การศึกษา ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต รร.จปร. พ.ศ.2532

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ทรงคุณวุฒิ กองบัญชาการกองทัพไทย

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การทหาร

เรื่อง การปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหารเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

ผู้วิจัย พลตรี นราวิชญ์ ปรมาริกุล **หลักสูตร** วปอ. รุ่นที่ 62

ตำแหน่ง ผู้ทรงคุณวุฒิ กองบัญชาการกองทัพไทย

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

สาระสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี^{*} หลังมีผลประกาศใช้บังคับแล้ว ประกอบไปด้วย 6 ยุทธศาสตร์สำคัญ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ได้มีผลประกาศใช้บังคับหลังจากที่เว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษาได้เผยแพร่พระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ใช้ยุทธศาสตร์ชาติเมื่อวันที่ 13 ต.ค.61 ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีดังกล่าวถือเป็นฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ภายในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัย ให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ครอบคลุมด้านและมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มีรัชสดี อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกร ยุคใหม่ และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

การก่อตัวของอุดมการณ์เกิดจากการได้รับการสั่งสอนอบรมถ่ายทอดครั้งละน้อยจากชนรุ่นหนึ่งไปสู่ชนอีกรุ่นหนึ่งเป็นไปโดยธรรมชาติไม่มีการชี้แนะที่แน่นอนปล่อยให้พลังทางสังคมและทางการเมืองส่งอิทธิพลต่อสมาชิกในสังคมอย่างค่อยเป็นค่อยไป เกิดจากการฉุดป้อนความเชื่ออย่างมีระบบด้วยการวางแผนและควบคุมการถ่ายทอดความเชื่อนั้น โดยมีการกำหนดมาตรการ

^{*} “เปิดสาระสำคัญ "ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี" ผู้ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”. โพสต์ทูเดย์. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://www.posttoday.com/politic/news/567546>. 31 ต.ค.62.

ควบคุมความเชื่อที่สถาบันสังคมและการเมืองจะถ่ายทอดไปยังสมาชิกของสังคมอย่างเป็นเอกภาพ และมีทิศทางที่แน่นอน สำหรับการก่อตัวจากการป้อนอย่างเป็นระบบนั้นอาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่าเป็นกระบวนการหรือวิธีการในการปลูกฝังอุดมการณ์เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มหรือในสังคมเดียวกันยอมรับเป็นเป้าหมายและแนวทางในการดำเนินชีวิต

อุดมการณ์ที่สามารถจะเผยแพร่ให้มวลชนยอมรับและปฏิบัติตามได้จะต้องเป็นอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกรักชาติและความต้องการของคนส่วนใหญ่มีลักษณะดังนี้

1. เกิดทุนและดำรงไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย
2. พัฒนาและสร้างสรรค์สถาบันทางการเมืองของประเทศให้เป็นประชาธิปไตยที่มั่นคง มีความรับผิดชอบต่อประชาชนโดยแท้จริง
3. ปรับปรุงระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เป็นระบบเศรษฐกิจผสมที่มีความมั่นคงยุติธรรมมีประสิทธิภาพเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขและได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
4. ปรับปรุงระบบบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นประชาธิปไตย ที่มีความสะอาด บริสุทธิ์ ยุติธรรม และรับใช้ประชาชนโดยแท้จริง
5. ยกกระดับสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ ให้ประชาชนมีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ขยันหมั่นเพียร มีคุณธรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคมสูง

การเป็นทหารต้องรักษาและปกป้องประเทศชาติ และการเป็นประชาชนพลเมืองที่ดีของประเทศมีความเสียสละและความยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยใช้ศักยภาพของหน่วยทหารสร้างกระแสความรักความสามัคคี และอุดมการณ์ความรักชาติ การปลูกฝังและสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เป็นการตอบสนองการทำหน้าที่ต่อการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่กำหนดไว้ และสร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมืองที่ดี มีความมั่นคงทางด้านจิตใจ ให้กับนักศึกษาวิชาทหาร จึงเป็นที่มาของความสนใจในการศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของประเทศไทย และต่างประเทศ

2. เพื่อให้ทราบถึงทัศนคติของนักศึกษาวิชาทหารในการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร

3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้ศึกษาต้องการที่จะศึกษาแนวทางการการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยกำหนดขอบเขตและเกณฑ์ในการพิจารณาประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ การระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ผู้ฝึก ครูฝึก และการสัมภาษณ์ (Interview) นักศึกษาวิชาทหารที่เข้ารับการอบรม ณ ศูนย์การกำลังสำรอง รวมถึงผู้ปกครอง

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ผู้ฝึก ครูฝึก และนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การนักศึกษาวิชาทหารหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน (ศศท.) รวมถึงผู้ปกครอง โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เจาะจง และรวบรวมผลการสัมภาษณ์มาประมวลในรูปแบบการพรรณานำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ศึกษามาทำการวิเคราะห์ โดยนำเสนอในเชิงพรรณานำความ

3. ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษา เรื่องแนวทางการการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ในครั้งนี้ จะใช้เวลาในการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์ (Interview) นักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การนักศึกษาวิชาทหาร หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน (ศศท.) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เจาะจง ในห้วงระยะเวลาประมาณ 7 เดือน ตั้งแต่เดือน พ.ย.62 - พ.ค.63

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยกำหนดขอบเขตและเกณฑ์ในการพิจารณาประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ จากการ

ระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ผู้ฝึก ครูฝึก และการสัมภาษณ์ (Interview) นักศึกษาวิชาทหารที่เข้ารับการอบรม ณ ศูนย์การนักศึกษาวิชาทหาร หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน (ศศท.) และผู้ปกครอง โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาสร้างกรอบความคิดของการวิจัย ทำการรวบรวมเอกสารแล้ววิเคราะห์เอกสาร โดยการจัดทำแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร บันทึกเกี่ยวกับลักษณะเอกสาร แหล่งที่มาและสาระสำคัญของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารจะเป็นกรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้วยวิธีการอื่นๆ ต่อไป

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการระดมความคิดเห็นจากระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ผู้ฝึก ครูฝึก และการสัมภาษณ์ (Interview) นักศึกษาวิชาทหารที่เข้ารับการอบรม ณ ศูนย์การนักศึกษาวิชาทหาร หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน (ศศท.) รวมทั้งผู้ปกครอง เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อกำหนดหัวข้อ/กลุ่มหัวข้อแนวคิดสำคัญ (Topic/Category) และแบบแผนแนวคิดสำคัญอันเป็นแก่นสารของการวิจัย (Pattern/Themes)

3. การนำเสนอผลการวิจัย ดำเนินการโดยเอาวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นตัวตั้งแล้วนำเสนอผลการศึกษาวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยให้ครบทุกข้อตามลำดับ

ผลการวิจัย

คุณลักษณะของอุดมการณ์

1. อุดมการณ์เป็นประโยชน์ต่อการดำรงคงอยู่ของกลุ่มซึ่งหากได้พิจารณาต่อไปถึงสังคมหรือประเทศชาติแล้วอุดมการณ์มีประโยชน์ต่อสังคม คือ ช่วยผูกพันคนในชาติเข้าด้วยกัน และก่อให้เกิดความเห็นพ้องต้องกันในเป้าหมายของชาติได้ง่าย จูงใจให้ผู้เลื่อมใสศรัทธากระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อก้าวไปสู่ภาวะทางสังคมที่ดีกว่าหรือลดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการไปสู่ภาวะสังคมที่ดีกว่า

2. อุดมการณ์สามารถเผยแพร่ให้มวลชนยอมรับและปฏิบัติตามได้ต้องเป็นอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของคนส่วนใหญ่ คือ เทิดทูนและดำรงไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย พัฒนาและสร้างสรรค์สถาบันทางการเมืองของประเทศให้เป็นประชาธิปไตยที่มั่นคง

3. อุดมการณ์ เป็นความเชื่อ ความศรัทธา ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมา ความเชื่อ ความศรัทธานั้น มีความสำคัญต่อกลุ่มชนในสังคม ในการที่จะกำหนดหลักการปฏิบัติ การดำเนินชีวิต ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวคนในชาติในสังคมเข้าด้วยกัน

4. การอบรมเผยแพร่อุดมการณ์จะต้องดำเนินการ เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนเคารพและยึดมั่นในชาติและสถาบันของชาติ ปลูกฝังความรู้สึกรักของนักศึกษาวิชาทหารทางด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของชาติ และบังเกิดความหวงแหน ปลูกฝังความสามัคคีของประชาชนในชาติ ให้ตระหนักถึงความมีอิสระและเสรีภาพ

6. การเสริมสร้างอุดมการณ์อาจกระทำได้ โดยผู้บังคับบัญชาอบรมสั่งสอน ผู้ใต้บังคับบัญชา บิดามารดาอบรมบุตรหลาน ให้พระภิกษุ นักบวช นักพรต สั่งสอนธรรมของศาสนาแก่ประชาชน จัดให้มีการแสดงนิทรรศการและปาฐกถา ตลอดจนจัดทำเป็นเอกสารโฆษณา มีการศึกษาในโรงเรียน การสัมมนาการอภิปราย และให้มีการอบรมในหน่วยทหาร

การพัฒนาอุดมการณ์ของนักศึกษาวิชาทหาร

1. นักศึกษาวิชาทหาร คือกำลังสำรองของกองทัพที่เป็นส่วนสำคัญในการพร้อมรบ อันเป็นหลักประกันต่อความมั่นคงของชาติ การเป็นนักศึกษาวิชาทหารที่ดีนั้น นอกจากจะต้องใฝ่รู้ด้านวิชาการแล้ว ต้องเป็นผู้มีวินัย มีความสำนึกในหน้าที่ เคารพกติกาของสังคม และหมั่นตระหนักตลอดจนการกระทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนรุ่นหลัง

2. นักศึกษาวิชาทหาร ต้องมีจิตสำนึกในการเป็นผู้ที่เสียสละเพื่อชาติ การแสดงออกถึงความเสียสละเพื่อชาติของคนไทย เป็นการแสดงออกด้วยน้ำใจไมตรีที่มีให้แก่กัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เนื้อหาวิชาที่ทำการสอน ควรให้ความสำคัญกับวิชาที่เป็นการสร้างอุดมการณ์ ความรักชาติให้มากขึ้น มีการปรับปรุงให้มีความทันสมัย เหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันที่ การสื่อสารไร้พรมแดนและเข้ากับวัยของนักศึกษาวิชาทหาร

2. ครูฝึกเป็นปัจจัยสำคัญอย่างมากในการบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการฝึกสอน นักศึกษาวิชาทหาร ความเป็นครูทหารนับว่าเป็นสิ่งสำคัญมากในการฝึก ครูฝึกต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง ดูแลการฝึกทั้งในและนอกห้องเรียน จรรยาบรรณจิตวิญญาณความเป็นครูต้องมีอยู่ตลอดเวลา

3. การเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักศึกษาวิชาทหาร ในการช่วยเหลือสังคม โดยร่วมกัน บูรณาการร่วมกับภาคส่วนราชการอื่นๆ และภาคเอกชน ในการนำพลังวัยรุ่นไปใช้ให้เกิดประโยชน์

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. การปลูกฝังความมีระเบียบวินัย เสริมสร้างความรักความสามัคคี อุดมการณ์ความรักชาติ ต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก เนื่องจากเป็นช่วงเวลาเหมาะสมที่จะบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งวินัยให้เกิดขึ้นในตัวเด็กตั้งแต่แรกและหยั่งรากอย่างมั่นคงเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ให้เด็กมีวินัยในตนเอง เพราะวินัยในตนเอง จะเป็นปัจจัยสำคัญของการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขภายใต้กรอบกติกาเดียวกัน

2. ปลูกฝังความภูมิใจในความเป็นชาติไทย ควรเป็นสิ่งที่ถูกปลูกฝังอยู่ในจิตสำนึกของนักศึกษาวิชาทหาร และคนไทยทุกคน ให้ทุกคนมีส่วนร่วมแสดงออกถึงความภาคภูมิใจนั้น ไม่ว่าจะเป็นการรักและภูมิใจในภาษาไทย โดยพูด อ่านและเขียนภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง รักษาวัฒนธรรมที่ดีงามของความเป็นไทย ทั้งการแสดงออกด้านกิจกรรมายาทที่สุภาพเรียบร้อย อ่อนน้อม ถ่อมตน การเคารพผู้สูงอายุ การพูดที่ไพเราะ การไหว้แบบไทยที่สุภาพ เป็นต้น

3. ใช้การฝึกวิชาทหารเป็นเครื่องมือปลูกฝังให้นักศึกษาวิชาทหาร เป็นเยาวชนที่มีระเบียบวินัย ห่างไกลยาเสพติด มีจิตอาสา มีอุดมการณ์ความรักชาติ รวมทั้งเป็นแกนหลักแห่งความสามัคคี และจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างให้มีลักษณะทหาร มีพื้นฐานความรู้และทักษะความสามารถตามที่ระเบียบหลักสูตรกำหนด ตลอดจนเป็นมวลชนที่เชื่อมั่นและศรัทธาในกองทัพ พร้อมทั้งจะสนับสนุนงานด้านความมั่นคงและเต็มใจที่จะรับใช้ประเทศชาติในฐานะกำลังพลสำรองที่มีคุณภาพ เมื่อสำเร็จการฝึกวิชาทหาร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในการฝึกสอนนักศึกษาวิชาทหารในส่วนของชั้นปีที่ 1 ไปจนถึงชั้นปีที่ 5 เพื่อให้ทางหน่วยที่รับผิดชอบในการวางแผนจัดระบบการฝึกสอนนักศึกษาวิชาทหาร ได้มีข้อมูลในการนำไปเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อปรับแก้ปรับปรุงให้ระบบการฝึกพัฒนาในการเสริมสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการประเมินและติดตามแบบต่อเนื่องโดยการบูรณาการร่วมกัน ทั้งในส่วนของศูนย์การกำลังสำรองที่รับผิดชอบการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร โดยตรงกับทางสถานศึกษาซึ่งจะมีอาจารย์ ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหารเป็นตัวเชื่อมอยู่ ให้มีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นในการส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาทหารได้มีบทบาทกิจกรรมในทางสร้างสรรค์ต่าง ๆ

3. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องอุดมการณ์ความรักชาติ ที่กว้างขวางมากกว่าเฉพาะในกลุ่มของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อจะได้ทราบข้อมูลสำคัญในการขยายการเผยแพร่ปลูกฝังและเสริมสร้างอุดมการณ์ไปให้มากที่สุด ปรับปรุงให้เหมาะสมกับกาลเวลา สอดคล้องกับค่านิยมและวัฒนธรรมของไทย